

บทที่ 2

อนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธ ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980

2.1 วิวัฒนาการและประวัติความเป็นมาของอนุสัญญา

อาจกล่าวได้ว่าหลักการทางกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการห้ามและการควบคุมการใช้
อาวุธนั้นมีมานานแล้ว โดยส่วนใหญ่แล้วมักเกิดขึ้นเมื่อมีข้อพิพาททางอาวุธเกิด ข้อพิพาทดังกล่าวได้แก่
ตัวอย่างเช่น ความริเริ่มในการสร้างอนุสัญญาเจนีวาทั้ง 4 ฉบับในปี ค.ศ.1949 ขึ้นมานั้น มาจากการ
ดำเนินการของคณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ ซึ่งมีผู้ร่วมก่อตั้งคนสำคัญคือ นายองรี ดูนันด์
(Henri Dunant) ซึ่งมีแรงบันดาลใจในการสร้างองค์กรดังกล่าวจากการที่ตนเองได้ประสบกับเหตุการณ์
การสู้รบที่ซอลเฟอร์ริโนและได้พบกับพลเรือนและพลรบที่ต้องบาดเจ็บล้มตายไปมากมาย นั่นก็
หมายความว่าเพราะมีการสู้รบซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคม จึงเกิดความร่วมมือจนกลายเป็นการสร้าง
กฎหมายในที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวทางที่สอดคล้องอีกประการหนึ่งคือ ในปี ค.ศ.1868 ก่อนหน้าที่
จะมีคณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศและอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ.1949 ก็มีปฏิญญาเซนต์ปีเตอร์
สเบิร์กว่าด้วยการห้ามใช้เครื่องยิงกระสุนระเบิดที่มีน้ำหนักต่ำกว่า 400 กรัม โดยเหตุผลในการออก
กฎหมายดังกล่าวมาจากการใช้อาวุธที่ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างร้ายแรงในความขัดแย้งทางอาวุธ
ระหว่างประเทศ ซึ่งมีความจำเป็นกับสภาพสังคมในช่วงเวลานั้นและสอดคล้องกับหลักกฎหมาย
มนุษยธรรมระหว่างประเทศเป็นอย่างดี ดังนั้นหลักการของกฎหมายระหว่างประเทศดังกล่าวจึงเป็น
เรื่องการห้ามและการควบคุมอาวุธที่ใช้ในการสู้รบในข้อพิพาททางอาวุธเป็นหลัก ซึ่งเป็นเรื่องที่
เกี่ยวข้องโดยตรงกับหลักกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศที่มุ่งเน้นหลักการในการห้ามใช้อาวุธ
และวิธีการสงครามในลักษณะที่จะก่อให้เกิดการบาดเจ็บร้ายแรงเกินเหตุหรือทรมานโดยไม่จำเป็น¹
และหลักการห้ามใช้อาวุธที่ขาดความแม่นยำในการโจมตี ซึ่งหลักการดังกล่าวมีขึ้นเพื่อปกป้องบุคคลใน
สถานการณ์ข้อพิพาททางอาวุธให้มีการใช้อาวุธเพื่อการทำลายทางการทหารโดยไม่กระทบกระเทือนถึง
พลเรือนประกอบกับหลักการทางมนุษยธรรมที่ไม่ต้องการให้บุคคลได้รับความบาดเจ็บเกินขนาด
กล่าวคือ ได้รับความทรมานจากการต่อสู้ในสถานการณ์ข้อพิพาททางอาวุธ

¹ข้อ 35 (2) พิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ลงวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ.1949 เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ประสบภัย
จากข้อพิพาทระหว่างประเทศทางอาวุธ ค.ศ.1977 (พิธีสารฉบับที่ 1), คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ.

ต่อมาเมื่อความขัดแย้งทางอาวุธระหว่างประเทศเริ่มหมดไป ความพยายามในการควบคุมอาวุธ ก็ได้เปลี่ยนแนวทางมาเป็นในส่วนของ การลดอาวุธเป็นสำคัญ กล่าวคืออาวุธส่วนที่ใช้ไปในกรณีพิพาท ไม่มีความจำเป็นอีกต่อไปจะต้องมีการทำลาย เพื่อเป็นการยุติวงจรข้อพิพาททางอาวุธให้หมดไป อย่างไรก็ตามแม้ความขัดแย้งทางอาวุธที่มีลักษณะระหว่างประเทศหมดไปแต่สิ่งที่เข้ามาแทนที่ก็คือความขัดแย้งทางอาวุธที่ไม่มีลักษณะระหว่างประเทศ ดังนั้นการใช้อาวุธก็ยังคงมีอยู่ กรอบในการลดอาวุธจึงมีอยู่ 2 นัย หากพิจารณาตามลักษณะข้อพิพาท กล่าวคือ การลดอาวุธที่เกิดขึ้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นการลดอาวุธในลักษณะที่เกิดภายหลังจากความขัดแย้งทางอาวุธที่มีลักษณะระหว่างประเทศจบสิ้นลง ส่วนการลดอาวุธในช่วงเวลาต่อมาเป็นการลดอาวุธที่ต้องการปฏิบัติหลังจากที่จบความขัดแย้งทางอาวุธที่ไม่มีลักษณะระหว่างประเทศทุกครั้งและรวมถึงการลดอาวุธส่วนเกินที่มีในสังคมซึ่งมีจำเป็นต้องเป็นการลดหลังสิ้นสุดข้อพิพาทแต่เป็นการลดส่วนที่ไม่จำเป็นต้องมีไว้ด้วย

ระหว่างรอยต่อของช่วงที่สังคมโลกอยู่ในช่วงหลังสงครามจนถึงช่วงที่พัฒนาแล้วในสังคมภายในประเทศมีการครอบครองและใช้อาวุธอย่างกว้างขวาง เหตุผลประการหนึ่งที่ทำให้อาวุธเพิ่มขึ้นในสังคมอย่างรวดเร็วคือในยุคสงครามเย็นทุกคนเป็นห่วงในความปลอดภัยของตนเอง ต่างฝ่ายต่างก็อยากครอบครองอาวุธเพื่อป้องกันตนเอง ประกอบกับการหลั่งไหลของอาวุธที่ผลิตจากอดีตประเทศสหภาพโซเวียต ทำให้มีอาวุธกระจายเข้าสู่สังคมระหว่างประเทศส่งผลกระทบต่อทุกภูมิภาคก่อให้เกิดความตื่นตัวทั้งในระดับระหว่างประเทศและภายในประเทศ กล่าวคือ มีการสร้างกฎหมายเพื่อควบคุมการใช้อาวุธของพลเรือนมากขึ้น เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการใช้อาวุธในข้อพิพาทภายในประเทศและเป็นการป้องกันการเกิดขึ้นของอาชญากรรมที่ใช้อาวุธเป็นส่วนประกอบ ตลอดจนถึงการวางข้อกำหนดเกี่ยวกับการใช้อาวุธ กฎหมายในช่วงนี้จึงมีลักษณะเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมเป็นหลัก แต่จะมีลักษณะผสมของการลดอาวุธและการป้องกันอาชญากรรมรวมอยู่ด้วย

ในช่วงเวลาต่อมาความริเริ่มทางกฎหมายก็เกิดขึ้นอีกครั้ง โดยผลจากการที่อาวุธทั้งที่จากหลงเหลือจากข้อพิพาทได้ตกมาสู่มือผู้ไม่เจตนาดี รวมถึงการพัฒนาทางด้านอาวุธในปัจจุบันที่สามารถผลิตขึ้นที่ไหนก็ได้ ก่อให้เกิดการผลิตอาวุธที่ถูกกฎหมายและไม่ถูกกฎหมายออกมามากมาย ทำให้อาวุธหลายส่วนถูกนำไปใช้เพื่อการก่ออาชญากรรม โดยที่การมีอาวุธเพื่อใช้ของกลุ่มกำลังที่ไม่ใช่รัฐ และชนกลุ่มน้อยต่างๆยังคงมีอยู่เช่นกัน ก่อให้เกิดกลุ่มที่ใช้อาวุธมากขึ้นแต่ส่งผลกระทบต่อสังคมมากคือ กลุ่มองค์กรอาชญากรรม ดังนั้นในการสร้างกฎหมายในช่วงหลังจึงเป็นการสร้างกฎหมายขึ้นเพื่อการควบคุมและปราบปรามอาชญากรรม โดยเฉพาะ ซึ่งจะมีลักษณะของมาตรการทางกฎหมายที่แตกต่างไปจากแนวทางที่ได้กล่าวมาในข้างต้น

อย่างไรก็ตาม หลักการทางกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการห้ามและการควบคุมการใช้อาวุธ ซึ่งเป็นแนวคิดที่จะกำหนดหลักเกณฑ์ในการทำสงคราม ข้อบังคับในการทำสงครามนั้น ได้เกิดขึ้นในทุกสังคมโดยไม่จำกัดภูมิภาค การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาลักษณะของการทำสงครามตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันล้วนมีส่วนช่วยในการก่อให้เกิดการพัฒนากฎหมายว่าด้วยสงครามทั้งสิ้น เมื่อการทำสงครามมีการพัฒนาขึ้นไปในรูปแบบต่างๆ การใช้อาวุธในการทำสงครามก็ย่อมมีการพัฒนาขึ้นไปด้วย และเมื่อมีการกำหนดกฎเกณฑ์ทางด้านมนุษยธรรมขึ้น ซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็นกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศอันเป็นการผสมกลมกลืนกับกฎหมายว่าด้วยสงครามในอดีต จึงมีการกำหนดกฎเกณฑ์กับการใช้อาวุธในการทำสงคราม

อย่างไรก็ดี การพัฒนาการของกฎหมายระหว่างประเทศก็เป็นความริเริ่มที่ก่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญในการคุ้มครองบุคคลจากภัยที่เกิดจากการใช้อาวุธไม่ว่ากรณีใดๆ ได้เป็นอย่างดี โดยในส่วนของวิวัฒนาการและความเป็นมาของการควบคุมอาวุธจนมาถึงอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 นั้นอธิบายได้ดังนี้

1. ปฏิญญาเซนต์ปีเตอร์สเบิร์กว่าด้วยการห้ามใช้เครื่องยิงกระสุนระเบิดซึ่งมีน้ำหนักต่ำกว่า 400 กรัมในยามสงคราม ค.ศ.1868 (St.Petersburg Declaration Renouncing the Use, in time of War, Explosive Projectiles Under 400 grammes weight 1868)

ปฏิญญาเซนต์ปีเตอร์สเบิร์กว่าด้วยการห้ามใช้เครื่องยิงกระสุนระเบิดซึ่งมีน้ำหนักต่ำกว่า 400 กรัมในยามสงคราม ค.ศ.1868 ถือว่าเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศหลักฉบับแรกว่าด้วยเรื่องการห้ามใช้อาวุธเฉพาะอย่างในยามสงคราม ทั้งนี้เนื่องจากพัฒนาการในการพัฒนากระสุนระเบิดในช่วงนั้นมีความก้าวหน้าขึ้น โดยพัฒนาถูกกระสุนระเบิดให้สามารถที่จะมีขนาดเล็กและมีน้ำหนักน้อยลงได้แต่ยังคงประสิทธิภาพในการทำลายล้างสูงเช่นเดิม ซึ่งเป็นการสร้างความบาดเจ็บเกินขนาดและความทุกข์ทรมานเกินความจำเป็นแก่ผู้ที่ได้รับบาดเจ็บเป็นอย่างยิ่ง จึงเป็นเหตุให้พระเจ้าซาร์ อเล็กซานเดอร์ที่ 2 แห่งรัสเซียได้ทำการเชิญรัฐต่างๆ เข้าร่วมในการประชุมคณะกรรมการทหารระหว่างประเทศที่นครเซนต์ปีเตอร์สเบิร์กเพื่อพิจารณาเรื่องดังกล่าว โดยการประชุมที่เซนต์ปีเตอร์สเบิร์กแบ่งเป็น 3 ส่วนคือประชุมครั้งแรกวันที่ 9 ครั้งที่ 2 วันที่ 13 และครั้งที่ 3 วันที่ 16 พฤศจิกายน ค.ศ.1868 โดยมีตัวแทนจากรัฐต่างๆ 16 รัฐเข้าร่วมและลงนามในปฏิญญาในวันที่ 11 ธันวาคมปีเดียวกันนี้² โดยส่วนใหญ่แล้ว

² Adam Roberts and Richard Guelff. Documents on the Laws of War (Oxford : Clarendon Press, 1982), pp.29-31.

ตามปฏิญญานี้เป็นการห้ามในเรื่องการใช้อาวุธที่ก่อให้เกิดไฟ ซึ่งสามารถสร้างความบาดเจ็บเกินขนาด และความทุกข์ทรมานเกินความจำเป็นต่อบุคคลในยามสงคราม อันจะเป็นการขัดต่อหลักกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ปฏิญญานี้ถือได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนากฎหมายระหว่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวกับการควบคุมอาวุธในยุคต่อมา

2. ปฏิญญากรุงเฮก ฉบับที่ 2 ว่าด้วยการห้ามใช้แก๊สที่ก่อให้เกิดผลร้ายต่อการหายใจ ค.ศ.1899 (Hague Declaration II Concerning Asphyxiating Gases 1899)

เป็นหลักกฎหมายที่ห้ามการใช้กระสุนที่เมื่อยิงแล้วจะทำให้เกิดการกระจายของแก๊สที่กั้นการหายใจ หรือส่งผลทำให้ไม่สามารถหายใจได้* อันเป็นผลมาจากหลักกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศที่ห้ามใช้ยาพิษ และวัตถุที่ก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็น

3. ปฏิญญากรุงเฮก ฉบับที่ 3 ว่าด้วยกระสุนระเบิด ค.ศ.1899 (Hague Declaration III Concerning Expanding Bullets 1899)

ปฏิญญากรุงเฮกว่าด้วยกระสุนระเบิด ค.ศ.1899 ซึ่งเป็นปฏิญญาฉบับที่ 3 ได้มีการนำมาใช้โดยการประชุมเพื่อสันติภาพแห่งกรุงเฮกครั้งแรกเมื่อปี ค.ศ.1899 ซึ่งเป็นการตอบสนองต่อการห้ามใช้กระสุนระเบิด ซึ่งมีการผลิตครั้งแรกในคลังแสงของอังกฤษในประเทศอินเดียใกล้เมืองกัลกัตตา โดยกระสุนที่ผลิตเป็นกระสุนหัวบาก ซึ่งเมื่อมีการยิงเข้าไปในร่างกายมนุษย์แล้วจะมีการระเบิดและกระจายเป็นชิ้นเล็ก** โดยหลายฝ่ายต้องการที่จะห้ามการใช้กระสุนประเภทนี้เนื่องจากเป็นการก่อให้เกิดผลที่รุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสหรัฐอเมริกาอ้างการใช้เนื่องจากกระสุนดังกล่าวอาจพัฒนามาใช้กับปืนที่มีขนาดใหญ่ขึ้นมาได้ ประการที่สองที่กระสุนสามารถระเบิดได้เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำลายของกระสุน และประการที่สามคือกระสุนชนิดดังกล่าวนี้มักจะถูกนำมาใช้โดยกองทัพอังกฤษเป็นส่วนใหญ่ เมื่อวัตถุประสงค์ในการห้ามใช้อาวุธดังกล่าวของทุกประเทศเริ่มตรงกันจึงเกิดการใช้ปฏิญญานี้ขึ้น โดยปฏิญญานี้เป็นการรวบรวมเอากฎเกณฑ์ทางจารีตในการห้ามใช้อาวุธซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดความบาดเจ็บเกินขนาดและความทุกข์ทรมานเกินความจำเป็นมาใช้

*“The contracting Powers agree to abstain from the use of projectiles the sole object of which is the diffusion of asphyxiating or deleterious gases.”

**“The contracting Parties agree to abstain from the use of bullets which expand or Flatten easily In the human body, such as bullets with a hard envelope which does not entirely cover the core or is pieced with incisions”

4. อนุสัญญากรุงเฮก ฉบับที่ 4 ว่าด้วยกฎหมายและจารีตประเพณีของสงครามทางบก ค.ศ.1907 (Hague convention IV Respecting the Laws and Customs of War on Land 1907)

อนุสัญญาฉบับนี้เป็นอนุสัญญาที่ได้มีการประมวลกฎเกณฑ์ต่างๆ ในการทำสงครามภาคพื้นดิน ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ความตกลงระหว่างประเทศต่างๆ ที่อยู่ภายใต้อนุสัญญาหรือปฏิญญากรุงเฮก ส่วนใหญ่มีขึ้นเพื่อกำหนดสิทธิหน้าที่ของผู้ที่เป็นฝ่ายในการสู้ทางทหารและจำกัดขอบเขตของวิถีทาง ในการสู้รบ โดยเพื่อวัตถุประสงค์หลักด้วยกัน 4 ประการ คือ ประการแรกเพื่อระบุนบุคคลที่มีส่วนร่วม ในภาวะสงครามอย่างชอบด้วยกฎหมายและกำหนดหน้าที่และสิทธิให้กับปัจเจกชนแห่งนั้น ประการที่ สองเพื่อควบคุมวิธีและวิถีทางของรัฐในการทำสงคราม ประการที่สามเพื่ออธิบายเงื่อนไขและวิธีการ กระทำของผู้มีส่วนร่วมในการสู้รบสามารถถูกโจมตี และประการที่สี่เพื่อควบคุมการสงบศึก (Truces) การยอมจำนน (Capitulation) และสัญญาสงบศึก (Armistices)

5. พิธีสารกรุงเจนีวาว่าด้วยการห้ามใช้สารพิษ แก๊สที่กั้นการหายใจหรือแก๊สพิษอื่นๆ และ แบนคทีเรียในการทำสงคราม ค.ศ.1925 (Geneva Protocol for the Prohibition of use in war of Asphyxiating, Poisonous or other Gases, and of Bacteriological Methods of Warfare 1925)

พิธีสารฉบับนี้มีหลักการสำคัญคือ ห้ามมิให้ใช้สารพิษ แก๊สที่กั้นการหายใจหรือแก๊สพิษอื่นๆ และแบคทีเรียในการทำสงคราม ซึ่งต่อมาภายหลังทั้งอาวุธเคมีและอาวุธชีวภาพมีกฎหมายออกมาใช้ บังคับ โดยเฉพาะกับอาวุธทั้งสองประเภท

6. อนุสัญญาเจนีวา ค.ศ.1949 (Geneva Convention 1949) เพื่อให้ผู้บาดเจ็บและป่วยไข้ใน กองทัพในสนามรบ มีสถานะที่ดีขึ้น (ฉบับที่ 1), อนุสัญญาเจนีวาเพื่อให้ผู้สังกัดในกองทัพขณะอยู่ใน ทะเลซึ่งบาดเจ็บ ป่วยไข้และเรือต้องอับปาง มีสถานะที่ดีขึ้น (ฉบับที่ 2), อนุสัญญาเจนีวาเกี่ยวกับการ ปฏิบัติต่อเชลยศึก (ฉบับที่ 3), อนุสัญญาเจนีวาเกี่ยวกับการคุ้มครองบุคคลพลเรือนในเวลาสงคราม (ฉบับที่ 4)

ในส่วนของอนุสัญญาเจนีวานั้นถือว่าเป็นการสร้างหลักเกณฑ์การปฏิบัติในยามสงครามหรือ เมื่อมีความขัดแย้งทางอาวุธเกิดขึ้น โดยในตัวของอนุสัญญาเจนีวาทั้ง 4 ฉบับที่สร้างขึ้นในปี ค.ศ.1949 เองนั้นมิได้กล่าวถึงเรื่องการห้ามใช้อาวุธประเภทใดประเภทหนึ่ง โดยเฉพาะเจาะจงเอาไว้ คงกำหนด เพียงการปฏิบัติต่อบุคคลเพื่อคุ้มครองบุคคลในยามสงครามเท่านั้น โดยบุคคลที่อยู่ในข่ายที่จะได้รับ

ความคุ้มครองตามอนุสัญญาเจนีวานั้น ได้แก่ ผู้บาดเจ็บและป่วยไข้ในสนามรบ³ ผู้สังกัดในกองทัพขณะอยู่ในทะเลซึ่งบาดเจ็บ ป่วยไข้และเรือต้องอับปาง⁴ การปฏิบัติต่อเชลยศึก⁵ การคุ้มครองบุคคลพลเรือนในเวลาสงคราม⁶ แต่ต่อมาเมื่อมีการสร้างพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวาขึ้นสองฉบับเมื่อปี ค.ศ.1977 คือ พิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ลงวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ.1949 เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ประสบภัยจากข้อพิพาทระหว่างประเทศทางอาวุธ ค.ศ.1977 (พิธีสารฉบับที่ 1) และพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ลงวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ.1949 เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ประสบภัยจากข้อพิพาททางอาวุธที่ไม่มีลักษณะระหว่างประเทศ ค.ศ.1977 (พิธีสารฉบับที่ 2) ซึ่งก่อให้เกิดหลักเกณฑ์ใหม่ที่ปรากฏในพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ลงวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ.1949 เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ประสบภัยจากข้อพิพาทระหว่างประเทศทางอาวุธ ค.ศ.1977 ในข้อ 35 อนุ 2 ว่า “2. ห้ามมิให้ใช้อาวุธ กระสุน และวัตถุ และวิธีการทำสงครามในลักษณะที่จะก่อให้เกิดการบาดเจ็บเกินสมควร หรือความทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็น”⁷ ซึ่งหลักการที่ปรากฏในพิธีสารฉบับนี้เป็นการสร้างหลักกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับการทำสงครามเพื่อคุ้มครองบุคคลในยามสงครามไม่ให้ต้องรับผลร้ายจากการใช้อาวุธและวิธีการในการทำสงครามที่อาจก่อให้เกิดผลร้ายดังที่กล่าวมา ซึ่งเป็นหลักในกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศต่อมาและเป็นแนวทางก่อให้เกิดการสร้างกฎหมายในการควบคุมอาวุธหลายประเภทต่อมาในภายหลังซึ่งรวมถึงแนวทางในการสร้างกฎหมายที่ควบคุมการใช้อาวุธตามแบบด้วย

7. อนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 (Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which may be Deemed to be Excessively Injurious or to have Indiscriminate Effects 1980)

³สภากาชาดไทย. อนุสัญญาเจนีวาเพื่อให้ผู้บาดเจ็บและป่วยไข้ในกองทัพในสนามรบ มีสถานะที่ดีขึ้น (ฉบับที่ 1) ลงวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ.1949 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด, ม.ป.ป.), หน้า 11.

⁴สภากาชาดไทย. อนุสัญญาเจนีวาเพื่อให้ผู้สังกัดในกองทัพขณะอยู่ในทะเลซึ่งบาดเจ็บ ป่วยไข้และเรือต้องอับปาง มีสถานะที่ดีขึ้น (ฉบับที่ 2) ลงวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ.1949 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด, ม.ป.ป.), หน้า 48.

⁵สภากาชาดไทย. อนุสัญญาเจนีวาการปฏิบัติต่อเชลยศึก (ฉบับที่ 3) ลงวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ.1949 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด, ม.ป.ป.), หน้า 78.

⁶สภากาชาดไทย. อนุสัญญาเจนีวาการคุ้มครองบุคคลพลเรือนในเวลาสงคราม (ฉบับที่ 4) ลงวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ.1949 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด, ม.ป.ป.), หน้า 176.

⁷สภากาชาดไทย. พิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ลงวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ.1949 เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ประสบภัยจากข้อพิพาทระหว่างประเทศทางอาวุธ ค.ศ.1977 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด, ม.ป.ป.), หน้า 30.

หลักการในกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศตามอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ.1949 ส่งผลประการต่อมาให้เกิดการสร้างกฎหมายระหว่างประเทศโดยองค์การสหประชาชาติซึ่งเริ่มมีบทบาทในการควบคุมอาวุธในช่วงหลังนี้ ก่อให้เกิดอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ปี ค.ศ.1980 โดยการริเริ่มในการสร้างอนุสัญญาฉบับนี้เกิดขึ้นในระหว่างการประชุมทางการทูตเพื่อยืนยันและพัฒนากฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศที่ใช้ในกรณีเมื่อมีข้อพิพาททางอาวุธเกิดขึ้นในปี ค.ศ.1974 ในการพิจารณาร่างพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ.1949 โดยที่ประชุมคาดหวังว่าจะมีการจัดการกับปัญหาเกี่ยวกับเรื่องการใช้อาวุธตามแบบเฉพาะอย่าง โดยในช่วงการประชุมทั้ง 4 ส่วนจากปี ค.ศ.1974 ถึงปี ค.ศ.1977 ประเด็นเรื่องการห้ามการใช้อาวุธตามแบบเฉพาะอย่างได้ถูกหยิบยกขึ้นมาถกเถียงในคณะกรรมการเฉพาะกิจว่าด้วยอาวุธตามแบบในการประชุมครั้งนี้

อย่างไรก็ดี ประเด็นเรื่องอาวุธตามแบบนี้ได้ถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาในการประชุมของคณะผู้เชี่ยวชาญอาวุธตามแบบของคณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศในปี ค.ศ.1974 และปี ค.ศ.1976 เช่นเดียวกัน ต่อมาในปี ค.ศ.1979 สหประชาชาติจึงได้มีการจัดการประชุม โดยมีตัวแทนรัฐ 85 รัฐเข้าร่วมการประชุมในวันที่ 10-28 กันยายน ค.ศ.1979 ซึ่งเป็นการประชุมแห่งสหประชาชาติว่าด้วยการห้ามหรือจำกัดการใช้อาวุธตามแบบซึ่งอาจก่อให้เกิดความบาดเจ็บเกินขนาดหรือผลกระทบโดยไม่จำกัดเป้าหมาย โดยหลังจากการประชุมครั้งแรก 1 ปี กับอีก 1 เดือน ก็ได้มีการประชุมครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม ค.ศ.1980 โดยมีรัฐเข้าร่วมการประชุม 76 รัฐ และมีการยอมรับในอนุสัญญาฉบับนี้และพิธีสารเพิ่มเติมฉบับที่ 1 พิธีสารเพิ่มเติมฉบับที่ 2 และพิธีสารเพิ่มเติมฉบับที่ 3 ซึ่งออกมาตามอนุสัญญาอีกรวม 3 ฉบับ⁸ และในเวลาต่อมาก็มีการออกพิธีสารเพิ่มเติมฉบับที่ 4 ในปี ค.ศ.1995 อีก 1 ฉบับ รวมถึงพิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 ในปี 1996 อีก 1 ฉบับ และฉบับล่าสุดคือพิธีสารเพิ่มเติมฉบับที่ 5 ในปี ค.ศ.2003 ตามลำดับดังต่อไปนี้

7.1) พิธีสารฉบับที่ 1 ว่าด้วยอาวุธที่ทำอันตรายต่อร่างกายและไม่สามารถตรวจสอบได้ด้วยรังสีเอ็กซ์ หรือโดยการเอ็กซ์เรย์ ค.ศ.1980 (Protocol I on Non-Detectable Fragment 1980)

พิธีสารฉบับที่ 1 นี้เป็นการห้ามการใช้อาวุธที่มีผลโดยสภาพทำให้ร่างกายมนุษย์ได้รับความบาดเจ็บจากการแตกกระจายของอาวุธ โดยที่ไม่สามารถเอ็กซ์เรย์เพื่อทำการรักษาได้⁹ โดยแนวคิด

⁸ Adam Roberts and Richard Guelff. Document on the Laws of War (Oxford : Clarendon Press, 1982), p.467.

⁹ Ibid., p.475.

ในการสร้างกฎหมายเช่นนี้ขึ้นมาก็เนื่องจากประสบการณ์ในการทำสงครามสอนให้รู้ว่า อาวุธบางชนิดมีลักษณะที่พิเศษกว่าที่จะใช้กฎหมายทั่วไปควบคุมได้ เช่น อาวุธระเบิดพลาสติก ที่โดยสภาพแล้วเมื่อมีการระเบิดเข้าไปในร่างกายมนุษย์แล้วไม่สามารถที่จะใช้รังสีเอกซ์หรือการเอกซ์เรย์ ซึ่งเป็นการตรวจจับโลหะในร่างกายมนุษย์ได้เนื่องจากระเบิดดังกล่าวมิได้มีส่วนประกอบของโลหะ¹⁰

7.2) พิธีสารฉบับที่ 2 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้ทุ่นระเบิด กับระเบิด และอุปกรณ์อื่นๆ ค.ศ.1980 (Protocol II on Prohibitions or Restrictions on the Use of Mines, Booby-Traps and Other Devices 1980)

พิธีสารฉบับที่ 2 นี้ค่อนข้างจะเกี่ยวกับกับระเบิด ซึ่งถือว่าเป็นอาวุธบางอย่างหนึ่งเพราะสามารถที่จะนำพาคาติคั่วไปเพื่อทำการใช้ในสนามรบได้ ซึ่งตามพิธีสารฉบับนี้ก็ได้อำนาจขึ้นเพื่อห้ามการใช้ทุ่นระเบิดสังหารบุคคล ซึ่งเป็นอาวุธที่สร้างความเสียหายเป็นอย่างยิ่งต่อบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อพลเรือน โดยประชาชนในหลายประเทศดังเช่น กัมพูชา มีคนต้องสูญเสียอวัยวะดังเช่นขาไปประมาณถึง 35,000 คน และบาดเจ็บราว 250-300 คนต่อเดือน (สถิติปี 1991) หรือในแองโกลา ที่มีผู้พิการราว 20,000 คนต่อเดือนเพราะทุ่นระเบิดสังหารบุคคล¹¹ พิธีสารฉบับนี้มีทั้งการกำหนดห้ามการใช้ทุ่นระเบิดสังหารบุคคล และการใช้วิธีการเพื่อลดความในการทำสงคราม และการกำหนดให้มีการบันทึกและทำแผนที่เขตที่มีการวางทุ่นระเบิดและกับระเบิด¹² การคุ้มครองกองกำลังของสหประชาชาติในการปฏิบัติการเพื่อเก็บกู้ทุ่นระเบิดและกับระเบิด¹³ รวมถึงการสร้างความร่วมมือในทางระหว่างประเทศเพื่อเก็บกู้ทุ่นระเบิดและกับระเบิดออกจากพื้นที่ด้วย¹⁴

7.3) พิธีสารฉบับที่ 3 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่ก่อให้เกิดไฟ ค.ศ. 1980 (Protocol III on Prohibitions or Restrictions on the Use of Incendiary Weapons 1980)

หากลองย้อนกลับไปดูปฏิญญาเฮนส์ปีเตอร์สเบอร์ก ปี ค.ศ.1868 จะพบว่าพื้นฐานโดยแท้จริงของปฏิญญาดังกล่าวและพิธีสารฉบับนี้มีเรื่องที่เหมือนกันอยู่ประการหนึ่งคือ ต้องการห้าม

¹⁰Geoffrey Best. *War and Law since 1945* (Oxford : Clarendon Press, 1994), p.298.

¹¹Ibid., p.299.

¹²Protocol II on Prohibitions or Restrictions on the Use of Mines, Booby-Traps and Other Devices 1980, Article 7.

¹³Ibid., Article 8.

¹⁴Ibid., Article 9.

การใช้อาวุธที่ก่อให้เกิดไฟ ซึ่งเป็นเหตุให้บุคคลที่ได้รับผลกระทบจะต้องได้รับความบาดเจ็บเกินขนาด และความทุกข์ทรมานเกินความจำเป็น ซึ่งพิธีสารฉบับนี้ได้ให้คำนิยามของอาวุธที่ก่อให้เกิดไฟว่า หมายถึง “อาวุธใดๆก็ตามหรือเครื่องกระสุนซึ่ง โดยการออกแบบพื้นฐานมีวัตถุประสงค์ก่อให้เกิดไฟ หรือก่อให้เกิดการบาดเจ็บจากการเผาไหม้บุคคลโดยเปลวไฟ ความร้อน หรือทั้งสองประการรวมกัน ซึ่งการเกิดไฟดังกล่าวเป็นผลจากปฏิกิริยาทางเคมีต่อสสารที่เป็นเป้าหมายของการทำลาย”¹⁵ ซึ่งมีผลบังคับที่กว้างกว่าปฏิญญาเซนตปีเตอร์สเบอร์ก ปี ค.ศ.1868 ในการควบคุมอาวุธที่ก่อให้เกิดไฟ ซึ่งตามปฏิญญาเซนตปีเตอร์สเบอร์ก ปี ค.ศ.1868 กำหนดเฉพาะกระสุนระเบิดที่มีน้ำหนักน้อยกว่า 400 กรัม เท่านั้น

7.4) พิธีสารฉบับที่ 4 ว่าด้วยอาวุธเลเซอร์ที่ทำให้ตาบอด ค.ศ.1995 (Protocol IV on Blinding Laser Weapons 1995)

พิธีสารฉบับนี้ต้องถือว่าเป็นเรื่องที่กำลังก้าวหน้าขึ้นจากอาวุธรูปแบบเดิมเป็นอย่างมาก จนถือได้ว่าเป็นเรื่องของอนาคตอาวุธที่อาจมีการนำมาใช้ในสงครามหรือข้อพิพาททางอาวุธในอนาคตได้ โดยทั่วไปแล้วเลเซอร์ในปัจจุบันได้มีการนำมาใช้ในหลายรูปแบบ หนึ่งในนั้นคือการนำมาใช้ในการรักษาพยาบาล ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญในวงการแพทย์เลยทีเดียว แต่โดยสภาพของเลเซอร์นั้นเมื่อมีการควบคุมปริมาณความเข้มข้นของแสงก็สามารถที่จะนำมาใช้ในการตัดหรือทำลายได้เช่นกัน ซึ่งความเข้มข้นของแสงเลเซอร์นั้นเมื่อเข้าสู่ดวงตาของมนุษย์ยิ่งย้อมทำให้เกิดการบาดเจ็บ และการที่จะนำมาใช้ในยามสงครามยิ่งย้อมก่อให้เกิดความบาดเจ็บเกินขนาดและความทุกข์ทรมานเกินความจำเป็นเช่นกัน ซึ่งจะเป็นการขัดต่อกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ดังนั้นเพื่อเป็นการป้องกันปัญหาดังกล่าวที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตหรือแม้กระทั่งในปัจจุบันก็ตาม จึงจำเป็นที่จะต้องมีการสร้างพิธีสารฉบับนี้ขึ้นมาเพื่อจัดการกับปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้

7.5) พิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้ทุ่นระเบิดกับระเบิด และอุปกรณ์อื่นๆ ค.ศ.1996 (Protocol on Prohibitions or Restrictions on the Use of Mines, Booby-Traps and Other Devices as amended on 3 May 1996)

พิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมฉบับนี้เป็นพิธีสารที่ออกมาแก้ไขพิธีสารฉบับที่ 2 ผนวกอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 ซึ่งไม่สามารถนำมาใช้คุ้มครองประชาชนพลเรือนจากอันตรายของทุ่นระเบิด

¹⁵Protocol III on Prohibitions or Restrictions on the Use of Incendiary Weapons 1980, Article I.

ได้อย่างเต็มที่ ดังจะเห็นได้จากข้อ 4 ที่อนุญาตให้ทำการฝังทุ่นระเบิดไว้ในบริเวณที่เป็นเขตอาศัยของประชาชนพลเรือนได้ ถ้าหากบริเวณที่ฝังดังกล่าวอยู่ใกล้กับเป้าหมายทางทหาร กล่าวคือ เป้าหมายที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพต่อการกระทำทางทหารและการเข้ายึดหรือทำลายเป็นประโยชน์ต่อทางการทหาร ซึ่งการอนุญาตดังกล่าวเป็นการเอื้อประโยชน์แก่ผลประโยชน์ทางการทหารมากกว่าด้านมนุษยธรรม เป็นต้น ดังนั้นพิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 ค.ศ. 1996 จึงได้เกิดขึ้น พิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 นี้ กล่าวถึงการห้ามใช้ทุ่นระเบิด กับระเบิด และอุปกรณ์อื่นๆ ซึ่งมีการให้คำจำกัดความของอาวุธที่ต้องห้ามไว้ในข้อ 2 ซึ่งประกอบด้วย ทุ่นระเบิด (Mine) ทุ่นระเบิดที่ส่งจากระยะไกล (Remotely-delivered mine) ทุ่นระเบิดสังหารบุคคล (Anti-personnel mine) กับระเบิด (Booby-trap) และอุปกรณ์อื่นๆ (Other devices) พิธีสารฉบับนี้ห้ามการใช้ทุ่นระเบิดไม่ว่าในสถานการณ์ใดๆก็ตามต่อประชาชนพลเรือน ห้ามการใช้ทุ่นระเบิดโดยไม่จำกัดเป้าหมายในการใช้ ทั้งนี้เพื่อคุ้มครองประชาชนพลเรือนจากผลกระทบของทุ่นระเบิดเหล่านั้น และห้ามการใช้ทุ่นระเบิดที่ส่งจากระยะไกล เว้นแต่จะได้มีการทำแผนที่หรือบันทึกสถานที่ที่ฝังทุ่นระเบิดดังกล่าวไว้อย่างถูกต้อง หรือมีกลไกในการทำลายตนเองแก่ทุ่นระเบิดอยู่ภายในทุ่นระเบิดเหล่านั้นแล้ว ถึงแม้ว่าในทางทฤษฎีการบันทึกสถานที่ที่ฝังทุ่นระเบิดได้อย่างถูกต้องตรงกับความเป็นจริงนั้นเป็นสิ่งที่กำหนดไว้ในพิธีสารฉบับนี้ หากแต่ในความเป็นจริงแล้วจะเห็นได้จากสงครามต่างๆ ในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งพบว่าการทำแผนที่หรือบันทึกที่ระบุตำแหน่งในการฝังทุ่นระเบิดเหล่านั้นไว้จะคลาดเคลื่อนและไม่ตรงกับความเป็นจริง นอกจากนี้แล้ว พิธีสารฉบับนี้ยังถือเป็นความพยายามในการกำหนดขอบเขตของกฎหมายที่เกี่ยวกับการใช้ทุ่นระเบิดในการพิพาทด้วยอาวุธ อีกทั้งยังเป็นการขยายขอบเขตออกไปครอบคลุมถึงการห้ามใช้ทุ่นระเบิดในการพิพาทด้วยอาวุธที่ไม่มีลักษณะระหว่างประเทศหรือความขัดแย้งภายในประเทศด้วย¹⁶ อย่างไรก็ตามพิธีสารฉบับนี้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์กล่าวคือ สามารถคุ้มครองประชาชนพลเรือนได้มากยิ่งขึ้น

สามารถทำให้มีการบันทึกตำแหน่งในการฝังทุ่นระเบิดและห้ามใช้ทุ่นระเบิดที่ส่งจากระยะไกลเว้นแต่จะได้มีการบันทึกสถานที่ที่มีการฝังทุ่นระเบิดไว้อย่างถูกต้อง หรือสร้างระบบกลไกในการทำลายตนเองแก่ทุ่นระเบิด¹⁷ แต่ถึงแม้ว่าพิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 ค.ศ. 1996 นี้จะสามารถครอบคลุมถึงการห้ามใช้ทุ่นระเบิดสังหารบุคคลก็ตาม แต่มีการกล่าวห้ามไว้เฉพาะในข้อ 4 ซึ่งห้ามการใช้แต่เฉพาะทุ่นระเบิดสังหารบุคคลที่ไม่สามารถถูกตรวจจับได้โดยเครื่องตรวจหาทุ่นระเบิดทั่วไปเท่านั้น ประกอบกับมีทุ่นระเบิดและกับระเบิดหลายชนิดที่ถูกห้ามใช้ภายใต้กรอบของพิธีสารฉบับนี้

¹⁶Michael J. Matheson. "Current Developments The Revision of the mines Protocol," *American Journal of International Law* 91, 1 (January 1997): 160.

¹⁷A.P.V. Rogers. "mines, Booby-traps and Other Devices," *International Review of the Red Cross* 279 (November – December 1990): 525.

ฉะนั้นจึงอาจทำให้หลายฝ่ายเกิดความสับสนในสาระสำคัญของตัวพิธีสารได้ นานาประเทศจึงเล็งเห็นความจำเป็นและความสำคัญในการจัดให้มีการตกลงระหว่างประเทศที่ห้ามทุ่นระเบิดสังหารบุคคลไว้เป็นการเฉพาะ และเป็นกรห้ามโดยสมบูรณ์เพื่อให้ประเทศต่างๆ สามารถเข้าใจสาระสำคัญของการห้ามทุ่นระเบิดสังหารบุคคลได้ง่ายมากยิ่งขึ้นกว่าพิธีสารฉบับนี้ ด้วยเหตุนี้เองอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามใช้ สะสม ผลิตและ โอน และการทำลายทุ่นระเบิดสังหารบุคคล ค.ศ. 1997 จึงได้ถือกำเนิดขึ้น

7.6) พิธีสารฉบับที่ 5 ว่าด้วยระเบิดที่หลงเหลือจากสงคราม ค.ศ.2003 (Protocol V on Explosive Remnants of War 2003)

ในส่วนพิธีสารฉบับที่ 5 ว่าด้วยวัตถุระเบิดที่หลงเหลือจากสงคราม ปี ค.ศ.2003 ซึ่งออกมาตามอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ. 1980 ก็เป็นการกำหนดมาตรการในการเก็บกู้ เคลื่อนย้ายหรือทำลายวัตถุระเบิดที่หลงเหลือจากสงคราม¹⁸ ในลักษณะเดียวกับอนุสัญญาออกตาวา ปี ค.ศ.1997 เช่นกัน แต่ไม่จำเพาะที่ทุ่นระเบิดสังหารบุคคลเท่านั้น โดยได้มีการเน้นความสำคัญของวัตถุระเบิดอื่นๆ ที่หลงเหลือหรือถูกทิ้งจากสงคราม¹⁹ โดยครอบคลุมถึงวัตถุระเบิดที่อยู่บนพื้นดินภายในอาณาเขตของรัฐอันรวมถึงน่านน้ำภายในของรัฐภาคีด้วย²⁰ ซึ่งโดยวัตถุประสงค์ของตัวกฎหมายเองกล่าวเอาไว้อย่างชัดเจนว่าต้องการให้มีการบังคับใช้กฎหมายนี้เพื่อเป็นมาตรการในการเยียวยาความเสียหายภายหลังที่ข้อพิพาททางอาวุธได้จบสิ้นลง ซึ่งค่อนข้างจะเป็นการกำหนดเป้าหมายที่ค่อนข้างชัดเจนและเป็นแนวทางใหม่ของกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับหลักมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นมูลค่าเพิ่มในการที่จะวางมาตรการในการเข้ามาจัดการกับอาวุธที่ใช้ในกรณีความขัดแย้งทางอาวุธแล้วหลงเหลือเป็นผลกระทบมาจนถึงปัจจุบัน

2.2 สาระสำคัญของอนุสัญญา

อนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 (Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which may be Deemed to be Excessively Injurious or to have Indiscriminate Effects 1980) เป็นอนุสัญญาที่มีรากฐานมาจากหลักมนุษยธรรมระหว่างประเทศ 2 หลัก ได้แก่

¹⁸ Protocol V on Explosive Remnants of War 2003, Article 3.

¹⁹ Ibid., Article 2.

²⁰ Ibid., Article 1.

1. หลักผู้เป็นฝ่ายในการพิพาทด้วยอาวุธจะถูกจำกัดสิทธิที่จะเลือกวิธีและวิถีทางในการทำสงคราม (The Means or Methods of Warfare are not Unlimited)

หลักเกณฑ์นี้มาจากแนวความคิดที่ว่า ผู้ที่เป็นฝ่ายในการสู้รบหรือบุคคลในกองทัพ ย่อมไม่มีสิทธิที่จะเลือกวิธีและวิถีทางในการทำการรบหรือการทำสงครามได้ตามใจชอบ อันเป็นผลสืบเนื่องจากเหตุผลทางด้านมนุษยธรรมที่มีได้ต้องการให้เกิดผลกระทบหรือความเสียหายอย่างร้ายแรงขึ้นต่อบุคคล ผู้ที่เป็นฝ่ายในการสู้รบ หลักเกณฑ์นี้มีขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรครั้งแรกในปฏิญญากรุงเซนต์ปีเตอส์เบิร์กกว่าด้วยการห้ามใช้กระสุนยิงที่สามารถระเบิดได้ ที่มีน้ำหนักต่ำกว่า 400 กรัม ค.ศ.1868 ซึ่งถือว่าเป็นปฏิญญาที่มีรากฐานต่อการพัฒนากฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศในเวลาต่อมา²¹ โดยในคำปรารภของปฏิญญานี้กำหนดว่า “โปรดคำนึงถึงว่าประเทศที่มีอารยะจะต้องพยายามบรรเทาความเสียหายจากสงครามให้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ โดยวิธีการจำกัดการได้รับชัยชนะในสงคราม โดยการทำให้กองกำลังทหารของคู่พิพาทอ่อนแอลง โดยการใช้อาวุธที่ไม่ก่อให้เกิดการบาดเจ็บที่ร้ายแรงยิ่งขึ้น หรือทำให้สูญเสียชีวิตอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้”²²

ต่อมาหลักการนี้ได้รับการเน้นถึงความสำคัญอีกครั้งหนึ่งในอนุสัญญากรุงเฮก ฉบับที่ 4 ว่าด้วยกฎหมายและจารีตประเพณีจากการทำสงครามทางบก ค.ศ.1967 ข้อ 22 ว่า “สิทธิของผู้เป็นฝ่ายในการพิพาทด้วยอาวุธ ในการเลือกวิธีในการโจมตีศัตรูมิใช่ว่าไม่มีข้อจำกัด”* และในพิธีสารเพิ่มเติมของอนุสัญญาเจนีวา ลงวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ.1949 เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ประสบภัยจากข้อพิพาทระหว่างประเทศทางอาวุธ ค.ศ.1977 (พิธีสารฉบับที่ 1) ได้บัญญัติหลักการเดียวกันไว้ในข้อ 35 ว่า “ในกรณีข้อพิพาททางอาวุธใดๆนั้น สิทธิของคู่ภาคีในการเลือกวิธีและวิถีทางในการทำสงครามมิใช่ว่าไม่มีข้อจำกัด”

จากการเน้นย้ำถึงหลักเกณฑ์นี้ในสนธิสัญญาระหว่างประเทศหลายครั้ง ทำให้เห็นถึงความสำคัญของการจำกัดผู้ที่เป็นฝ่ายในการเกิดข้อพิพาทว่า จะไม่สามารถใช้อาวุธหรือรูปแบบในการ

²¹James M.Strong, “Blinding Laser Weapons and Protocol IV : Obscuring the Humanitarian vision”, *Dickinson Journal of International* (Fall 1996) [online] Available from : <http://www.lexis-nexis.com> [2006, February 8]

²²แปลใน ฌ็อง-ฌัก ลีออน. ผลกระทบของกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศเกี่ยวกับการห้ามใช้และการจำกัดทุ่นระเบิดสังหารบุคคล : กรณีศึกษาประเทศไทย, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), หน้า 83.

* Article 22 of the 1967 Hague Convention IV Respecting the Laws and Customs of War on Land ; “The right of belligerents to adopt means of injuring the enemy is not unlimited.”

ทำสงครามได้ตามใจชอบ อันจะส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อทั้งทหารและประชาชนที่อาจได้รับผลกระทบจากการเกิดกรณีพิพาทด้วยอาวุธ ซึ่งหลักการนี้ได้รับการยอมรับจากศาลยุติธรรมระหว่างประเทศในคดี Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons ปี ค.ศ.1996 ด้วยเช่นกัน โดยศาลให้ความเห็นว่า “จากการที่มีกฎหมายมากมายหลายฉบับออกมาควบคุมเกี่ยวกับปฏิบัติการทางทหารนั้น เนื่องมาจากว่า สิทธิในการเลือกใช้วิธีการในการทำสงครามมิใช่ไม่มีข้อจำกัด” นั่นเอง*

2. หลักการห้ามใช้อาวุธ และวิธีการทำสงครามที่จะก่อให้เกิดการบาดเจ็บร้ายแรงเกินเหตุหรือความทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็น (The Principle of Superfluous Injury or Unnecessary Suffering)

หลักการห้ามใช้อาวุธและวิธีการทำสงครามที่จะก่อให้เกิดการบาดเจ็บร้ายแรงเกินเหตุหรือความทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็น เป็นหลักกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศที่มีความสำคัญมากในการพิจารณา เป็นรากฐานทางกฎหมายในการควบคุมอาวุธหลายประเภทรวมถึงอาวุธตามแบบ หลักการนี้มีความมุ่งประสงค์ที่ไม่ต้องการให้ผู้ที่เป็นฝ่ายในการสู้รบได้รับความบาดเจ็บ และความทุกข์ทรมานอันเป็นผลมาจากการใช้อาวุธบางประเภทมากเกินไป เมื่อศัตรูได้วางอาวุธลงแล้วก็ไม่ควรที่จะใช้อาวุธทำร้ายบุคคลนั้นอีกต่อไป ดังหลักการที่ Jean - Jacques Rousseau ได้วางไว้ดังนี้

“สงครามไม่ใช่ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน แต่เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับรัฐ โดยปัจเจกชนเข้ามาเป็นศัตรูกันโดยความบังเอิญ กล่าวคือ ไม่ใช่ว่าคนเหล่านั้นเข้ามารบกัน ในฐานะที่เป็นศัตรูกันมาก่อนหรือเข้ามาในฐานะที่เป็นราษฎร แต่เข้ามาในฐานะที่เป็นทหาร โดยที่วัตถุประสงค์ของการทำสงครามคือ การทำลายล้างศัตรู ดังนั้นการฆ่าศัตรูผู้ถืออาวุธ จึงเป็นสิ่งที่ชอบด้วยกฎหมาย แต่เมื่อใดก็ตามที่ศัตรูได้วางอาวุธลงแล้วหรือยอมแพ้แล้ว คนเหล่านั้นย่อมยุติการเป็นศัตรูหรือเป็นตัวแทนของฝ่ายศัตรู และกลับมาเป็นคนธรรมดาสามัญอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายที่จะเอาชีวิตคนเหล่านั้น”²³

* Advisory Opinion of the International Court of Justice on Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons ; “77 All this show that the conduct of military operations is governed by a body of legal prescriptions. This is so because the right of belligerents to adopt means of injuring the enemy is not limited as stated in Article 22 of the 1967 Hague Regulations relating to the laws and customs of war on land.”

²³เบอร์นาร์ดี โอเบอร์สัน. คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศตอบคำถามของคุณ : กฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ. แปลโดยประสิทธิ์ เอกบุตร, หน้า 7.

จากหลักการดังกล่าว เราจะเห็นได้ว่าสงครามมิใช่การประหัตประหารกัน โดยมุ่งแต่ผลของการเอาชนะโดยไม่คำนึงถึงความเสียหายที่จะเกิดขึ้น การทำร้ายต่อศัตรูที่ได้ยอมจำนนแล้วเป็นสิ่งผิดกฎหมาย ในขณะที่ตัวอาวุธที่ใช้ในการสู้รบจะต้องเป็นอาวุธที่ใช้ทำให้ฝ่ายตรงข้ามบาดเจ็บหรือต้องแยกจากการสู้รบเท่านั้น มิใช่ก่อให้เกิดการทรมานหรือบาดเจ็บเกินความจำเป็น โดยเฉพาะแต่ในช่วงเวลาของการสู้รบ แต่ต้องรวมตลอดถึงช่วงชีวิตที่เหลืออยู่ของผู้นั้นตลอดไป²⁴ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ในคดี *Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons* ปี ค.ศ.1996 ได้กล่าวถึงกรณีนี้ไว้ว่า “องค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของหลักกฎหมายมนุษยธรรมคือ การห้ามการทำให้เกิดความทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็นต่อพลรบ ดังนั้น จึงห้ามใช้อาวุธที่ก่อให้เกิดการบาดเจ็บเช่นนั้น หรือทำให้ความทรมานเลวร้ายอย่างไร้ประโยชน์”^{*}

ในการพิจารณาว่า อาการบาดเจ็บขนาดไหนหรือความทุกข์ทรมานเช่นไรถึงจะเรียกว่าเป็นอาการบาดเจ็บที่ร้ายแรงเกิดเหตุหรือเป็นความทุกข์ทรมานที่ไม่จำเป็น สามารถพิจารณาได้จากองค์ประกอบดังต่อไปนี้

- (1) ระดับของความเจ็บปวดที่ร่างกายได้รับอันเป็นผลมาจากการใช้อาวุธ (The degree of physical pain inflicted)
- (2) ความร้ายแรงของอาการบาดเจ็บทั้งทางร่างกายและจิตใจ (The severity of the injury physical and psychological inflicted)
- (3) ความเป็นไปได้ที่จะทำให้เกิดแก่ความตาย (Death) การบาดเจ็บอย่างถาวร (Permanent damage) การทุพพลภาพ (Incapacitation) และการทำให้เสียโฉม (Disfigurement)
- (4) ความกดดันต่อการรักษาทางการแพทย์ (The strain placed on medical system)
- (5) การวิเคราะห์ว่าอาวุธนั้น มีความสำคัญต่อผลประโยชน์ทางการเมืองหรือไม่²⁵

²⁴James M.Strong. “Blinding Laser Weapons and Protocol IV : Obscuring the Humanitarian vision,” *Dickinson Journal of International* (Fall 1996) [online] Available from : <http://www.lexis-nexis.com> [2002, February 8]

^{*} Advisory Opinion of the International Court of Justice on *Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons* ; “78 According to the second principle, it is prohibited to cause unnecessary suffering to combatants : it is accordingly prohibited to use weapons causing them such harm or uselessly aggravating their suffering. In application of that second principle, States do not have unlimited freedom of choice of means in the weapons they use.”

²⁵Jack H. McCall, Jr. “Blinded by the light : International Law and the Legality of Anti-Optic Laser Weapons,” *Cornell International Law Journal*, 1997, p.26.

ทั้งนี้ ควรพิจารณาถึงอาการบาดเจ็บ โดยรวมทั้งหมดของเหยื่อผู้เคราะห์ร้ายด้วย²⁶

นอกจากนี้ คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ (International Committee of the Red Cross : ICRC) ได้เสนอหลักการในการพิจารณาถึงว่า หากอาวุธชนิดใดก่อให้เกิดผลกระทบอย่างใดอย่างหนึ่งใน 4 ประการนี้ ถือได้ว่าอาวุธนั้นมีลักษณะที่จะก่อให้เกิดความร้ายแรงเกินเหตุหรือเกิดความทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็น

- (1) หลักประการที่ 1 : อาวุธนั้นทำให้เกิดการป่วยโดยเฉพาะหรือเป็นพิเศษ (specific disease) อาการผิดปกติต่อสรีระวิทยาเป็นพิเศษ (specific abnormal physiological state) ความพิการอย่างถาวรและเป็นพิเศษ (specific and permanent disability) หรือ ทำให้เกิดการเสียโฉมเป็นพิเศษ (disfigurement)
- (2) หลักประการที่ 2 : อัตราการตายภายในสนามรบมีมากกว่า ร้อยละ 25 หรืออัตราการตายในโรงพยาบาลมีมากกว่าร้อยละ 5
- (3) หลักประการที่ 3 : อาการบาดเจ็บที่ได้รับจัดอยู่ในระดับ 3 ดังที่ได้กำหนดโดยคณะกรรมการกาชาด* (Grade 3 wounds as measured by the Red Cross wound classification)
- (4) หลักประการที่ 4 : ผลกระทบที่เกิดขึ้นนั้นยังไม่เป็นที่ยอมรับกันว่า สามารถรักษาได้ด้วยทางการแพทย์ (exerts effects for which there is no well recognized and proven treatment)²⁷

หลักเกณฑ์สำคัญอีกประการหนึ่งที่ต้องนำมาพิจารณาควบคู่ไปกับหลักการห้ามใช้อาวุธที่ก่อให้เกิดการบาดเจ็บร้ายแรงเกินเหตุหรือความทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็น คือ ผลประโยชน์ทาง

²⁶ Ann Peters. "Blinding Laser Weapons : The Need to Ban A Cruel and Inhumane Weapon," Human Right Watch Arms Project. Vol.7, No.1 (September, 1995) [Online] [2002, September 2]

*"คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศได้จัดระดับอาการบาดเจ็บไว้ 3 ระดับ โดยขึ้นอยู่กับปริมาณขนาดและการแสดงขนาดให้เห็นถึงผลจากพลังงานของอาวุธที่เกิดกับร่างกายมนุษย์ ระดับแรก เป็นอาการบาดเจ็บที่ผิวหนังที่มีความกว้างน้อยกว่า 10 เซนติเมตร โดยไม่มีลักษณะของการเป็นโพรงหรือช่องลึกไปในใต้ชั้นผิวหนัง ระดับที่สอง เป็นกรณีเช่นเดียวกับกรณีแรก เพียงแต่เกิดโพรงหรือช่องในชั้นผิวหนังขึ้น ส่วนระดับที่สามคือ อาการบาดเจ็บที่ผิวหนังที่นับตั้งแต่ 10 เซนติเมตรขึ้นไป และเกิดโพรงหรือช่องที่ผิวหนัง" ใน The SIrUS Project : Towards a determination of which weapons cause "superfluous injury or unnecessary suffering" (Geneva : The International Committee of the Red Cross), 1997, p.15.

²⁷Ibid., p.23.

การทหาร หากอาวุธนั้นไม่ปรากฏผลประโยชน์ทางการทหารมากกว่าอาวุธอื่นที่มีอยู่ ซึ่งเป็นเหตุให้เกิดการบาดเจ็บหรือความทุกข์ทรมานอย่างรุนแรง อาวุธนั้นก็จะตกอยู่ภายใต้หลักนี้ และการตีความจะตกอยู่ภายในขอบเขตของปรัชญาที่ว่า “หากทหารจะต้องออกจากการสู้รบ ควรจะเป็นในฐานะเชลยศึก และไม่ควรจะได้รับการบาดเจ็บ แต่ถ้าทหารต้องออกจากการสู้รบเพราะบาดเจ็บ ก็ไม่ควรถูกฆ่า และถ้าอาการบาดเจ็บที่ทหารได้รับไม่มีความรุนแรงมากนัก การบาดเจ็บอย่างร้ายแรงเป็นสิ่งที่ต้องหลีกเลี่ยง” ซึ่งเราสามารถสรุปได้ว่า แนวคิดของหลักความทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็นและการบาดเจ็บร้ายแรงเกินเหตุ เป็นการชั่งน้ำหนักระหว่างผลประโยชน์ทางการทหารในการใช้อาวุธใดๆ กับเหตุผลทางด้านมนุษยธรรม²⁸ และเป็นที่น่าสังเกตว่า หลักนี้ไม่ได้ห้ามอาวุธที่เป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ทรมานอย่างรุนแรง (extreme suffering) หรือ การบาดเจ็บอย่างใหญ่โต (extensive injury) ไว้แต่อย่างใด²⁹

หลักการห้ามใช้อาวุธและวิธีการทำสงครามที่จะก่อให้เกิดการบาดเจ็บร้ายแรงเกินเหตุหรือความทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็น ปรากฏในข้อตกลงระหว่างประเทศครั้งแรกในปฏิญญากรุงเซนต์ปีเตอร์สเบิร์กที่ห้ามมิให้ใช้กระสุนที่สามารถระเบิดได้ที่มีน้ำหนักต่ำกว่า 400 กรัม ค.ศ.1868 ที่ร่างหลักเกณฑ์ไม่ให้มีการใช้อาวุธที่ก่อให้เกิดการบาดเจ็บที่ร้ายแรงยิ่งขึ้น โดยกำหนดไว้ในคำปรารภของปฏิญญานี้* ต่อมาหลักการนี้ได้ถูกบรรจุอยู่ในภาคผนวกของอนุสัญญากรุงเฮก ฉบับที่ 4 ค.ศ.1907 ว่าด้วยกฎหมายและจารีตประเพณีในการทำสงครามทางบก ในข้อ 23 (e) โดยห้ามใช้อาวุธ กระสุน หรือวัตถุใดๆ ที่คาดคะเนได้ว่าจะเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็น ** และในพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ลงวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ.1949 เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้ประสบภัยจากข้อพิพาทระหว่างประเทศทางอาวุธ ค.ศ.1977 (พิธีสารฉบับที่ 1) ก็ได้ปรากฏหลักการนี้ในข้อ 35 (2) ที่ร่างหลักว่า “ห้ามมิให้ใช้อาวุธ กระสุน วัตถุ และวิธีการทำสงครามในลักษณะที่จะก่อให้เกิดการบาดเจ็บเกินควร

²⁸International Committee of the Red Cross. Weapons that may Cause Unnecessary Suffering or have Indiscriminate Effects. (Geneva : International Committee of the Red Cross, 1973), p.13.

²⁹Christopher Greenwood. Battlefield laser weapons in the context of the law on conventional weapons, In Blinding Laser Weapons : Reports of the meetings of experts convened by the International Committee of the Red Cross on Battlefield laser weapons, p.73.

* Considering that the progress of civilization should have the effect of alleviating as much as possible the calamities of war ; “That this object would be exceeded by the employment of arms which uselessly aggravate the sufferings of disabled men, or render their death inevitable”

** Article 23 of the Hague Regulations “In addition to the prohibitions provided by special Conventions, it is especially forbidden”

(e) To employ arms, projectiles, or material calculated to cause unnecessary suffering.

หรือความทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็น” ซึ่งในปัจจุบันหลักการในพิธีสารฉบับที่ 1 นี้ถือว่าเป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ ที่มีผลผูกพันรัฐทุกรัฐ แม้จะมีได้เป็นภาคีก็ตาม

โดยหลัก 2 หลักนี้ได้ปรากฏอยู่ในคำปรารภของอนุสัญญาฉบับนี้* สำหรับสาระสำคัญของอนุสัญญา มีดังต่อไปนี้

2.2.1 ขอบเขตของอนุสัญญา

ข้อ 1 ของอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 กำหนดขอบเขตของการใช้บังคับของอนุสัญญา และพิธีสารเพิ่มเติมว่า “จะนำไปใช้ได้ตามสถานการณ์ที่อ้างถึงในข้อ 2 สามัญ (Article 2 common) ของอนุสัญญาเจนีวา ปี ค.ศ.1949 รวมถึงสถานการณ์ที่อ้างถึงใน ข้อ 1 ย่อหน้าที่ 4 ของพิธีสารเพิ่มเติมฉบับที่ 1 ปี ค.ศ.1977 ของอนุสัญญาเจนีวา ปี ค.ศ.1949”**

ข้อ 2 (สามัญ) ของอนุสัญญาเจนีวา ปี ค.ศ.1949 กำหนดว่า “นอกจากบทบัญญัติที่ จะต้องใช้บังคับในยามสงบแล้ว ให้ใช้อนุสัญญาฉบับนี้แก่บรรดากรณีสงครามที่ได้มีการประกาศ หรือกรณีพิพาทด้วยอาวุธอย่างอื่นใด ซึ่งอาจเกิดขึ้นระหว่างอัครภาคีผู้ทำสัญญาสองฝ่ายหรือมากกว่านั้นขึ้นไป แม้ว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะมีได้รับรองว่ามีสถานะสงครามก็ตาม

อนุสัญญานี้ให้ใช้บังคับแก่บรรดากรณีการยึดครองอาณาเขตบางส่วน หรือทั้งหมดของอัครภาคีผู้ทำสัญญาด้วย แม้ว่าการยึดครองดังกล่าวจะมีได้ประสพการต่อต้านด้วยอาวุธก็ตาม

แม้ว่าประเทศที่พิพาทกับประเทศหนึ่งจะมีได้เป็นภาคีของอนุสัญญาฉบับนี้ก็ตาม ประเทศที่เป็นภาคียังคงมีความผูกพันกันตามอนุสัญญาฉบับนี้ในความสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน

*“Basing themselves on the principle of International law that the right of the parties to an armed conflict to choose methods or means of warfare is not unlimited, and on the principle that prohibits the employment in armed conflicts of weapons, projectiles and material and methods of warfare of to cause superfluous injury or unnecessary suffering”

** Article 1 of the CCW 1980 ; “This convention and its annexed Protocols shall apply in the situations referred to in Article 2 common to the Geneva Conventions of 12 August 1949 for the Protection of War Crimes, including any situation described in paragraph 4 of Article 1 of Additional Protocol I to these Conventions.”

ยิ่งกว่านั้น บรรดาประเทศดังกล่าวแล้วยังต้องมีความผูกพันตามอนุสัญญาฉบับนี้ในความสัมพันธ์กับประเทศที่มีได้เป็นภาคีนั้นด้วย หากว่าประเทศนั้นยอมรับและใช้บทบัญญัติแห่งอนุสัญญาฉบับนี้”

และข้อ 1 ย่อหน้าที่ 4 ของพิธีสารเพิ่มเติมฉบับที่ 1 ปี ค.ศ.1977 ของอนุสัญญาเจนีวา ปี ค.ศ.1949 กำหนดว่า “สถานการณ์ดังที่อ้างถึงในวรรคก่อน ให้รวมถึงข้อพิพาททางอาวุธ ซึ่งประชาชนต่างๆ กำลังต่อสู้เพื่อต่อต้านการปกครองแบบอาณานิคม และการครอบครองโดยชนต่างด้าว และเพื่อต่อต้านระบอบที่แบ่งผิว ทั้งนี้โดยการใช้สิทธิในการกำหนดอนาคตของตนเอง ดังที่ได้บัญญัติไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ และปฏิญญาว่าด้วยหลักกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับความสัมพันธ์ฉันมิตร และความร่วมมือระหว่างรัฐต่างๆ ตามกฎบัตรสหประชาชาติ”

เมื่อวิเคราะห์ถึงหลักกฎหมายข้างต้น สรุปได้ว่า ขอบเขตของอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 จะขยายขอบเขตไปเฉพาะข้อพิพาทที่มีสถานะระหว่างประเทศเท่านั้น* และเมื่อไม่ได้ครอบคลุมถึงกรณีข้อพิพาทภายในประเทศ (Internal Conflicts)** จึงแสดงให้เห็นถึงข้อด้อยเป็นอย่างมากของอนุสัญญาฉบับนี้³⁰ นานาประเทศต่างก็ได้ตระหนักถึงปัญหาเกี่ยวกับขอบเขตการบังคับใช้ของอนุสัญญา โดยมีความเห็นว่า อนุสัญญาควรมีขอบเขตขยายไปถึงข้อพิพาทที่ไม่มีลักษณะระหว่างประเทศ (Non-International Armed Conflict) ด้วย

ดังนั้น ในการประชุมเพื่อทบทวนอนุสัญญาที่จัดขึ้นในปี ค.ศ.2001 (The 2001 Review Conference) จึงได้มีการพิจารณาและมีมติแก้ไขขอบเขตของอนุสัญญาฉบับนี้ขึ้น โดยให้มีขอบเขต

* ข้อพิพาทที่มีลักษณะระหว่างประเทศ หมายถึง การสู้รบของกองกำลังทหารของรัฐตั้งแต่ 2 รัฐขึ้นไป รวมทั้งสงครามกบฏชาติด้วย เบอ์นาร์ค โอเบอร์สัน. คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศตอบคำถามของคุณ, แพลตโดยศาลทูต สันติวาสะ, หน้า 19.

** ข้อพิพาทภายในประเทศหรือข้อพิพาทที่ไม่มีลักษณะระหว่างประเทศ หมายถึง ข้อพิพาทที่ประกอบด้วยองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นการสู้รบระหว่างกองทหารของรัฐบาล กับกองกำลังอื่นที่มีการจัดระบบแล้ว
- 2) มีระบบการสั่งการในกองกำลังที่จัดระบบแล้ว
- 3) สามารถยึดดินแดนได้บางส่วน
- 4) สามารถดำเนินการต่อสู้ได้อย่างต่อเนื่อง

³⁰Jeffrey S. Morton. “The Legal Status of laser weapons That Blind,” *Journal of Peace Research*, 1998, p.703.

ขยายรวมไปถึงสถานการณ์ตามที่อ้างถึงในข้อ 3 สามัญ (Article 3 common) ของอนุสัญญาเจนีวา ปี ค.ศ.1949³¹ ซึ่งเป็นกรณีของข้อพิพาทที่ไม่มีลักษณะระหว่างประเทศนั่นเอง อย่างไรก็ตาม การขยายขอบเขตของอนุสัญญานี้จะมีผลผูกพันเฉพาะรัฐที่ลงนามหรือให้สัตยาบันต่อการแก้ไขขอบเขตของอนุสัญญานับนี้เท่านั้น ซึ่งปัจจุบันมีแล้วทั้งสิ้น 26 ประเทศ* ซึ่งการขยายขอบเขตนี้ได้มีผลใช้บังคับในวันที่ 18 เมษายน ปี ค.ศ.2004³² ซึ่งในปัจจุบันอนุสัญญานับนี้มีประเทศที่ให้สัตยาบันแล้วทั้งสิ้น 100 ประเทศ และมีประเทศที่ลงนาม 6 ประเทศ กล่าวโดยสรุปคือ ปัจจุบันนี้ ขอบเขตของอนุสัญญารวมทั้งพิธีสารเพิ่มเติมทุกฉบับจะครอบคลุมทั้งกรณีข้อพิพาททางอาวุธที่มีลักษณะระหว่างประเทศ และไม่มีลักษณะระหว่างประเทศ แต่จะไม่รวมถึง สถานการณ์ของการก่อความไม่สงบและความตึงเครียดภายใน เช่น การจลาจล การก่อความรุนแรง หรือการกระทำอื่นที่มีลักษณะคล้ายกันแต่ไม่ถึงขนาดเป็นข้อพิพาททางอาวุธ**

2.2.2 ข้อห้ามของอนุสัญญา

อนุสัญญานับนี้ไม่ได้มีการกำหนดห้ามอาวุธประเภทใดประเภทหนึ่งเป็นการเฉพาะ คงมีเพียงการวางหลักห้ามการใช้อาวุธ ระเบิดหรือวัตถุที่อาจก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็น ดังปรากฏอยู่ในคำปรารภของอนุสัญญานับนี้เท่านั้น สำหรับข้อกำหนดห้ามอาวุธประเภทใดประเภทหนึ่งนั้น จะมีการกำหนดออกมาเป็นพิธีสารผนวกกับอนุสัญญานับนี้ซึ่งประกอบไปด้วย

พิธีสารฉบับที่ 1 ว่าด้วยอาวุธที่ทำอันตรายต่อร่างกายและไม่สามารถตรวจสอบได้ด้วยรังสีเอ็กซ์ หรือโดยการเอ็กซเรย์ ค.ศ.1980 (Protocol I on Non-Detectable Fragments 1980)

พิธีสารฉบับที่ 2 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้ทุ่นระเบิด กับระเบิด และอุปกรณ์อื่นๆ ค.ศ.1980 (Protocol II on Prohibitions or Restrictions on the Use of Mines, Booby-Traps and Other Devices 1980)

³¹Report of the Second Review Conference, Available from: <http://www.ccw-treaty.com>[2002,February 20]

*ได้แก่ ประเทศ อาร์เจนตินา ออสเตรเลีย เบลเยียม บัลแกเรีย Burkina Faso แคนาดา จีน โครเอเชีย แอสโตเนีย ฝรั่งเศส Holy See ฮังการี ญี่ปุ่น ลัตเวีย ลิทัวเนีย เม็กซิโก นอร์เวย์ สาธารณรัฐเกาหลี โรมานี เซอร์เบีย และมอนเตเนโกร สโลเวเนีย สเปน สวีเดน สวิตเซอร์แลนด์ และประเทศสหราชอาณาจักรและไอร์แลนด์เหนือ

³²United Nations Press Release SG/SM/9035 Available from : <http://www.un.org/News/Press/docs/2003/sgsm9035.doc.htm> [2004, January 8]

** Amendment to Article 1 of the CCW 1980 ; “2.This Convention and its annexed Protocols shall not apply to situations of internal disturbances and tensions, such as riots, isolated and sporadic acts of violence, and other acts of a similar nature, as not being armed conflicts.”

พิธีสารฉบับที่ 3 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่ก่อให้เกิดไฟ ค.ศ.1980 (Protocol III on Prohibitions or Restrictions on the Use of Incendiary Weapons 1980)

พิธีสารฉบับที่ 4 ว่าด้วยอาวุธเลเซอร์ที่ทำให้ตาบอด ค.ศ.1995 (Protocol IV on Blinding Laser Weapons 1995)

พิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้ทุ่นระเบิดกับระเบิด และอุปกรณ์อื่นๆ ค.ศ. 1996 (Protocol on Prohibitions or Restrictions on the Use of Mines, Booby-Traps and Other Devices as amended on 3 May 1996)

พิธีสารฉบับที่ 5 ว่าด้วยระเบิดที่หลงเหลือจากสงคราม ค.ศ.2003 (Protocol V on Explosive Remnants of War 2003)

2.2.3 การตรวจตราหรือการควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามอนุสัญญา

การตรวจตราหรือการควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามอนุสัญญานี้ เป็นกลไกที่มีความสำคัญมากต่ออนุสัญญาทุกฉบับ เพื่อเป็นการรับประกันว่า รัฐภาคีของอนุสัญญาได้มีการปฏิบัติตามพันธกรณีที่มีต่ออนุสัญญา ซึ่งตามอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 ได้มีข้อกำหนดเกี่ยวกับการประชุมทบทวนอนุสัญญาและพิธีสารแนบท้ายของอนุสัญญาไว้ในข้อ 8 การประชุมทบทวนนี้มีขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการพิจารณาในทุกเรื่องเกี่ยวกับอนุสัญญาและพิธีสาร โดยแยกออกได้เป็น 3 กรณี คือ

1. การประชุมทบทวนเพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติของอนุสัญญาและพิธีสารทุกฉบับสมัยพิเศษ
2. การประชุมเพื่อเสนอให้มีพิธีสารเพิ่มเติม
3. การประชุมทบทวนเพื่อแก้ไขอนุสัญญาและพิธีสาร (ในกรณีหลังนี้เป็นการประชุมที่จะจัดให้มีขึ้นทุก 10 ปี)

การที่อนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 กำหนดให้มีการประชุมพิจารณาทบทวนอนุสัญญาและพิธีสารแนบท้ายของอนุสัญญาทุกฉบับนี้ ถือว่าเป็นกลไกที่ดีที่สุดประการหนึ่ง เนื่องจากว่า รัฐภาคีของอนุสัญญาและพิธีสาร จะมีโอกาสได้มาหารือถึงบทบัญญัติในอนุสัญญาและพิธีสารว่ามีประสิทธิภาพเพียงพอหรือไม่ในการบังคับใช้ เกิดปัญหาประการใดขึ้นบ้างหรือไม่ นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้รัฐภาคีของอนุสัญญาสามารถเสนอข้อเสนอที่จะให้มีพิธีสารเพิ่มเติมเพื่อควบคุมอาวุธประเภทอื่นที่อยู่ภายใต้ขอบเขตของอนุสัญญานี้ด้วย

2.2.4 องค์การที่มีหน้าที่ตามอนุสัญญา

สำหรับองค์การที่มีหน้าที่ตามอนุสัญญาลบนี้ ในคำปรารภของอนุสัญญา กำหนดให้สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ (United Nations General Assembly) และคณะกรรมการลดอาวุธแห่งสหประชาชาติ (United Nations Disarmament Commission) เป็นผู้ดำเนินการในกรณีที่เกิดประเด็นปัญหาเกี่ยวข้องกับขอบเขตของข้อห้ามของอนุสัญญาและพิธีสาร รวมทั้งกำหนดให้คณะกรรมการการลดอาวุธ (The Committee on Disarmament) เป็นผู้ดำเนินการหากเกิดกรณีปัญหาเกี่ยวกับมาตรการการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธตามแบบแผน

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณะกรรมการลดอาวุธแห่งสหประชาชาติ (United Nations Disarmament Commission) เป็นองค์การที่มีบทบาทสำคัญในฐานะหน่วยงานที่ทำงานด้านอาวุธ โดยเฉพาะ ในอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 ได้กำหนดให้คณะกรรมการลดอาวุธเป็นองค์การที่มีหน้าที่ตามอนุสัญญาลบนี้ รวมทั้งพิธีสารที่ออกมามีภายใต้อนุสัญญา โดยหน้าที่สำคัญของคณะกรรมการลดอาวุธแห่งสหประชาชาติ คือ การเป็นผู้ตัดสินเพื่อการตรวจสอบคำถามเกี่ยวกับความเป็นไปได้เกี่ยวกับขอบเขตของข้อห้ามและข้อจำกัดที่กำหนดอยู่ในอนุสัญญาและพิธีสารทุกฉบับ ดังนั้น หากมีกรณีประเด็นปัญหาเกิดขึ้นว่า กรณีใดกรณีหนึ่งจะอยู่ภายใต้ขอบเขตของอนุสัญญาหรือพิธีสารหรือไม่นั้น คณะกรรมการลดอาวุธแห่งสหประชาชาติจะเป็นผู้ทำการตัดสินเพื่อหาข้อสรุปได้

2.2.5 การถอนตัวจากอนุสัญญาและพิธีสาร

ข้อ 9 ของอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 ได้กำหนดให้รัฐภาคีมีสิทธิในการถอนตัวออกจากอนุสัญญาหรือพิธีสารได้ โดยการแจ้งต่อผู้เก็บรักษอนุสัญญาและพิธีสาร ซึ่งในที่นี้คือสำนักงานเลขาธิการแห่งสหประชาชาติ การถอนตัวจะมีผลภายใน 1 ปีนับตั้งแต่วันที่สำนักงานเลขาธิการแห่งสหประชาชาติได้รับแจ้งการถอนตัว แต่หากเป็นกรณีที่รัฐภาคีผู้ถอนตัวมีส่วนเกี่ยวข้องในข้อพิพาททางอาวุธตามที่กำหนดในข้อ 1 ของอนุสัญญา การถอนตัวจะมีผลต่อเมื่อข้อพิพาทเช่นว่านั้นได้สิ้นสุดลง*

* Article 9 of CCW 1980 ;

“1.Any High Contracting Party may denounce this Convention or any of its annexed Protocols by so notifying the Depository.

ตารางที่ 1 : ตารางสรุปสาระสำคัญของสัญญา CCW

<p>Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May be Deemed to be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects.</p> <p>Geneva, 10 October 1980.</p>
<p>Introduction</p> <p>State parties (100) / State signatories (6)</p>
<p>General title</p> <p>United Nations Conference on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May be Deemed to be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects.</p>
<p>Forum of adoption</p> <p>United Nations Conference on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May be Deemed to be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects.</p>
<p>In force</p> <p>yes</p>
<p>Entry into force</p> <p>02.12.1983</p>

2. Any such denunciation shall only take effect one year after receipt by the Depository of the notification of denunciation. If, however, on the expiry of that year the denouncing High Contracting Party is engaged in one of the situations referred to in Article 1, the Party shall continue to be bound by the obligations of this Convention and of the relevant annexed Protocols until the end of the armed conflict or occupation and, in any case, until the termination of operations connected with the final release, repatriation or re-establishment of the persons protected by the rules of international law applicable in armed conflict, and in the case of any annexed Protocol containing provisions concerning situations in which peace – keeping, observation or similar functions are performed by United Nations forces or missions in the area concerned, until the termination of those functions.

3. Any denunciation of this Convention shall be considered as also applying to all annexed Protocols by which the denouncing High Contracting Party is bound.

4. Any denunciation shall have effect only in respect of the denouncing High Contracting Party.

5. Any denunciation shall not affect the obligations already incurred, by reason of an armed conflict, under this Convention and its annexed Protocols by such denouncing High Contracting Party in respect of any act committed before this denunciation becomes effective.”

Meetings of forum
1st session : 10.09.1979 - 28.09.1979, Geneva # 2nd session : 15.09.1980 - 10.10.1980, Geneva
Date of adoption
10.10.1980
Depositary
UNO
Number of articles
11
Authentic text
English; Arabic; Chinese; Spanish; French; Russian

ที่มา : <http://www.icrc.org/ihl.nsf/INTRO/500>

2.3 สารสำคัญของพิธีสารและพิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมอนุสัญญาทั้ง 6 ฉบับ

2.3.1 พิธีสารฉบับที่ 1 ว่าด้วยอาวุธที่ทำอันตรายต่อร่างกายและไม่สามารถตรวจสอบได้ด้วยรังสีเอ็กซ์ หรือโดยการเอ็กซ์เรย์ ค.ศ.1980 (Protocol I on Non-Detectable Fragments 1980)

2.3.1.1 ความเป็นมาของพิธีสาร

ความจำเป็นให้มีอนุสัญญาเพิ่มเติมในการห้ามหรือจำกัดการใช้กลวิธีและเครื่องมือทางการสงคราม ได้รับการยืนยันในมติของที่ประชุมกาชาดระหว่างประเทศ ปี 1965 และที่ประชุมนานาชาติว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ปี 1968 รวมถึงมติ 2444 (XXIII) ของสมัชชาทั่วไปแห่งสหประชาชาติ ปี 1968 ในที่ประชุมของผู้เชี่ยวชาญของรัฐซึ่งจัดตั้งโดยคณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศในปี 1971 และ 1972 เพื่อเตรียมพิธีสารเพิ่มเติมจากอนุสัญญาเจนีวา และที่ประชุมทางการทูตในปี 1974-1977 มีความเห็นพ้องต้องกันว่าควรพยายามให้มีข้อตกลงเรื่องอาวุธธรรมดาทั่วไป นอกเหนือไปจากอาวุธทำลายล้างสูง ด้วยความสนับสนุนจากที่ประชุมทางการทูต คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศได้จัดประชุมผู้เชี่ยวชาญของรัฐขึ้น 2 ครั้งเกี่ยวกับการใช้อาวุธธรรมดาทั่วไปบางประเภท ซึ่งการประชุมดังกล่าวมีขึ้นที่เมือง Lucerne ในปี 1974 และที่เมือง Lugano ในปี 1976 ที่ประชุมทางการทูตเมื่อวันที่ 9 มิถุนายน 1977 ได้ยอมรับมติ 22 (IV) ซึ่งแนะนำว่า การประชุมของคณะรัฐบาลควรจัดขึ้นก่อนปี 1979 พร้อมกับเห็นควรให้มีข้อตกลงเรื่องการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธ

ธรรมดาทั่วไปบางประเภท สมาชิกทั่วไปแห่งสหประชาชาติได้รับรองข้อเสนอแนะนี้ ทำให้เกิดการประชุมในเจนีวา ช่วงวันที่ 10-28 กันยายน ปี 1979 และระหว่างวันที่ 15 กันยายน – 10 ตุลาคม ปี 1980

อนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 (Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which may be Deemed to be Excessively Injurious or to have Indiscriminate Effects 1980) และพิธีสารทั้ง 3 ฉบับ ซึ่งผนวกแนบทำอนุสัญญาฯ ดังกล่าว ประกอบไปด้วย พิธีสารฉบับที่ 1 ว่าด้วยอาวุธที่ทำอันตรายต่อร่างกายและไม่สามารถตรวจสอบได้ด้วยรังสีเอ็กซ์ หรือโดยการเอ็กซ์เรย์ ค.ศ.1980 (Protocol I on Non-Detectable Fragments 1980) พิธีสารฉบับที่ 2 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้ทุ่นระเบิด กับระเบิด และอุปกรณ์อื่นๆ ค.ศ.1980 (Protocol II on Prohibitions or Restrictions on the Use of Mines, Booby-Traps and Other Devices 1980) และพิธีสารฉบับที่ 3 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่ก่อให้เกิดไฟ ค.ศ.1980 (Protocol III on Prohibitions or Restrictions on the Use of Incendiary Weapons 1980) ได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 10 ตุลาคม ปี 1980 และมีการลงนามเมื่อวันที่ 10 เมษายน ปี 1981

2.3.1.2 ขอบเขตของพิธีสาร

ขอบเขตของพิธีสารฉบับที่ 1 ว่าด้วยอาวุธที่ทำอันตรายต่อร่างกายและไม่สามารถตรวจสอบได้ด้วยรังสีเอ็กซ์ หรือโดยการเอ็กซ์เรย์ จะตกอยู่ภายใต้ขอบเขตของอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ. 1980 เหตุเพราะว่า พิธีสารฉบับนี้เป็นพิธีสารที่ผนวกแนบทำอนุสัญญา โดยเราสามารถสรุปขอบเขตของพิธีสารฉบับที่ 1 ว่าด้วยอาวุธที่ทำอันตรายต่อร่างกายและไม่สามารถตรวจสอบได้ด้วยรังสีเอ็กซ์ หรือโดยการเอ็กซ์เรย์ ว่า นำไปใช้ได้ในกรณีข้อพิพาททางอาวุธที่มีลักษณะระหว่างประเทศและไม่มีลักษณะระหว่างประเทศ แต่จะไม่รวมถึงสถานการณ์ของการก่อความไม่สงบและความตึงเครียดภายใน เช่น การจลาจล การก่อความรุนแรง หรือการกระทำอื่นที่มีลักษณะคล้ายกันแต่ไม่ถึงขนาดเป็นข้อพิพาททางอาวุธ

2.3.1.3 การมีผลบังคับของพิธีสาร

พิธีสารฉบับที่ 1 ว่าด้วยอาวุธที่ทำอันตรายต่อร่างกายและไม่สามารถตรวจสอบได้ด้วยรังสีเอ็กซ์ หรือโดยการเอ็กซ์เรย์ มีผลใช้บังคับตามที่กำหนดใน ข้อ 5 ย่อหน้าที่ 3 และ

4 ของอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980

ข้อ 5 ของอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 กำหนดให้พิธีสารมีผลบังคับใช้ภายใน 6 เดือน หลังจากวันที่ประเทศ 20 ประเทศได้ลงนามผูกพันพิธีสาร และสำหรับประเทศที่ลงนามภายหลังจากที่ประเทศแรกได้ลงนามไปแล้ว พิธีสารจะมีผลบังคับใช้ต่อประเทศเหล่านั้นภายใน 6 เดือน นับจากวันที่มีการลงนาม*

พิธีสารฉบับที่ 1 ว่าด้วยอาวุธที่ทำอันตรายต่อร่างกายและไม่สามารถตรวจสอบได้ด้วยรังสีเอ็กซ์ หรือโดยการเอ็กซ์เรย์ มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ.1983 และปัจจุบันมีประเทศที่ให้สัตยาบันแล้วทั้งสิ้น 98 ประเทศ³³ ส่วนประเทศไทยไม่ได้ลงนามหรือให้สัตยาบันในอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 และพิธีสารฉบับที่ 1 ซึ่งออกภายใต้อนุสัญญาฉบับนี้แต่อย่างใด

2.3.1.4 สาระสำคัญของพิธีสาร

พิธีสารฉบับที่ 1 ว่าด้วยอาวุธที่ทำอันตรายต่อร่างกายและไม่สามารถตรวจสอบได้ด้วยรังสีเอ็กซ์ หรือโดยการเอ็กซ์เรย์นี้มีบทบัญญัติอยู่เพียง 1 มาตราเท่านั้น ดังนั้น ในการพิจารณาและวิเคราะห์ถึงหลักการในพิธีสารฉบับนี้ ควรจะคำนึงถึงการเจรจาจัดทำร่างพิธีสารฉบับนี้เป็นสำคัญ เพื่อที่เราจะได้เข้าใจเจตนารมณ์ของกฎหมายตามที่ผู้ร่างกฎหมายมีความมุ่งหมายจะให้

* Article 5 of the CCW 1980 ;

“3. Each of the Protocols annexed to this convention shall enter into force six months after the date by which twenty States have notified their consent to be bound by it in accordance with paragraph 3 or 4 Article 4 of this Convention

4. For any State which notifies its consent to be bound by a Protocol annexed to this convention after the date by which twenty States have notified their consent to be bound by it, the Protocol shall enter into force six months after the date on which that State has notified its consent so to be bound.”

³³ ข้อมูลเมื่อวันที่ 27 มกราคม ค.ศ. 2006, Available from : <http://www.icrc.org> [2006, January 27]

ข้อ 1 ของพิธีสารฉบับนี้ มีสาระสำคัญคือ ห้ามการใช้อาวุธทุกชนิดที่สะเก็ดระเบิดก่อให้เกิดผลขั้นต้นเป็นการบาดเจ็บที่ไม่สามารถตรวจสอบได้ด้วยการเอ็กซเรย์ ซึ่งสะเก็ดระเบิดชนิดนี้มักทำด้วยแก้วหรือพลาสติก รวมไปถึงอาวุธปืนที่ลูกกระสุนทำด้วยพลาสติกด้วย

ตารางที่ 2 : ตารางสรุปสาระสำคัญของพิธีสารฉบับที่ 1

Protocol on Non-Detectable Fragments (Protocol I).	
Geneva, 10 October 1980.	
Introduction	State parties (98)
General title	United Nations Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May be Deemed to be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects.
Forum of adoption	United Nations Conference on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May be Deemed to be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects.
In force	yes
Entry into force	02.12.1983
Meetings of forum	1st session : 10.09.1979 - 28.09.1979, Geneva # 2nd session : 15.09.1980 - 10.10.1980, Geneva
Date of adoption	10.10.1980
Depositary	UNO
Authentic text	English; Arabic; Chinese; Spanish; French; Russian

ที่มา : <http://www.icrc.org/ihl.nsf/INTRO/505>

2.3.2 พิธีสารฉบับที่ 2 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้ทุ่นระเบิด กับระเบิด และอุปกรณ์ อื่นๆ ค.ศ.1980 (Protocol II on Prohibitions or Restrictions on the Use of Mines, Booby-Traps and Other Devices 1980)

2.3.2.1 ความเป็นมาของพิธีสาร

จากการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ซึ่งมีขึ้น ณ นครเจนีวา สวิตเซอร์แลนด์ ระหว่างวันที่ 15 กันยายน - 10 ตุลาคม 1980 ซึ่งเป็นการประชุมต่อเนื่องมาจากการประชุมเมื่อวันที่ 10-28 กันยายน 1979 และมีภารกิจสำคัญคือ การยกร่างอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย และพิธีสารต่างๆที่เกี่ยวข้องให้แล้วเสร็จลงไป ในการประชุมครั้งนี้มีประเทศเข้าร่วมประชุม 76 ประเทศ (การประชุมครั้งแรกมี 82 ประเทศ) ในการประชุมครั้งนี้คณะกรรมการเต็มคณะได้จัดตั้งคณะทำงานเรื่องทุ่นระเบิดและกับระเบิด และคณะทำงานเรื่องอาวุธเพลิง เพื่อพิจารณาปัญหาต่างๆในรายละเอียด ซึ่งคณะทำงานเรื่องทุ่นระเบิด และกับระเบิด สามารถจัดทำร่างพิธีสารต่อท้ายว่าด้วยการห้ามและการจำกัดการใช้ทุ่นระเบิด กับระเบิด และอุปกรณ์อื่นๆ พร้อมทั้งเอกสารต่อท้ายทางเทคนิค ซึ่งกำหนดแนวทางเกี่ยวกับการบันทึกตำแหน่ง และรายละเอียดของสนามทุ่นระเบิด ตลอดจนตัวทุ่นระเบิดและกับดักต่างๆ ได้สำเร็จ

คณะทำงานเกี่ยวกับทุ่นระเบิดและกับระเบิด ได้ประชุมอย่างเป็นทางการรวม 12 ครั้ง และมีการประชุมอย่างไม่เป็นทางการกับการหารือกันตัวต่อตัวรวมหลายครั้ง หลังจากได้ขอเลื่อนกำหนดวันส่งรายงานขั้นสุดท้ายต่อคณะกรรมการเต็มคณะถึง 2 ครั้ง คณะทำงานจึงสามารถหาข้อยุติสำหรับปัญหาที่ค้างอยู่ได้ และเสนอรายงานขั้นสุดท้ายต่อคณะกรรมการเต็มคณะในวันที่ 2 ตุลาคม 1980 คณะกรรมการเต็มคณะได้พิจารณาและให้ความเห็นชอบในการประชุมเมื่อวันที่ 2 และ 3 ตุลาคม 1980 แล้วมอบให้คณะกรรมการร่าง (Drafting Committee) ยกร่างพิธีสารต่อท้ายตัวจริงพร้อมทั้งเอกสารต่อท้ายทางเทคนิค (Technical annex) ตามข้อเสนอของคณะทำงานฯ เพื่อเสนอขอความเห็นชอบจากที่ประชุมใหญ่เต็มคณะต่อไป ที่ประชุมใหญ่เต็มคณะ (Plenary) ลงมติรับรอง (adopt) ร่างพิธีสารต่อท้ายตัวจริงและเอกสารต่อท้ายทางเทคนิค³⁴

³⁴หนังสือกองการประชุมระหว่างประเทศ กรมองค์การระหว่างประเทศ ที่ 2313/2523 เรื่องการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ลงวันที่ 31 ตุลาคม 2523.

2.3.2.2 ขอบเขตของพิธีสาร

ขอบเขตของพิธีสารฉบับที่ 2 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้ทุ่นระเบิด กับระเบิด และอุปกรณ์อื่นๆ จะตกอยู่ภายใต้ขอบเขตของอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ. 1980 เหตุเพราะว่า พิธีสารฉบับนี้เป็นพิธีสารที่ผนวกแนบท้ายอนุสัญญา โดยเราสามารถสรุปขอบเขตของพิธีสารฉบับที่ 2 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้ทุ่นระเบิด กับระเบิด และอุปกรณ์อื่นๆ ว่า นำไปใช้ได้ในกรณีข้อพิพาททางอาวุธที่มีลักษณะระหว่างประเทศและไม่มีลักษณะระหว่างประเทศ แต่จะไม่รวมถึงสถานการณ์ของการก่อความไม่สงบและความตึงเครียดภายใน เช่น การจลาจล การก่อความรุนแรง หรือการกระทำอื่นที่มีลักษณะคล้ายกันแต่ไม่ถึงขนาดเป็นข้อพิพาททางอาวุธ

2.3.2.3 การมีผลบังคับของพิธีสาร

พิธีสารฉบับที่ 2 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้ทุ่นระเบิด กับระเบิด และอุปกรณ์อื่นๆ มีผลใช้บังคับตามที่กำหนดใน ข้อ 5 ย่อหน้าที่ 3 และ 4 ของอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980

ข้อ 5 ของอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 กำหนดให้พิธีสารมีผลบังคับใช้ภายใน 6 เดือน หลังจากวันที่ประเทศ 20 ประเทศได้ลงนามผูกพันพิธีสาร และสำหรับประเทศที่ลงนามภายหลังจากที่ประเทศแรกได้ลงนามไปแล้ว พิธีสารจะมีผลบังคับใช้ต่อประเทศเหล่านั้นภายใน 6 เดือน นับจากวันที่มีการลงนาม³⁵

พิธีสารฉบับที่ 2 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้ทุ่นระเบิด กับระเบิด และอุปกรณ์อื่นๆ มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ.1993 และปัจจุบันมีประเทศที่ให้สัตยาบันแล้วทั้งสิ้น 87 ประเทศ³⁶ ส่วนประเทศไทยไม่ได้ลงนามหรือให้สัตยาบันในอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 และพิธีสารฉบับที่ 2 ซึ่งออกภายใต้อนุสัญญาฉบับนี้แต่อย่างใด

³⁵Ibid., Article 5 of the CCW 1980.

³⁶Ibid., Available from : <http://www.icrc.org>

2.3.2.4 สารสำคัญของพิธีสาร

พิธีสารฉบับที่ 2 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้ทุ่นระเบิด กับระเบิด และอุปกรณ์อื่นๆ ที่มีบทบัญญัติอยู่ 9 มาตรา และ 1 Annex สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ข้อ 1 การควบคุมการใช้ทุ่นระเบิดและกับระเบิดทุกชนิดที่ปกติถือกันว่าเป็น ทุ่นระเบิดที่ใช้กันในการรบภาคพื้นดินตลอดจนที่ใช้ในการขัดขวางการใช้ตามชายหาด สะพานข้ามทาง น้ำ และสะพานข้ามแม่น้ำด้วย ไม่คลุมทุ่นระเบิดทางทะเล (sea mines) หรือทุ่นระเบิดในน่านน้ำภายใน รวมทั้งไม่คลุมถึงระเบิดต่อต้านรถถัง (anti-tank mines) และทุ่นระเบิดสังหารบุคคล (Anti-personal mine)

ข้อ 3 จำกัดการใช้ทุ่นระเบิด กับระเบิด และอุปกรณ์อื่นๆ กล่าวคือ

3 (3) ห้ามการใช้อาวุธ คือ ทุ่นระเบิด/กับระเบิด โดยไม่เจาะจงเป้าหมาย

3 (4) ให้รัฐภาคีใช้มาตรการป้องกันไว้ล่วงหน้า (เตือน) เท่าที่กระทำได้ ในการคุ้มครองพลเรือน

ข้อ 4 การวางกับระเบิดโดยการส่งจากระยะไกล (remotely delivered mine) กล่าวคือ ห้ามการใช้ต่อเป้าหมายทางพลเรือนโดยเด็ดขาดไม่ว่าจะเป็นการใช้ในการรุกหรือการรับหรือ การกระทำตอบโต้ (Reprisals) ก็ตาม และแม้จะใช้กับเป้าหมายทางทหารก็ทำไม่ได้หากการใช้เช่นนั้น จะก่อให้เกิดอันตรายโดยไม่จำกัดและจะทำให้พลเรือนเสียชีวิต ได้รับบาดเจ็บหรือสูญเสียทรัพย์สินและ ห้ามใช้กับเด็กโดยผูกคอตหรือขู่รวมกันไม่ว่าโดยวิธีใดกับเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์สากล กับศพ หลุม ฝังศพ สถานที่เผาศพ เครื่องมือทางการแพทย์ ของเด็กเล่น อาหาร เครื่องดื่ม เครื่องครัว วัตถุทางศาสนา อนุสาวรีย์ และสัตว์

ข้อ 5 ให้มีการแจ้งเตือนให้ทราบ (advance warning) ก่อนปล่อยทุ่นระเบิด หรือกับระเบิด โดยการส่งจากระยะไกล (remotely delivered mine)

ข้อ 7 พิธีสารกำหนดให้รัฐภาคีบันทึกที่ตั้งของทุ่นระเบิดและกับระเบิดไว้เป็น หลักฐาน และต้องส่งมอบบันทึกนั้นภายหลังการสู้รบภายใต้ข้อกำหนดต่างๆ เช่น เมื่อกองกำลังรักษาสันติภาพของสหประชาชาติร้องขอ หรือภายใต้ความตกลงระหว่างคู่กรณีที่ทำสงครามกัน

ตารางที่ 3 : ตารางสรุปสาระสำคัญของพิธีสารฉบับที่ 2

Protocol on Prohibitions or Restrictions on the Use of Mines, Booby-Traps and Other Devices (Protocol II). Geneva, 10 October 1980.
Introduction State parties (87)
General title United Nations Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May be Deemed to be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects.
Forum of adoption United Nations Conference on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May be Deemed to be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects.
In force yes
Entry into force 02.12.1983
Meetings of forum 1st session : 10.09.1979 - 28.09.1979, Geneva # 2nd session : 15.09.1980 - 10.10.1980, Geneva
Date of adoption 10.10.1980
Depositary UNO
Number of articles 9 + 1 annex
Authentic text English; Arabic; Chinese; Spanish; French; Russian

ที่มา : <http://www.icrc.org/ihl.nsf/INTRO/510>

2.3.3 พิธีสารฉบับที่ 3 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่ก่อให้เกิดไฟ ค.ศ.1980
(Protocol III on Prohibitions or Restrictions on the Use of Incendiary Weapons 1980)

2.3.3.1 ความเป็นมาของพิธีสาร

จากการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมายซึ่งมีขึ้น ณ นครเจนีวา สวิตเซอร์แลนด์ ระหว่างวันที่ 15 กันยายน - 10 ตุลาคม 1980 ซึ่งเป็นการประชุมต่อเนื่องมาจากการประชุมเมื่อวันที่ 10-28 กันยายน 1979 และมีภารกิจสำคัญคือ การยกร่างอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย และพิธีสารต่างๆที่เกี่ยวข้องให้แล้วเสร็จลงไป ในการประชุมครั้งนี้มีประเทศเข้าร่วมประชุม 76 ประเทศ (การประชุมครั้งแรกมี 82 ประเทศ) ในการประชุมครั้งนี้คณะกรรมการเต็มคณะได้จัดตั้งคณะทำงานเรื่องทุ่นระเบิดและกับระเบิด และคณะทำงานเรื่องอาวุธเพลิง เพื่อพิจารณาปัญหาต่างๆ ในรายละเอียด ซึ่งคณะทำงานว่าด้วยอาวุธเพลิง สามารถตกลงจัดทำร่างพิธีสารต่อท้ายว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่ก่อให้เกิดไฟได้ ยกเว้นปัญหาเรื่องการคุ้มครองพลรบ ซึ่งยังคงมีข้อขัดแย้งในหลักการใหญ่ๆ อยู่อีกมาก ฉะนั้น คณะทำงานจึงได้มีมติให้ตัดขอบทเกี่ยวกับการคุ้มครองพลรบออกทั้งหมด ทั้งนี้ เป็นที่เข้าใจกันว่า จะต้องพิจารณาเรื่องนี้อีกในกลไกที่จะกำหนดไว้ในอนุสัญญาฯ ต่อไป

คณะทำงานเกี่ยวกับอาวุธเพลิงได้รายงานต่อคณะกรรมการเต็มคณะว่ายังไม่สามารถตกลงกันได้เกี่ยวกับปัญหาที่ยังค้างอยู่จึงไม่สามารถเสนอรายงานขั้นสุดท้ายได้ตามกำหนด คณะกรรมการเต็มคณะจึงให้ใช้ความพยายามเป็นครั้งสุดท้ายในรูปของการหารือกันอย่างไม่เป็นทางการ โดยให้เรียกประชุมคณะทำงานอีกได้หากมีช่องทางที่จะทำให้ตกลงกันได้ สาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้ไม่สามารถตกลงกันได้ตามกำหนดก็เพราะ ในการประชุมของคณะทำงานฯ เมื่อวันที่ 30 กันยายน 1980 เมื่อสหรัฐอเมริกาเห็นว่า หากจะยืนยันในเรื่องการ โจมตีเป้าหมายทางทหารในบริเวณชุมชนจะยอมรับข้อห้ามได้เพียงสำหรับ air-delivered flame เท่านั้น (ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้การประชุมไม่สามารถก้าวหน้าไปได้)

ปัญหาที่ขัดแย้งกันมากที่สุดอีกเรื่องหนึ่งคือ เรื่องคำจำกัดความและขอบเขตของอาวุธที่เป็นข้อยกเว้นของอาวุธเพลิง และคำจำกัดความของคำว่า flame weapons ซึ่งในที่สุด คณะทำงานฯ ก็หาวิธีประนีประนอมได้ด้วยการแก้ถ้อยคำบางคำให้คำนิยามของคำว่าอาวุธเพลิงในลักษณะที่ทำให้ไม่มีความจำเป็นต้องมีคำนิยามว่า flame weapons อีกต่อไปจึงตกลงกันได้ ทำให้สามารถตกลงจัดทำร่างพิธีสารต่อท้ายว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่ก่อให้เกิดไฟได้ทันที

เสนอต่อที่ประชุมใหญ่เต็มคณะ และที่ประชุมใหญ่เต็มคณะ ได้มีมติรับรอง (adopt) ในการประชุมวันที่ 10 ตุลาคม 1980³⁷

2.3.3.2 ขอบเขตของพิธีสาร

ขอบเขตของพิธีสารฉบับที่ 3 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่ก่อให้เกิดไฟ จะตกอยู่ภายใต้ขอบเขตของอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 เหตุเพราะว่า พิธีสารฉบับนี้เป็นพิธีสารที่ผนวกแนบท้ายอนุสัญญา โดยเราสามารถสรุปขอบเขตของพิธีสารฉบับที่ 3 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่ก่อให้เกิดไฟ ว่า นำไปใช้ได้ในกรณีข้อพิพาททางอาวุธที่มีลักษณะระหว่างประเทศและไม่มีลักษณะระหว่างประเทศ แต่จะไม่รวมถึงสถานการณ์ของการก่อความไม่สงบและความตึงเครียดภายใน เช่น การจลาจล การก่อความรุนแรง หรือการกระทำอื่นที่มีลักษณะคล้ายกันแต่ไม่ถึงขนาดเป็นข้อพิพาททางอาวุธ

2.3.3.3 การมีผลบังคับของพิธีสาร

พิธีสารฉบับที่ 3 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่ก่อให้เกิดไฟ มีผลใช้บังคับตามที่กำหนดใน ข้อ 5 ย่อหน้าที่ 3 และ 4 ของอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980

ข้อ 5 ของอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 กำหนดให้พิธีสารมีผลบังคับใช้ภายใน 6 เดือน หลังจากวันที่ประเทศ 20 ประเทศได้ลงนามผูกพันพิธีสาร และสำหรับประเทศที่ลงนามภายหลังจากที่ประเทศแรกได้ลงนามไปแล้ว พิธีสารจะมีผลบังคับใช้ต่อประเทศเหล่านั้นภายใน 6 เดือน นับจากวันที่มีการลงนาม³⁸

พิธีสารฉบับที่ 3 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่ก่อให้เกิดไฟ มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ.1983 และปัจจุบันมีประเทศที่ให้สัตยาบันแล้วทั้งสิ้น 92 ประเทศ³⁹

³⁷หนังสือกองการประชุระหว่างประเทศ กรมองค์การระหว่างประเทศ, อ้างแล้ว.

³⁸Ibid., Article 5 of the CCW 1980.

³⁹Ibid., Available from : <http://www.icrc.org>

ส่วนประเทศไทยไม่ได้ลงนามหรือให้สัตยาบันในอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 และพิธีสารฉบับที่ 3 ซึ่งออกภายใต้อนุสัญญาฉบับนี้แต่อย่างใด

2.3.3.4 สารสำคัญของพิธีสาร

พิธีสารฉบับที่ 3 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่ก่อให้เกิดไฟนี้มีบทบัญญัติอยู่เพียง 2 มาตราเท่านั้น ดังนั้น ในการพิจารณาและวิเคราะห์ถึงหลักการในพิธีสารฉบับนี้ ควรจะคำนึงถึงการเจรจาตอนจัดทำร่างพิธีสารฉบับนี้เป็นสำคัญ เพื่อที่เราจะได้เข้าใจเจตนารมณ์ของกฎหมาย ตามที่ผู้ร่างกฎหมายมีความมุ่งหมายจะให้เป็น

หลักการ

พิธีสารฉบับนี้ควบคุมการใช้อาวุธเพลิง โดยห้ามใช้ต่อพลเรือนโดยเด็ดขาด ห้ามการ โจมตีทางอากาศด้วยอาวุธเพลิงต่อเป้าหมายทางทหารที่ตั้งอยู่ในเขตพลเรือน ห้ามการ โจมตีด้วยอาวุธเพลิง โดยวิธีการอื่นๆ ที่มีใช้ทางอากาศต่อเป้าหมายทางทหารที่ตั้งในเขตพลเรือน ยกเว้นว่าเป้าหมายนั้นสามารถแยกแยะได้ชัดเจนจากเขตพลเรือนและต้องได้รับความระมัดระวังอย่างเต็มที่ และห้ามใช้อาวุธเพลิง โจมตีต่อป่าไม้ หรือพืชพันธุ์ธรรมชาติอื่นๆ ยกเว้นว่า พืชพันธุ์เหล่านั้นถูกใช้เพื่อปิดบังเป้าหมายทางทหาร

คำนิยาม

พิธีสารฉบับที่ 3 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่ก่อให้เกิดไฟ ได้ให้คำนิยามของคำว่า “ระเบิดเพลิง” หมายถึง อาวุธหรือยุทธปัจจัยใดๆก็ตามที่ถูกออกแบบมาตั้งแต่แรก ให้เกิดการระเบิดต่อเป้าหมายหรือเป็นเหตุให้เกิดการเผาไหม้อย่างรุนแรงต่อบุคคล ตลอดจนการกระทำในลักษณะของการติดไฟ ความร้อน หรือทั้งหมดที่ผลิตโดยปฏิกิริยาทางเคมีของสารและเคลื่อนไปสู่เป้าหมาย” นอกจากนี้ยังมีการยกตัวอย่างของการใช้ระเบิดเพลิงในลักษณะต่างๆ ไว้ด้วย จึงทำให้เกิดความชัดเจนว่า ระเบิดเพลิงชนิดใดที่ถูกห้ามตามพิธีสารฉบับนี้*

* Article 1 of Protocol III on Prohibitions or Restrictions on the Use of Incendiary Weapons 1980 ;

มาตรการที่เหมาะสม

พิธีสารฉบับที่ 3 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่ก่อให้เกิดไฟ ข้อ 1 ย่อหน้าที่ 5 มีการกำหนดให้คำนิยามของคำว่า “มาตรการที่เหมาะสม” ไว้ดังนี้**

“มาตรการที่เหมาะสม คือ มาตรการทั้งหลายซึ่งสามารถปฏิบัติได้หรือเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ โดยคำนึงถึงสถานการณ์ขณะนั้น รวมตลอดถึงหลักมนุษยธรรมและข้อพิจารณาทางทหาร”

ตามคำนิยามดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การคำนึงถึงมาตรการที่เหมาะสมนั้นต้องพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ หลักมนุษยธรรมและหลักการทางทหาร ซึ่งจะทำให้เกิดการปฏิบัติไปในทางเดียวกัน แม้จะมีความแตกต่างอยู่บ้าง แต่ไม่น่าจะมีมาตรฐานที่แตกต่างกันมากนัก

ตารางที่ 4 : ตารางสรุปสาระสำคัญของพิธีสารฉบับที่ 3

Protocol on Prohibitions or Restrictions on the Use of Incendiary Weapons (Protocol III).

Geneva, 10 October 1980.

1. “Incendiary weapon” means any weapon or munition which is primarily designed to set fire to objects or to cause burn injury to persons through the action of flame, heat, or combination thereof, produced by a chemical reaction of a substance delivered on the target.

(a) Incendiary weapons can take the form of, for example, flame throwers, fougasses, shells, rockets, grenades, mines, bombs and other containers of incendiary substances.

(b) Incendiary weapons do not include:

(i) Munitions which may have incidental incendiary effects, such as illuminants, tracers, smoke or signalling systems;

(ii) Munitions designed to combine penetration, blast or fragmentation effects with an additional incendiary effect, such as armour-piercing projectiles, fragmentation shells, explosive bombs and similar combined-effects munitions in which the incendiary effect is not specifically designed to cause burn injury to persons, but to be used against military objectives, such as armoured vehicles, aircraft and installations or facilities.”

** Article 1 paragraph 5 of Protocol III on Prohibitions or Restrictions on the Use of Incendiary Weapons 1980 ; “Feasible precautions” are those precautions which are practicable or practically possible taking into account all circumstances ruling at the time, including humanitarian and military considerations.

Introduction
State parties (92)
General title
United Nations Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May be Deemed to be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects.
Forum of adoption
United Nations Conference on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May be Deemed to be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects.
In force
yes
Entry into force
02.12.1983
Meetings of forum
1st session : 10.09.1979 - 28.09.1979, Geneva # 2nd session : 15.09.1980 - 10.10.1980, Geneva
Date of adoption
10.10.1980
Depositary
UNO
Number of articles
2
Authentic text
English; Arabic; Chinese; Spanish; French; Russian

ที่มา : <http://www.icrc.org/ihl.nsf/INTRO/515>

2.3.4 พิธีสารฉบับที่ 4 ว่าด้วยอาวุธเลเซอร์ที่ทำให้ตาบอด ค.ศ.1995 (Protocol IV on Blinding Laser Weapons 1995)

2.3.4.1 ความเป็นมาของพิธีสาร

ความพยายามครั้งแรกที่จะให้มีข้อบังคับเกี่ยวกับการใช้อาวุธเลเซอร์ที่สามารถเป็นเหตุให้เกิดการดาบอดได้นั้นมีขึ้นในปี ค.ศ.1989 ระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียต ในรูปแบบของข้อตกลงทวิภาคี (bilateral agreement) คือ ข้อตกลงเกี่ยวกับการป้องกันกิจกรรมทางทหารที่เป็นอันตราย (Agreement on the Prevention of Dangerous Military Activities 1989) ข้อตกลงนี้มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ.1990 หลักการที่สำคัญในข้อตกลงนี้ระบุให้รัฐภาคีจะต้องมีมาตรการป้องกันที่จำเป็น โดยตรงเกี่ยวกับการป้องกันอันตรายที่เกิดจากกิจกรรมทางการทหาร ซึ่งรวมถึง “การใช้เลเซอร์ที่พลังงานรังสีเป็นเหตุให้เกิดอันตรายต่อบุคคลหรือเกิดความเสียหายต่ออุปกรณ์ของกองทัพของอีกรัฐภาคีหนึ่ง* แต่ข้อตกลงนี้จำกัดเฉพาะต่อกิจกรรมทางทหารในช่วงเวลาปกติ (peace time) เท่านั้น⁴⁰ อย่างไรก็ตามข้อตกลงนี้แสดงให้เห็นถึงจุดเริ่มต้นของความพยายามในระดับระหว่างประเทศ ในการทำข้อตกลงที่มีประสิทธิภาพในการควบคุมอันตรายจากอาวุธเลเซอร์

ในช่วงระยะเวลาใกล้เคียงกันนั้น ประชาคมระหว่างประเทศต่างก็เริ่มตระหนักถึงความน่าสะพรึงกลัวของอันตรายที่อาจเกิดขึ้นอย่างแพร่หลายต่อไปในอนาคตของอาวุธเลเซอร์ที่ทำให้ดาบอด ดังนั้นจึงได้มีความพยายามที่จะผลักดันให้มีกฎเกณฑ์ที่ออกมาควบคุมการใช้อาวุธเลเซอร์ที่ทำให้ดาบอดโดยเฉพาะ ในการประชุมระหว่างประเทศของคณะกรรมการกาชาด ครั้งที่ 25 (the 25th International Conference of the Red Cross) ปี ค.ศ.1986 รัฐบาลของประเทศสวีเดนและประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ได้เสนอร่างเพื่อกำหนดให้การใช้อาวุธเลเซอร์สังหารบุคคลเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย เพราะเป็นเหตุให้เกิดความทุกข์ทรมานโดยไม่จำเป็นหรือการบาดเจ็บร้ายแรงเกินเหตุ** แต่ยังไม่เป็นที่ยอมรับของบางประเทศที่สนใจในการพัฒนาอาวุธเช่นว่านี้ รวมถึงมีอีกหลายประเทศที่ไม่คิดว่าจะมีการพัฒนาอาวุธที่เหมือนจะเป็นอาวุธในนวนิยายวิทยาศาสตร์⁴¹ แต่อย่างน้อย ผลจากการเสนอ

* “using a laser in such a manner that its radiation could cause harm to personnel or damage to equipment of the armed forces of the other Party”

⁴⁰ Jeffrey S. Morton. “The Legal Status of Laser Weapons That Blind,” *Journal of Peace Research*, 1998, p.697.

** “that the development of laser technology for military use includes a risk that laser equipment of armed forces can be specifically used for anti – personnel purposes on the battlefield, such as causing permanent blindness of human beings, and that such use may be considered already prohibited under existing international law.”

⁴¹ Louise Doswald – Beck. “New Protocol on Blinding Laser Weapons,” *International Review of the Red Cross* (May – June, 1996), p.273.

ข่าวของประเทศสวีเดนและประเทศสวิตเซอร์แลนด์นี้ก็ช่วยกระตุ้นให้รัฐบาลของแต่ละประเทศมีความระมัดระวังในการพัฒนาอาวุธชนิดใหม่ ไม่ให้ละเมิดกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ⁴²

ต่อมารัฐบาลของประเทศสวีเดนได้เสนอประเด็นการห้ามใช้อาวุธเลเซอร์สังหารโจมตีบุคคล ต่อที่ประชุมสมัชชาใหญ่ขององค์การสหประชาชาติ (the First Committee of the 41st and 42nd sessions of the United Nations General Assembly) แต่ก็ไม่ได้รับความสนใจจากที่ประชุมด้วยเหตุผลประการเดียวกับที่เคยล้มเหลวในการประชุมของคณะกรรมการกาชาด⁴³

ในปี ค.ศ.1989 – 1991 คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ ได้จัดการประชุมเกี่ยวกับการใช้อาวุธเลเซอร์ในสนามรบขึ้น โดยมีผู้เชี่ยวชาญจากด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันพิจารณาแง่มุมต่างๆของอาวุธเลเซอร์ รวมทั้งพิจารณาถึงความเป็นไปได้ ในอนาคตที่จะมีกฎเกณฑ์ทางกฎหมายระหว่างประเทศควบคุมอาวุธดังกล่าว โดยได้ข้อสรุปเห็นควรว่าควรจะมีการออกเป็นพิธีสารภายใต้อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980⁴⁴ (Convention on Prohibitions or Restrictions on the use of certain conventional weapons which may be deemed to be Excessively Injurious or to have Indiscriminate effects 1980 : the CCW 1980)

ความพยายามของคณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศได้มีขึ้นอีกครั้งในสมัยประชุมครั้งที่ 26 ของการประชุมระหว่างประเทศของคณะกรรมการกาชาด (the 26th International Conference of the Red Cross and Red Crescent) ในปี ค.ศ.1991 โดยมีการเสนอร่างมติที่กำหนดให้ “การทำให้ตาบอดเป็นวิธีการในการสู้รบ (blinding as a method of warfare) เป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย” แต่ข้อเสนอนี้ก็ไม่ได้รับการเจรจาหรือพิจารณาใดๆทั้งสิ้น เนื่องจากการประชุมสมัยนี้ถูกเลื่อนออกไป⁴⁵ อุปสรรคที่คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศและประเทศที่สนับสนุนให้มีการควบคุมทางอาวุธเลเซอร์ที่ทำให้ตาบอดต้องพบ คือ การที่รัฐบาลจากหลายประเทศไม่ยอมรับในแนวความคิดนี้ โดยให้เหตุผลว่า โดยธรรมชาติของอาวุธเลเซอร์ไม่ใช่ไม่มีการจำกัดเป้าหมายและอาวุธเลเซอร์ก็ไม่ทำให้ถึงแก่ความตาย แต่อย่างไรก็ตาม ที่ประชุมคณะผู้เชี่ยวชาญของคณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศได้แสดงให้เห็นถึงผลกระทบที่น่ากลัวจากการใช้อาวุธเลเซอร์ที่ทำให้ตาบอดต่อทั้งเหยื่อจากการใช้อาวุธและต่อ

⁴²Ibid., p.273-274.

⁴³Ibid., p.274.

⁴⁴Ibid., p.275.

⁴⁵Ibid., p.276.

สังคม โดยเฉพาะเมื่อมีการพัฒนาให้เป็นอาวุธขนาดเล็ก (small arms) ที่สามารถแพร่กระจายไปได้ อย่างกว้างขวาง⁴⁶ ดังนั้นการร่วมมือกันของประชาคมระหว่างประเทศ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการออกกฎเกณฑ์ทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพ

ในที่ประชุมผู้เชี่ยวชาญของรัฐบาลต่างๆ (the group of government experts) ที่จัดขึ้นเพื่อจัดเตรียมการประชุมทบทวนอนุสัญญาปี 1980 (the CCW 1980) ประเทศสวีเดนและ คณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศได้เสนอข้อเสนอในการห้ามเกี่ยวกับอาวุธเลเซอร์ คือ ประเทศ สวีเดน “ห้ามการใช้แสงเลเซอร์เป็นวิธีการในการทำสงครามต่อการโจมตีบุคคลด้วยเจตนาหรือผลลัพธ์ ที่คาดหมายได้ ของอันตรายอย่างรุนแรงที่เกิดขึ้นต่อการมองเห็นของบุคคล” (It is prohibited to use laser beams as an anti – personnel of warfare, with the intention or expected result of seriously damaging the eyesight of persons)⁴⁷ ส่วนข้อเสนอของคณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศมี จุดมุ่งหมายคล้ายกันเพียงแต่พยายามให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นดังนี้

1. ห้ามกระทำให้ตาบอดเป็นวิธีทางในการสู้รบ
2. อาวุธเลเซอร์จะไม่ถูกนำมาใช้โจมตีการมองเห็นของบุคคล⁴⁸

จะเห็นได้ว่า จากข้อเสนอของคณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศนี้ ได้ พยายามที่จะห้ามการทำให้ตาบอดมากกว่าการห้ามประเภทของอาวุธ และ 12 ประเทศ* เข้าร่วมในการ ประชุมครั้งนี้ ก็ได้เห็นชอบกับการห้ามการใช้อาวุธเลเซอร์ เพื่อวัตถุประสงค์ในการทำให้ตาบอด แต่ ยังคงมีความเป็นกังวลถึงการใช้อย่างอื่นว่าจะรวมให้ถึงการใช้เลเซอร์อื่นๆ เช่น การวัดระยะทางหรือ เลเซอร์ชี้เป้าหรือไม่ ต่อมาในการประชุมสมัยที่สอง เพื่อพิจารณาถึงความจำเป็นในการมีพิธีสารฉบับ ใหม่ ได้มีประเทศ 25 ประเทศ** สนับสนุนการให้มีพิธีสารฉบับใหม่ และประธานในที่ประชุมได้เสนอ ร่างพิธีสารต่อที่ประชุม ดังนี้

⁴⁶Ibid., p.277.

⁴⁷Ibid.

⁴⁸Ibid.

* ได้แก่ ประเทศออสเตรเลีย คิวบา ไชปรัส เยอรมนี อิหร่าน เม็กซิโก เนเธอร์แลนด์ นิวซีแลนด์ นอร์เวย์ รัสเซีย สเปน และสวิตเซอร์แลนด์

** ได้แก่ ประเทศออสเตรเลีย คิวบา ไชปรัส เยอรมนี อิหร่าน เม็กซิโก เนเธอร์แลนด์ นิวซีแลนด์ นอร์เวย์ รัสเซีย สเปน สวิตเซอร์แลนด์ สวีเดน ออสเตรีย เบลเยียม บัลแกเรีย กัมพูชา ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส กรีซ อินเดีย ไอร์แลนด์ ปากีสถาน โปแลนด์ และสหราชอาณาจักร

ข้อ 1

ห้ามการใช้แสงเลเซอร์ที่โดยเป็นเหตุให้เกิดการตาบอดอย่างถาวร (อันตรายอย่างรุนแรง) ต่อการมองเห็นของบุคคลเป็นวิธีการในการสู้รบ

ข้อ 2

ห้าม (การผลิต) และ การใช้อาวุธเลเซอร์ที่ถูกออกแบบมาเพื่อทำให้ตาบอด (อย่างถาวร)

ข้อ 3

การตาบอดอันเป็นผลกระทบข้างเคียงหรือไม่ได้ตั้งใจ จากการใช้แสงเลเซอร์ที่ชอบด้วยกฎหมายในสนามรบ ไม่ถูกห้ามภายใต้พิธีสารฉบับนี้⁴⁹

ในที่สุดในการประชุมเพื่อทบทวนอนุสัญญา ปี 1980 (the CCW 1980) ที่มีขึ้นระหว่างในวันที่ 25 กันยายน ถึง 13 ตุลาคม ปี ค.ศ.1995 ก็ได้มีมติให้เพิ่มพิธีสารเกี่ยวกับอาวุธเลเซอร์ที่ทำให้ตาบอดแบบท้ายอนุสัญญา ปี 1980 เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม ปี 1995⁵⁰ แม้พิธีสารฉบับนี้จะไม่ปรากฏรายละเอียดในการควบคุมการใช้อาวุธเลเซอร์ที่ทำให้ตาบอดมากนัก แต่ก็นับว่าเป็นก้าวแรกของความสำเร็จอันเกิดจากการผลักดันของประชาคมระหว่างประเทศ

2.3.4.2 ขอบเขตของพิธีสาร

ขอบเขตของพิธีสารว่าด้วยอาวุธเลเซอร์ที่ทำให้ตาบอดจะตกอยู่ภายใต้ขอบเขตของอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 เหตุเพราะว่า พิธีสารฉบับนี้เป็นพิธีสารที่ผนวกแบบท้ายอนุสัญญา โดยเราสามารถสรุปขอบเขตของพิธีสารว่าด้วยอาวุธเลเซอร์ที่ทำให้ตาบอด ว่า นำไปใช้ได้ในการณีข้อพิพาททางอาวุธที่มีลักษณะระหว่างประเทศ และไม่มีลักษณะระหว่างประเทศ แต่จะไม่รวมถึงสถานการณ์ของการก่อความไม่สงบและความตึงเครียดภายใน เช่น การจลาจล การก่อความรุนแรงหรือการกระทำอื่นที่มีลักษณะคล้ายกันแต่ไม่ถึงขนาดเป็นข้อพิพาททางอาวุธ

⁴⁹Louise Doswald – Beck. “New Protocol on Blinding Laser Weapons,” *International Review of the Red Cross*, 1996, pp.279 – 280.

⁵⁰Armaments, Disarmament and International Security Stockholm International Peace Research Institute, *SIPRI YEARBOOK 1996* (New York : Oxford University Press, 1996), p.761.

2.3.4.3 การมีผลบังคับของพิธีสาร

ในพิธีสารเพิ่มเติมให้ใช้พิธีสารฉบับที่ 4 ว่าด้วยอาวุธเลเซอร์ที่ทำให้ตาบอด (the Additional Protocol to the Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which may be deemed to be Excessively Injurious or to have Indiscriminate Effects) ข้อ 2 กำหนดให้พิธีสารฉบับนี้มีผลใช้บังคับตามที่กำหนดใน ข้อ 5 ย่อหน้าที่ 3 และ 4 ของอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ. 1980 *

ข้อ 5 ของอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 กำหนดให้พิธีสารมีผลบังคับใช้ภายใน 6 เดือน หลังจากวันที่ประเทศ 20 ประเทศได้ลงนามผูกพันพิธีสาร และสำหรับประเทศที่ลงนามภายหลังจากที่ประเทศแรกได้ลงนามไปแล้ว พิธีสารจะมีผลบังคับใช้ต่อประเทศเหล่านั้นภายใน 6 เดือนนับจากวันที่มีการลงนาม⁵¹

พิธีสารว่าด้วยอาวุธเลเซอร์ที่ทำให้ตาบอดนี้มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม ค.ศ.1998 และปัจจุบันมีประเทศที่ให้สัตยาบันแล้วทั้งสิ้น 83 ประเทศ⁵² ส่วนประเทศไทยไม่ได้ลงนามหรือให้สัตยาบันในอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 และพิธีสารฉบับที่ 4 ซึ่งออกภายใต้อนุสัญญาฉบับนี้แต่อย่างใด

2.3.4.4 สาระสำคัญของพิธีสาร

พิธีสารว่าด้วยอาวุธเลเซอร์ที่ทำให้ตาบอดนี้ มีบทบัญญัติอยู่เพียง 4 มาตรา เหตุเพราะว่าในระหว่างที่มีการเจรจาจัดทำพิธีสารฉบับนี้นั้น ที่ประชุมมีระยะเวลาจำกัดเพียงแค่ 4 วัน

* Article 2 “This Protocol shall enter into force as provided in paragraph 3 and 4 of Article 5 of the Convention”

⁵¹Ibid., Article 5 of the CCW 1980.

⁵²Ibid., Available from : <http://www.icrc.org>

เท่านั้นในการอภิปรายถึงหลักการและข้อกำหนดต่างๆที่ควรจะมีในตัวพิธีสาร⁵³ ในการพิจารณาและวิเคราะห์ถึงหลักการในพิธีสารฉบับนี้ ควรจะคำนึงถึงการเจรจาจัดทำร่างพิธีสารฉบับนี้เป็นสำคัญ เพื่อที่เราจะได้เข้าใจเจตนารมณ์ของกฎหมาย ตามที่ผู้ร่างกฎหมายมีความมุ่งหมายจะให้เป็น

2.3.4.4.1 คำนิยาม

พิธีสารว่าด้วยอาวุธเลเซอร์ที่ทำให้ตาบอด ค.ศ.1995 ได้กำหนดคำนิยามไว้เฉพาะแต่คำว่า “ตาบอดอย่างถาวร” เท่านั้น โดยกำหนดไว้ใน ข้อ 4 ว่า “การตาบอดอย่างถาวร หมายถึง การสูญเสียการมองเห็นที่ไม่อาจกลับคืนดั้งเดิมหรือทำให้คืนดั้งเดิมได้ ซึ่งเป็นความพิการอย่างร้ายแรงที่ไม่มีโอกาสจะหายคืนดั้งเดิม ความพิการอย่างร้ายแรงนั้นเทียบเท่ากับการมีความสามารถในการมองเห็นต่ำกว่า 20/200 * ของดวงตาด้วยการวัดระบบสเนลเลน”⁵⁴ การกำหนดระดับของการตาบอดอย่างถาวรที่ปรากฏในพิธีสารฉบับนี้ เป็นการกำหนดโดยอ้างอิงถึงคำนิยามที่กำหนดไว้โดยองค์การอนามัยโลก (WHO) ที่กำหนดว่า อาการตาบอด คือการที่บุคคลมองไม่เห็นในระยะ 20 ฟุต ในขณะที่บุคคลธรรมดาสามารถมองเห็นในระยะ 400 ฟุต⁵⁵

อย่างไรก็ดี การกำหนดการตาบอดโดยอาศัยการวัดด้วยระบบสเนลเลน (Snellen) นี้ ได้มีผู้เชี่ยวชาญบางท่านไม่เห็นด้วย ด้วยเหตุผลที่ว่า การวัดด้วยระบบสเนลเลนไม่เหมาะสมกับการพิจารณาการตาบอดที่เกิดขึ้นจากแสงเลเซอร์ โดย Professor Marshall ผู้เชี่ยวชาญด้านผลกระทบของเลเซอร์ที่มีต่อดวงตา และ Sir John Wilson ผู้เชี่ยวชาญจากโครงการเพื่อการพัฒนาขององค์การสหประชาชาติ (United Nations Development Programs : UNDP) ได้เสนอว่า ควรจะกำหนดให้การตาบอดอย่างถาวร หมายถึง “การสูญเสียการมองเห็นอย่างถาวร ซึ่งเป็นความพิการอย่างรุนแรงและไม่อาจทำให้ดีขึ้นมาได้”⁵⁶ แต่ในกรณีนี้ในคำประกาศสุดท้าย (Final Declaration) ของที่ประชุมพิจารณาจัดทำพิธีสารว่าด้วยอาวุธเลเซอร์ที่ทำให้ตาบอดได้ระบุว่า ปัญหาเรื่องคำนิยามของอาการตาบอดอย่างถาวรนี้ ควรหยิบยกมาเป็นประเด็นในการพิจารณาอีกครั้งในการประชุมในอนาคต⁵⁷

⁵³Louise Doswald – Beck. “New Protocol on Blinding Laser Weapons,” *International Review of the Red Cross*, (May – June, 1996). p.285.

* หมายความว่า บุคคลนั้นจะไม่สามารถมองเห็นในระยะ 20 ฟุต ในขณะที่บุคคลปกติสามารถมองเห็นได้ที่ระยะ 400 ฟุต

⁵⁴ Article 4 of Protocol IV on Blinding Laser Weapons 1995.

⁵⁵ Ibid., p.294.

⁵⁶ Ibid., p.295.

⁵⁷ Ibid., p.296.

2.3.4.4.2 การห้ามการใช้อาวุธเลเซอร์ที่ทำให้ตาบอด

ข้อ 1 ของพิธีสารกำหนดห้ามมิให้ใช้อาวุธเลเซอร์ที่ถูกออกแบบมาโดยเฉพาะเพื่อการสู้รบเพียงอย่างเดียวหรือเพื่อการสู้รบด้วยนั้น อันเป็นเหตุให้เกิดการตาบอดอย่างถาวร โดยไม่อาจกลับคืนดั้งเดิม โดยมีต่อดวงตาโดยตรงหรือต่อดวงตาที่ใส่อุปกรณ์เพื่อการมองเห็นที่ชัดเจนขึ้น⁵⁸

จากข้อ 1 ของพิธีสารแสดงให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ของพิธีสารที่ต้องการห้ามการใช้อาวุธเลเซอร์ในการโจมตีบุคคล (anti – personnel laser weapons) ในสนามรบที่ตั้งใจหรือมีเป้าหมายเพื่อทำให้พลรบตาบอดอย่างถาวร⁵⁹ แต่ไม่ได้รวมถึงการห้ามใช้เลเซอร์สำหรับการวัดระยะทาง (range finding) การติดต่อสื่อสาร (communication) การใช้เป็นอุปกรณ์นำวิถี (weapons guidance) การส่งคลื่นรบกวน (jamming) การทำให้ตาบอด (dazzling) หรือการโจมตีหรือทำลายวัตถุ⁶⁰ เมื่อเราทำการวิเคราะห์ข้อห้ามของการใช้อาวุธเลเซอร์ตามที่กำหนดในข้อ 1 นี้ เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนมากขึ้น เราสามารถแยกองค์ประกอบได้ 4 ประการคือ⁶¹

1. เป็นอาวุธ
2. ถูกออกแบบมาโดยเฉพาะ
3. เป็นเหตุให้เกิดการตาบอดอย่างถาวร
4. โดยไม่อาจกลับคืนได้ดั้งเดิม

ในองค์ประกอบที่สองที่ว่า “ถูกออกแบบมาโดยเฉพาะ” (Specially designed) จะเป็นประเด็นปัญหาในการตีความในเรื่องของ “เจตนา” ว่า อาวุธเลเซอร์ชนิดนั้นถูกออกแบบมาเป็นพิเศษทำให้บุคคลตาบอดหรือไม่ ซึ่งการพิสูจน์ถึงเจตนา นั้นจะขึ้นอยู่กับ การออกแบบอาวุธ หรือความรับผิดชอบของหน่วยงานของรัฐในการจัดสรรงบประมาณในการผลิตอาวุธ หรือบุคคลที่นำอาวุธเหล่านั้นมาใช้⁶² ในกรณีนี้ Markus C.Zockler ได้ให้ความเห็นว่า เราสามารถพิสูจน์ได้แต่เพียงบน

⁵⁸ Article 1 of Protocol IV on Blinding Laser Weapons 1995.

⁵⁹ Jeffrey S. Morton. “The Legal Status of Laser Weapons That Blind,” *Journal of Peace Research* (1998), p.702.

⁶⁰ W. Hays Parks. “Trauvaux Preparatoires and Legal Analysis of Blinding Laser Weapons Protocol,” *Army Lawyer* (June 1997), Available From : <http://www.lexis-nexis.com> [2202, February 12]

⁶¹ Ibid.

⁶² Markus C.Zockler. “Commentary on Protocol IV on Blinding Laser Weapons,” *Yearbook of International Humanitarian Law* (1998), p.336.

พื้นฐานของข้อมูล และคำแถลงการณ์จากหน่วยงานของรัฐต่อระบบเลเซอร์ที่ต้องสงสัยว่าจะขัดกับหลักการในพิธีสารฉบับนี้ นอกจากนี้ ยังขึ้นอยู่กับหลักสุจริต (good faith) ของรัฐที่จะปฏิบัติตามข้อกำหนดในพิธีสารด้วยเช่นกัน⁶³

2.3.4.4.3 การห้ามโอนอาวุธเลเซอร์ที่ทำให้ตาบอด

ในวรรคสุดท้ายของข้อ 1 ของพิธีสารว่าด้วยอาวุธเลเซอร์ที่ทำให้ตาบอด กำหนดให้รัฐภาคีของพิธีสารห้าม “โอน” (transfer) ซึ่งอาวุธเลเซอร์ที่ถูกออกแบบมาเป็นพิเศษให้เกิดการตาบอดอย่างถาวร ไปยังรัฐอื่นหรือกลุ่มบุคคลที่ไม่ใช่รัฐ (non – state entity) เพื่อป้องกันการแพร่กระจายและลดความเสี่ยงของการใช้อาวุธเลเซอร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากอาวุธเลเซอร์นั้นไปตกอยู่ภายใต้ความครอบครองของกลุ่มผู้ก่อการร้ายหรือกลุ่มองค์กรอาชญากรรมต่างๆที่อาจนำอาวุธเลเซอร์ไปใช้ในทางที่ผิดกฎหมาย⁶⁴ แต่หน้าที่หรือพันธกรณีตามข้อกำหนดนี้จะตกอยู่ที่ผู้โอนมากกว่าผู้รับโอน นอกจากนี้บทบัญญัติยังไม่ได้ห้ามในกรณีที่

1. การโอนอุปกรณ์เลเซอร์ (laser device) ที่ไม่ได้มีขึ้นเพื่อใช้เป็นอาวุธเลเซอร์
2. การรับโอนอาวุธเลเซอร์จากกลุ่มบุคคลที่ไม่ใช่รัฐ
3. การได้อาวุธเลเซอร์คืน (recovery) มาจากสนามรบ
4. การตรวจสอบเลเซอร์ขณะที่อยู่ในความครอบครองของรัฐอื่น⁶⁵

บทบัญญัติในข้อ 1 นี้ ที่ว่าด้วยการห้ามใช้และการห้ามโอนอาวุธเลเซอร์ที่ทำให้ตาบอดนี้เห็นได้ชัดเจนว่าเป็นการดำเนินการตามแถลงการณ์ด้านนโยบายของกระทรวงกลาโหมสหรัฐฯที่ประกาศเมื่อวันที่ 29 สิงหาคม ค.ศ.1995* (the 29 August 1995 policy statement of the

⁶³Ibid.

⁶⁴W. Hays Parks. “Trauvaux Preparatories and Legal Analysis of Blinding Laser Weapons Protocol,” *Army Lawyer* (June 1977), Available from: <http://www.lexis-nexis.com> [2002, February 12]

⁶⁵Ibid.

* นโยบายของกระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ มีใจความสำคัญดังนี้

“กระทรวงกลาโหม (Department of Defense) ห้ามการใช้เลเซอร์ที่ถูกออกแบบมาโดยเฉพาะเป็นเหตุให้เกิดการตาบอดอย่างถาวร โดยไม่อาจกลับคืนได้ดั้งเดิม และสนับสนุนการเจรจาห้ามใช้อาวุธเช่นว่านั้น อย่างไรก็ตามระบบเลเซอร์เป็นสิ่งที่สำคัญต่อกองทัพ โดยมีการใช้เลเซอร์ในการค้นหา (detection) การกำหนดเป้าหมาย การวัดระยะทาง การติดต่อสื่อสาร และการทำลายเป้าหมาย ระบบทั้งหลายนี้นำมาซึ่งเทคโนโลยีต่อกองทัพสหรัฐฯ ทำให้

Secretary of Defense) นับได้ว่าประเทศมหาอำนาจมักจะมีบทบาทอย่างมากในการเจรจาระดับประเทศ และมีผลให้ข้อตกลงระหว่างประเทศหรือสนธิสัญญาต่างๆ ไม่เคร่งครัดอย่างที่ควรจะเป็น หากเราเปรียบเทียบกับกร่างหรือแก้ไขกฎหมายในประเทศไทย หากตัวบทกฎหมายฉบับใดขัดแย้งกับผลประโยชน์ของผู้ที่มีหน้าที่ในการออกกฎหมายไม่ว่าจะมากหรือน้อยก็ตาม ร่างกฎหมายฉบับนั้นก็จะไม่พิจารณาที่ต้องล่าช้าออกไป

2.3.4.4.4 หน้าที่ของรัฐที่มีต่อระบบเลเซอร์อื่นๆ

ข้อ 2 ของพิธีสารว่าด้วยอาวุธเลเซอร์ที่ทำให้ตาบอด กำหนดให้รัฐภาคีมีมาตรการที่เหมาะสมในการใช้ระบบเลเซอร์อื่นๆ (นอกจากที่ต้องห้ามตามข้อ 1 ของพิธีสาร) ที่เป็นสาเหตุให้เกิดการตาบอดอย่างถาวร โดยไม่อาจกลับคืนสู่สภาพเดิม โดยมาตรการเช่นว่านี้ จะต้องบรรจุในการฝึกฝนของกองทัพ และมาตรการทางการฝึกอื่นๆ⁶⁶

ถ้อยคำที่ใช้ในบทบัญญัตินี้เป็นการประนีประนอมกันทางด้านภาษาของประเทศที่เข้าร่วมในการเจรจาจัดทำร่างพิธีสาร 5 ประเทศ ได้แก่ ประเทศสวีเดน เนเธอร์แลนด์ อังกฤษ ฝรั่งเศส และสหรัฐอเมริกา⁶⁷ โดยผู้แทนจากประเทศสวีเดน ได้ตระหนักถึงความกังวลของผู้แทนจากประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ ในกรณีที่จะกำหนดให้ “การตาบอดเป็นวิถีทางในการสู้รบ ต้องห้ามตามกฎหมาย รวมถึงการอาจถูกจับในข้อหาเป็นอาชญากรสงครามที่เกิดจากการใช้อุปกรณ์เลเซอร์ที่ทำให้ตาบอด ขณะเดียวกันก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า ความเป็นไปได้ของการตาบอดจากการใช้ระบบเลเซอร์อื่น เช่น เลเซอร์วัดระยะทาง (laser range finders) หรืออาวุธประเภทอื่นๆ ก็มีบัญญัติดังนั้น เพื่อเป็นการให้ได้ผลประโยชน์ซึ่งกันทั้งสองฝ่าย จึงกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ในการระมัดระวัง มิให้มีการตาบอดเกิดขึ้นจากการใช้เลเซอร์ระบบอื่นนั่นเอง⁶⁸

กองทัพมีชัยชนะและกองกำลังอยู่รอดในสนามรบมากขึ้นทุกวัน เลเซอร์นำมาซึ่งความสำคัญของผลประโยชน์ของมนุษยชาติ กระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ ตระหนักดีว่า การบาดเจ็บของดวงตาโดยไม่ได้ตั้งใจหรือโดยเหตุบังเอิญอาจเกิดขึ้นได้ในสนามรบ อันเป็นผลมาจากการใช้ระบบเลเซอร์ที่ชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น เราจึงยังคงพยายามต่อไปให้มีการฝึกฝน และเรียนรู้ (doctrine) เพื่อลดอาการบาดเจ็บนี้”

⁶⁶ Article 2 of Protocol IV on Blinding Laser Weapons 1995.

⁶⁷ Jeffrey S. Morton. “The Legal Status of Laser Weapons That Blind”, *Journal of Peace Research* (1998), p.702.

⁶⁸ W. Hays Parks. “Trauvaux Preparatories and Legal Analysis of Blinding Laser Weapons Protocol,” *Army Lawyer* (June 1997), Available from: <http://www.lexis-nexis.com> [2002, February 12]

จากตัวบทในข้อ 2 นี้ เป็นการกำหนดหน้าที่ในระดับชาติ (the level of State) ให้กับรัฐภาคีหาวิธีการที่จะให้มีรูปแบบจากการฝึกฝนและมาตรการอื่นที่เหมาะสม หมายความว่า ผู้ออกคำสั่งทางทหารจะไม่สามารถให้มีการใช้เลเซอร์เพื่อทำให้พลรบตาบอดและพยายามที่จะฝึกฝน ทหารของตนเองต่อการใช้อุปกรณ์เลเซอร์เพื่อหลีกเลี่ยงผลกระทบเช่นนั้นเท่าที่จะเป็นไปได้⁶⁹ คำว่า “มาตรการที่เหมาะสม” นั้น พิธีสารฉบับที่ 4 ไม่ได้ให้ความหมายไว้ แต่เราสามารถเทียบเคียงได้จาก พิธีสารฉบับที่ 3 ของอนุสัญญาปี 1980 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่ก่อให้เกิดไฟ ค.ศ. 1980 ซึ่งในข้อ 1 ย่อหน้าที่ 5 ได้ให้ความหมายของคำว่ามาตรการที่เหมาะสม คือ “มาตรการทั้งหลายซึ่ง สามารถปฏิบัติได้หรือเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ โดยคำนึงถึงสถานการณ์ขณะนั้น รวมทั้งหลัก มนุษยธรรมและข้อพิจารณาทางทหาร” * ส่วนคำว่า “ระบบการฝึกอื่นๆ” (other practical measures) นั้น ไม่ได้มีการกำหนดไว้ในพิธีสารเช่นกันว่า กรณีเช่นไรถึงจะถือว่าเป็นระบบการฝึกอื่นๆ และผู้เข้าร่วม ในที่ประชุมจัดทำพิธีสารก็ไม่ได้แสดงให้เห็นถึงตัวอย่างของระบบการฝึกเช่นนี้ แต่มีบางท่านเสนอ อย่างไม่เป็นทางการว่า ควรจะรวมถึงการแนะนำให้มีการใช้เลเซอร์วัดระยะทางที่มีความปลอดภัยต่อ ดวงตา (eye – safe range – finders)⁷⁰ ทั้งนี้ บทบัญญัติข้อ 2 ก็เป็นการดำเนินการตามนโยบายของกระทรวง กลาโหม ประเทศสหรัฐอเมริกาเช่นเดียวกับบทบัญญัติในข้อ 1⁷¹

2.3.4.4.5 ข้อยกเว้นของพิธีสารกับเลเซอร์บางประเภท

ข้อ 3 ของพิธีสารว่าด้วยอาวุธเลเซอร์ที่ทำให้ตาบอด กำหนดว่า “การตาบอด โดยไม่ได้ตั้งใจ (incidental) หรือ เป็นผลกระทบเพิ่มเติม (collateral) อันเนื่องมาจากการใช้ระบบ เลเซอร์ทางทหารที่ชอบด้วยกฎหมาย ประกอบด้วย ระบบเลเซอร์ที่ใช้โจมตีอุปกรณ์การมองเห็น (optical equipment) ไม่ถูกต้องห้ามภายในพิธีสารฉบับนี้” จากบทบัญญัติดังกล่าวแสดงให้เห็นชัดเจนว่า ระบบเลเซอร์บางประเภทแม้จะทำให้เกิดการตาบอดก็ไม่อยู่ภายใต้บังคับของพิธีสาร

⁶⁹Louise Doswald – Beck. “New Protocol on Blinding Laser Weapons,” *International Review of the Red Cross* (May – June 1996), p.292.

* Article 5 (5) of Protocol III on Prohibitions or Restrictions on the Use of Incendiary Weapons 1980 ; “Feasible precautions are those precautions which are practicable or practically possible taking into account all circumstances ruling at the time, including humanitarian and military considerations.”

⁷⁰Ibid., p.292 – 293.

⁷¹W. Hay Parks. “Travaux Preparatoires and Legal Analysis of Blinding Laser weapons Protocol,” *Army Lawyer* (June 1997), Available From: <http://www.lexis-nexis.com> [2002, February 12]

ดังที่กล่าวมาในหัวข้อก่อนหน้าที่แล้วว่า ผู้แทนจากบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ได้เป็นกังวลกับการที่ทหารของตนเอง จะถูกแจ้งจับกล่าวหาว่าเป็นอาชญากรสงคราม อันเกิดจากการใช้ระบบเลเซอร์ที่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น เลเซอร์ในการติดต่อสื่อสาร เลเซอร์ชี้เป้า (targeting) เลเซอร์วัดระยะทาง (range – finders) เป็นต้น เราปฏิเสธไม่ได้ว่า ปัจจุบันเลเซอร์มีบทบาทต่อการทหารมากในระดับหนึ่ง กองทัพส่วนใหญ่จะมีการใช้เลเซอร์ ดังนั้น จึงเกิดความเป็นกังวลที่ตามมาจากการใช้ระบบเลเซอร์เหล่านี้แล้วทำให้เกิดการดาบอด ขณะที่ตัวบทไม่ได้แสดงถึงคำนิยามว่าอย่างไรจึงจะถือว่าเป็น “ความชอบด้วยกฎหมาย” หากการใช้ ซึ่ง Markus C. Zockler ได้ให้ความเห็นว่าการใช้เลเซอร์ที่ชอบด้วยกฎหมาย พิจารณาได้ 2 ประการคือ

1. ระบบอาวุธนั้นต้องมีความสามารถในการบรรลุเป้าหมายด้วยตัวเอง
2. มีการใช้เพื่อทำให้เป้าหมายหลักเป็นจริง (ไม่ได้ใช้เพื่อที่จะทำให้ศัตรูต้องดาบอด)⁷²

การที่พิธีสารฉบับนี้เปิดช่องให้การใช้เลเซอร์บางระบบที่แม้จะทำให้ดาบอดได้ แต่ไม่ต้องห้ามโดยพิธีสาร เท่ากับว่า พิธีสารยังไม่มีประสิทธิภาพในการควบคุมอาวุธเลเซอร์ที่ทำให้ดาบอดอย่างจริงจัง เพราะเป็นเรื่องที่ยากที่จะตัดสินใจว่า ในกรณีที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลลัพธ์ที่เกิดโดยบังเอิญหรือว่าเกิดจากความตั้งใจจากผู้ใช้อ การตรวจตราหรือควบคุมดูแลการปฏิบัติการให้เป็นไปตามพิธีสารว่าด้วยอาวุธเลเซอร์ที่ทำให้ดาบอดนั้น เป็นหลักเกณฑ์เดียวกับที่กำหนดในอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ. 1980 การควบคุมการใช้อาวุธเลเซอร์ที่ทำให้คนดาบอด นอกจากจะอยู่ภายใต้กรอบของหลักกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศและความตกลงระหว่างประเทศ คือ อนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ. 1980 และพิธีสารฉบับที่ 4 ว่าด้วยอาวุธเลเซอร์ที่ทำให้ดาบอด ค.ศ. 1995 แล้ว ยังตกอยู่ภายใต้กรอบของการลดอาวุธด้วย

ตารางที่ 5 : ตารางสรุปสาระสำคัญของพิธีสารฉบับที่ 4

Protocol on Blinding Laser Weapons (Protocol IV to the 1980 Convention)

13 October 1995

⁷²Markus C. Zockler. “Commentary on Protocol IV on Blinding Laser Weapons,” *Yearbook of International Humanitarian Law* (1998), p.337.

Introduction
State parties (83)
General title
United Nations Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May be Deemed to be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects.
Forum of adoption
Review Conference of the 1980 Convention on the Use of Certain Conventional Weapons
In force
yes
Entry into force
30.07.1998
Meetings of forum
25.09.1995 - 13.10.1995
Date of adoption
13.10.1995
Depositary
United Nations
Number of articles
4
Authentic text
English; Arabic; Chinese; Spanish; French; Russian

ที่มา : <http://www.icrc.org/ihl.nsf/INTRO/570>

2.3.5 พิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้ทุ่นระเบิด
กับระเบิด และอุปกรณ์อื่นๆ ค.ศ. 1996 (Protocol on Prohibitions or Restrictions on the Use of
Mines, Booby-Traps and Other Devices as amended on 3 May 1996)

2.3.5.1 ความเป็นมาของพิธีสารแก้ไขเพิ่มเติม

จากการประชุมรัฐภาคีเพื่อทบทวนอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย (CCW) ณ นครเจนีวา สวิสเซอร์แลนด์ ในระหว่างวันที่ 15-19 มกราคม 1995 นั้น โดยส่วนใหญ่แล้วประเด็นที่ที่ประชุมได้พิจารณานั้น ไม่อาจหาข้อตกลงร่วมกันได้ ที่ประชุมจึงมีมติให้นำไปพิจารณาอีกครั้งในการประชุมครั้งต่อไป ซึ่งจะเป็นครั้งสุดท้าย ในระหว่างวันที่ 22 เมษายน – 3 พฤษภาคม 1995 ซึ่งเป็นสมัยต่อเนื่อง ครั้งที่ 2 ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นการแก้ไขร่างพิธีสารฯ เป็นครั้งสุดท้ายก่อนจะมีการพิจารณารับเอา (adopt) ในระหว่างการประชุมทบทวน (revision conference) ในช่วงเดือนกันยายน/ตุลาคม 1995 โดยที่ประชุมสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการแก้ไขพิธีสารฉบับที่ 2 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้ทุ่นระเบิด กักระเบิด และอุปกรณ์อื่นๆ ซึ่งที่ประชุมได้รับรองปฏิญญาสุดท้าย (Final Declaration) ซึ่งสรุปสาระสำคัญว่า รัฐภาคีมีความเป็นห่วงกังวลต่อพลเรือนซึ่งตกเป็นเหยื่อของทุ่นระเบิด/กักระเบิด จึงได้หาทางควบคุมและจำกัดการใช้ทุ่นระเบิด/กักระเบิด ที่ประชุมยังได้เรียกร้องให้ประเทศต่างๆ เข้าเป็นรัฐภาคีอนุสัญญา CCW และเชื่อมั่นว่าประเทศต่างๆ จะดำเนินการ ไปสู่เป้าหมายของการขจัดกักระเบิดให้หมดสิ้นไปในที่สุด และในขณะที่พิธีสารยังไม่มีผลใช้บังคับ (จนกว่าจะมีรัฐภาคีให้สัตยาบันครบ 20 ประเทศ) รัฐภาคีจะปฏิบัติตามพิธีสารฉบับแก้ไขใหม่ และมีการเรียกร้องให้นานาชาติให้ความร่วมมือในการกักระเบิดมากขึ้น

ในการประชุมครั้งนี้ มีผู้แทนรัฐภาคีเข้าร่วมประชุม 51 ประเทศ ประเทศผู้สังเกตการณ์อีก 35 ประเทศ ตลอดจนผู้แทนองค์การระหว่างประเทศและองค์กรที่มีใช้รัฐบาล (NGOs) เป็นที่น่าสังเกตว่า ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ส่งผู้แทนเข้าร่วมทุกประเทศ ยกเว้น มาเลเซียและบรูไน โดยมีสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเป็นรัฐภาคี CCW เพียงประเทศเดียวในกลุ่มประเทศอาเซียน และโดยเฉพาะกัมพูชาให้ความสนใจต่อการประชุมครั้งนี้เป็นอย่างมาก

จากการประชุมครั้งนี้ ถือได้ว่าประสบความสำเร็จสำหรับกลุ่มประเทศที่ยังต้องการใช้กักระเบิดอยู่ ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลด้านการทหารหรือทางด้านการค้าอาวุธ เพราะยังสามารถใช้กักระเบิดแบบเก่าได้อยู่ (คือระเบิดแบบ non-detectable ไม่มีกลไก self-destruction และ self-deactivation) เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 9 ปี แม้ว่าจะไม่สามารถจำหน่ายจ่ายโอนได้ก็ตาม และเป็นความสำเร็จของประเทศที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ทำให้สามารถผลิตกักระเบิดที่มีความก้าวหน้าขึ้น กลุ่มประเทศเหล่านี้ได้แก่ จีน รัสเซีย หรือแม้แต่ สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศหนึ่งที่เป็นรัฐภาคีอนุสัญญา CCW ที่ยังไม่ให้สัตยาบันพิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 แต่อย่างใด ในทางกลับกัน การประชุมครั้งนี้ถือว่าไม่ประสบความสำเร็จสำหรับกลุ่มประเทศที่ดำเนินด้านมนุษยธรรมเป็นหลัก โดยมีนโยบาย total-ban กักระเบิด ซึ่งปัจจุบันมีประมาณ 34 ประเทศที่สนับสนุนนโยบายนี้ แม้ว่าพิธีสารมีข้อควบคุมและจำกัดการใช้ระเบิดที่เข้มงวดกว่าเดิมก็ตาม แต่พิธีสารก็ไม่มีมาตรการ

ตรวจสอบ (verification measures) คู่มือการปฏิบัติตามพิธีสารดังเช่นอนุสัญญาห้ามอาวุธเคมี เนื่องจากที่ประชุมมีความเห็นแตกต่างและขัดแย้งกันมากในประเด็นนี้ อย่างไรก็ตาม กลุ่มประเทศ pro-ban ได้มีการจัดประชุมขึ้นเองต่างหากในระหว่างวันที่ 8-9 กันยายน 1995 ที่กรุงออตตาวา โดยมีรัฐบาลแคนาดาเป็นเจ้าภาพ⁷³

2.3.5.2 ขอบเขตของพิธีสารแก้ไขเพิ่มเติม

ขอบเขตของพิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 ค.ศ.1996 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้ทุ่นระเบิด กับระเบิด และอุปกรณ์อื่นๆ จะตกอยู่ภายใต้ขอบเขตของอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ. 1980 เหตุเพราะว่า พิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมฉบับนี้เป็นพิธีสารที่ผนวกแนบทำอนุสัญญา โดยเราสามารถสรุปขอบเขตของพิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 ค.ศ.1996 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้ทุ่นระเบิด กับระเบิด และอุปกรณ์อื่นๆ ว่า นำไปใช้ได้ในกรณีข้อพิพาททางอาวุธที่มีลักษณะระหว่างประเทศและไม่มีลักษณะระหว่างประเทศ แต่จะไม่รวมถึงสถานการณ์ของการก่อความไม่สงบและความตึงเครียดภายใน เช่น การจลาจล การก่อความรุนแรง หรือการกระทำอื่นที่มีลักษณะคล้ายกันแต่ไม่ถึงขนาดเป็นข้อพิพาททางอาวุธ

2.3.5.3 การมีผลบังคับของพิธีสารแก้ไขเพิ่มเติม

พิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 ค.ศ.1996 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้ทุ่นระเบิด กับระเบิด และอุปกรณ์อื่นๆ มีผลใช้บังคับตามที่กำหนดใน ข้อ 5 ย่อหน้าที่ 3 และ 4 ของอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980

ข้อ 5 ของอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 กำหนดให้พิธีสารมีผลบังคับใช้ภายใน 6 เดือนหลังจากวันที่ประเทศ 20 ประเทศได้ลงนามผูกพันพิธีสาร และสำหรับประเทศที่ลงนามภายหลัง

⁷³บันทึกข้อความ กองการเมือง กรมองค์การระหว่างประเทศ ที่ 0803/509 วันที่ 15 พฤษภาคม 2539 เรื่อง ผลการประชุมทบทวนอนุสัญญา CCW สมัยต่อเนื่อง ครั้งที่ 2.

หลังจากที่ประเทศแรกได้ลงนามไปแล้ว พิธีสารจะมีผลบังคับใช้ต่อประเทศเหล่านั้นภายใน 6 เดือน นับจากวันที่มีการลงนาม⁷⁴

พิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 ค.ศ.1996 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้ทุ่นระเบิด กักระเบิด และอุปกรณ์อื่นๆ มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 3 ธันวาคม ค.ศ.1998 และปัจจุบันมีประเทศที่ให้สัตยาบันแล้วทั้งสิ้น 86 ประเทศ⁷⁵ ส่วนประเทศไทยไม่ได้ลงนามหรือให้สัตยาบันในอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 และพิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 ค.ศ.1996 ซึ่งออกภายใต้อนุสัญญาฉบับนี้แต่อย่างใด

2.3.5.4 สาระสำคัญของพิธีสารแก้ไขเพิ่มเติม

พิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 ค.ศ.1996 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้ทุ่นระเบิด กักระเบิด และอาวุธอื่นๆ มีบทบัญญัติอยู่ทั้งสิ้น 14 มาตรา และ Annex ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ก. ให้มีการควบคุมและจำกัดการใช้ทุ่นระเบิด/กักระเบิดทุกประเภท (ทั้งประเภทสังหารบุคคล ค่อด้านยานพาหนะ และแสงเครื่อง) ในกรณีขัดกันทางอาวุธภายในประเทศ นอกเหนือจากการขัดกันทางอาวุธระหว่างประเทศ และห้ามใช้ทุ่นระเบิด/กักระเบิดต่อพลเรือนและเป้าหมายทางพลเรือนไม่ว่ากรณีใด ห้ามใช้กักระเบิดซึ่งไม่สามารถตรวจพบได้ (Non-Detectable) ห้ามใช้กักระเบิดที่ส่งจากระยะไกล ที่ไม่มีกลไกทำลายตัวเอง และระบบที่ทำให้กักระเบิดไม่ทำงาน

ข. ห้ามจำหน่าย จ่าย โอน (transfer) ทุ่นระเบิด/กักระเบิด และห้ามจำหน่าย จ่าย โอนกักระเบิดให้แก่รัฐซึ่งไม่ได้ยอมรับและปฏิบัติตามพิธีสารนี้ (ที่ห้ามในข้อ 8 ของพิธีสารนี้)

ค. มีการกำหนดเงื่อนไขการถูกตรวจพบได้ของกักระเบิดว่า จะต้องติดตั้งวัสดุหรืออุปกรณ์ไว้เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างกักระเบิด ซึ่งสามารถส่งสัญญาณตอบ (response signal) เทียบเท่าโลหะชิ้นเดียวหนัก 8 กรัมหรือมากกว่าไปยังเครื่องตรวจหากักระเบิดแบบธรรมดาได้

⁷⁴Ibid., Article 5 of the CCW 1980.

⁷⁵Ibid., Available from : <http://www.icrc.org>

ง. จะต้องกำหนดเครื่องหมาย (sign) แสดงพื้นที่ทุ่นระเบิด/กับระเบิด หรือ สนามทุ่นระเบิด/กับระเบิด เพื่อเป็นการเตือนภัยสำหรับพลเรือน กับระเบิดซึ่งวางนอกเขตที่ทำเครื่องหมายไว้ (marked area) จะต้องมียกเลิกที่สามารถทำลายตัวเอง (self-destruction) และสนับสนุนด้วยระบบที่ทำให้กับระเบิดไม่ทำงานเพราะการเสื่อมสภาวะของส่วนประกอบ (self-deactivation) เช่น แบตเตอรี่

จ. มีการกำหนดเวลาผ่อนผัน (period of deferral) ให้แก่รัฐภาคีที่ไม่อาจปฏิบัติตามตามเงื่อนไขในข้อ ค. และ ง. ว่าจะต้องปฏิบัติตามให้ได้ภายในเวลาไม่เกิน 9 ปีหลังจากพิธีสารมีผลบังคับใช้ ในระหว่างช่วงเวลาที่มีการผ่อนผัน รัฐภาคีจะใช้กับระเบิดที่ไม่ตรงตามเงื่อนไขของพิธีสารนี้ให้น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ฉ. ห้ามใช้ทุ่นระเบิด/กับระเบิดชนิดที่ส่งจากระยะไกล (remotely-delivered mines) เว้นแต่จะได้นำบันทึก (recorded) การวางไว้ตามเงื่อนไขในพิธีสาร และห้ามใช้กับระเบิดที่ส่งจากระยะไกล ที่ไม่มีกลไกสามารถทำลายตัวเอง (self-destruction) และระบบที่ทำให้กับระเบิดไม่ทำงานเพราะการเสื่อมสภาวะของส่วนประกอบ (self-deactivation)

ช. รัฐภาคีกำหนดให้มีการประชุมปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับการปฏิบัติตามพิธีสารเป็นประจำทุกปี

ซ. รัฐต้องวางมาตรการที่เหมาะสม รวมทั้งออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อป้องกันและปราบปรามการละเมิดพิธีสารโดยบุคคลในเขตอำนาจรัฐภาคี หรือในพื้นที่ซึ่งอยู่ในความควบคุมของรัฐภาคี

ฌ. ให้มีความร่วมมือทางเทคนิคและการแนะนำ (ข้อ 11 ของพิธีสาร) โดยให้รัฐภาคีมีสิทธิร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูลในการบังคับใช้อนุสัญญาและการกวาดล้างทุ่นระเบิด รวมทั้งรัฐภาคีต้องให้ข้อมูลกับสหประชาชาติ (UN)

การจำกัดการใช้ทุ่นระเบิด

สืบเนื่องมาจากความพยายามในการกวาดล้างและทำลายทุ่นระเบิดเพื่อมนุษยธรรมของประชาคมระหว่างประเทศ ทำให้นานาประเทศเริ่มหันมาให้ความสนใจในปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการใช้ทุ่นระเบิดเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นองค์การสหประชาชาติจึงได้จัดการประชุมว่าด้วยอาวุธ

ตามแบบฉบับ โดยมีการรับเอาพิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมจำนวน 3 ฉบับของอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 ซึ่ง 1 ใน 3 ของพิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมดังกล่าว คือ พิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 ค.ศ.1996 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้ทุ่นระเบิด กับระเบิด และอุปกรณ์อื่นๆ (Protocol on Prohibitions or Restrictions on the Use of Mines, Booby-Traps and Other Devices as amended on 3 May 1996) พิธีสารฉบับดังกล่าวนี้ถือเป็นความพยายามขั้นแรกในการกำหนดกรอบของกฎหมายที่เกี่ยวกับการใช้ทุ่นระเบิดในการพิพาทด้วยอาวุธไว้โดยเฉพาะ ซึ่งจะเห็นได้ว่าในอดีตหลักเกณฑ์ต่างๆที่เกี่ยวกับการใช้ทุ่นระเบิดนั้นยังคลุมเครือและไม่ชัดเจน โดยจะกล่าวถึง ความจำเป็นทางการทหารและหลักเกณฑ์การได้สัดส่วนกัน รวมทั้งการห้ามใช้อาวุธที่มีผลกระทบ โดยไม่สามารถแบ่งแยกระหว่างพลเรือนและพลรบได้เท่านั้น หลักเกณฑ์ต่างๆของพิธีสารฉบับนี้สืบต่อจากปฏิญญากรุงเซนตปีเตอร์สเบิร์ก ค.ศ.1868 อนุสัญญากรุงเฮกและพิธีสารกรุงเจนีวา ค.ศ.1925 แต่พิธีสารทุ่นระเบิดจะมีความแตกต่างจากความตกลงระหว่างประเทศอื่นๆในอดีตที่ผ่านมา กล่าวคือ พิธีสารฉบับนี้มุ่งที่จะคุ้มครองประชาชนพลเรือนมากกว่าคุ้มครองทหารหรือพลรบ และเป็นพิธีสารที่ห้ามการใช้ทุ่นระเบิดบนพื้นดินเป็นฉบับแรก รวมไปถึงบริเวณชายหาดและทางน้ำที่ใช้เดินเรืออีกด้วย⁷⁶ นอกจากนี้แล้วพิธีสารดังกล่าวยังสามารถนำมาบังคับใช้กับการพิพาทด้วยอาวุธระหว่างประเทศ สงครามปลดปล่อยอิสราเอล และสงครามแบ่งแยกสีผิว แต่ไม่รวมถึงความตึงเครียดภายในประเทศ เช่น การจลาจลหรือลักษณะอื่นที่มีใช้การพิพาทด้วยอาวุธ อีกทั้งยังขยายไปถึงการห้ามใช้กับระเบิดและอุปกรณ์อื่นๆด้วย⁷⁷

พิธีสารทุ่นระเบิดนี้มีขอบเขตของการบังคับใช้เกี่ยวกับการห้ามใช้ทุ่นระเบิดกับระเบิด และอุปกรณ์อื่นๆบนพื้นดิน โดยข้อ 2 (1) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “ทุ่นระเบิด” (mine) ไว้โดยหมายถึง กระสุนระเบิดหรืออาวุธที่ฝังไว้ใต้พื้นดิน บนพื้นดินหรือใกล้พื้นดินหรือใกล้พื้นผิวอื่นใดที่ได้รับการออกแบบให้เกิดการระเบิดเมื่อมีการสัมผัส หรือปรากฏเข้าใกล้โดยบุคคลหรือยานพาหนะ นอกจากนี้แล้วยังขยายรวมถึงทุ่นระเบิดแบบโปรยหว่าน หรือ Scatterable Mine ซึ่งอาจถูกส่งหรือปล่อยลงมาจากเครื่องบิน ปืนใหญ่ จรวด หรือวิธีอื่นใดที่ใกล้เคียงกัน คำจำกัดความในข้อ 2 (1) นี้ถือเป็นการให้คำจำกัดความโดยคำนึงถึงความหลากหลายในการใช้เทคนิคต่างๆในการฝังทุ่นระเบิดและรูปแบบของการระเบิดของทุ่นระเบิดสมัยใหม่ ให้หมายรวมอยู่ในขอบเขตของการฝังทุ่นระเบิดใต้พื้นดิน บนพื้นดินหรือใกล้พื้นดินหรือใกล้พื้นผิวอื่นใด และถูกออกแบบให้เกิดการระเบิดเมื่อ

⁷⁶Paul J. Lightfool. “The Landmine Review Conference : Will The Revised Landmine Protocol Protect Civilians?,” *Fordham International Law Journal* 18, 4 : 1539.

⁷⁷Protocol on Prohibitions or Restrictions on the Use of Mines, Booby-Traps and Other Devices as amended on 3 May 1996, Article 1.

มีการสัมผัส หรือปรากฏเข้าใกล้โดยบุคคลหรือยานพาหนะ⁷⁸ หัวใจสำคัญของพิธีสารฉบับนี้ปรากฏอยู่ในการจำกัดการใช้ทุ่นระเบิดโดยทั่วไป ซึ่งกำหนดขึ้นเพื่อปกป้องคุ้มครองประชาชนพลเรือนและผู้ที่มีใช้พลรบ รวมทั้งห้ามการใช้โดยไม่แบ่งแยกเป้าหมายด้วยดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติในข้อ 3 ที่ห้ามการใช้ทุ่นระเบิดโดยตรงต่อประชาชนพลเรือน ไม่ว่าสถานการณ์ใดๆก็ตาม และห้ามการใช้โดยไม่แบ่งแยกเป้าหมาย

อย่างไรก็ตาม พิธีสารทุ่นระเบิดถือเป็นการสร้างความสมดุลในการพิจารณาว่า การใช้โดยไม่เลือกเป้าหมายที่ได้รับอนุญาตให้สามารถกระทำได้นั้นจะต้องพิจารณาอย่างรอบคอบว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจะต้องไม่มากเกินไปเมื่อเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ทางการทหารที่คาดหมายว่าจะได้รับ นอกจากนี้แล้ว พิธีสารฉบับนี้ยังบัญญัติห้ามการใช้ทุ่นระเบิดชนิดส่งจากระยะไกล หรือ Remotely-Delivered Mines ไว้ในข้อ 6 อีกด้วย ทุ่นระเบิดชนิดส่งจากระยะไกลนี้ อาทิเช่น ทุ่นระเบิดผีเสื้อ (Butterfly Mines) เป็นต้น ซึ่งจะถูกส่งจากเครื่องบินและลอยตกลงมาสู่พื้นดินเพื่อรอเวลาที่ระเบิด บทบัญญัติข้อ 6 ห้ามใช้ทุ่นระเบิดชนิดส่งจากระยะไกล เว้นแต่จะสามารถใช้ได้ในพื้นที่ที่เป็นเป้าหมายทางทหารหรือบริเวณที่อยู่ในเขตของเป้าหมายทางทหารเท่านั้น ประกอบกับสถานที่ที่ปล่อยทุ่นระเบิดชนิดดังกล่าวนี้จะต้องมีการจดบันทึกไว้อย่างถูกต้องแม่นยำ หรือจะต้องมีกลไกในการทำให้หมดสภาพความเป็นทุ่นระเบิดที่มีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงแล้วการจดบันทึกสถานที่ที่ปล่อยทุ่นระเบิดชนิดส่งจากระยะไกลอย่างถูกต้องแม่นยำนั้นย่อมเป็นไปได้ยาก เพราะเหตุว่าทุ่นระเบิดชนิดดังกล่าวนี้มีน้ำหนักเบาจึงทำให้สามารถปลิวไปตามกระแสลมและสายฝนได้ ดังนั้นทุ่นระเบิดเหล่านี้อาจเคลื่อนย้ายไปจากสถานที่ที่ปล่อยลงไปได้ อีกทั้งยังสามารถลอยหรือจมหายไปในหิมะได้ นอกจากนี้แล้วหากปล่อยทุ่นระเบิดชนิดส่งจากระยะไกลในบริเวณทะเลทรายหรือพื้นที่หาดทราย อาจส่งผลให้ทุ่นระเบิดถูกฝังลึกลงไปในพื้นที่ทรายและคลาดเคลื่อนจากจุดที่ทำการปล่อยลงไปได้ หรือหากปล่อยทุ่นระเบิดลงไปในบริเวณพื้นที่ป่าไม้ ภูเขาหรือพุ่มไม้ ย่อมเป็นการยากลำบากอย่างยิ่งในการบันทึกสถานที่ที่ปล่อยทุ่นระเบิดได้อย่างถูกต้อง แม่นยำ⁷⁹ และบทบัญญัติข้อ 7 กล่าวห้ามการใช้กับระเบิดและอาวุธอื่นๆ ไม่ว่าในสถานการณ์ใดๆก็ตามที่มีลักษณะที่ไม่สามารถบ่งชี้ถึงอันตรายจากการวางระเบิดได้ อาทิเช่น ในรูปแบบของของเล่นเด็ก อุปกรณ์เวชภัณฑ์ และตาสัญลักษณ์ต่างๆ เป็นต้น อีกทั้งยังมีการกำหนดให้บันทึกสถานที่ที่ฝังกับระเบิดเหล่านี้ไว้ รวมทั้งจัดหามาตรการที่เหมาะสมในการคุ้มครองประชาชนพลเรือนให้พ้นจากอันตรายของทุ่นระเบิดและกับระเบิดที่นำมาใช้ด้วย

⁷⁸ Janet E. Lord. "Legal Restraints in the Use of Landmines : Humanitarian and Environment Crisis," *California Western International Law Journal* 25, 2 : 333.

⁷⁹ *Ibid.*, p.335.

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าพิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 นี้จะถือเป็นความพยายามหนึ่งในการแก้ไขและขจัดปัญหาเกี่ยวกับทุ่นระเบิดสังหารบุคคลที่เกิดขึ้นในหลายประเทศทั่วโลก แต่พิธีสารฉบับนี้ก็มิได้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางมากนัก เป็นผลให้พิธีสารฉบับนี้กลายเป็นเอกสารที่มีน้ำหนักน้อยในการนำมาใช้แก้ไขปัญหเกี่ยวกับทุ่นระเบิดสังหารบุคคล และได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่ามาตรการทางกฎหมายเหล่านี้มีความเหมาะสมหรือไม่ต่อการห้ามใช้ทุ่นระเบิดสังหารบุคคลในปัจจุบัน เพราะเหตุว่าพิธีสารฉบับดังกล่าวยังคงมีจุดอ่อนอยู่บ้างบางประการ กล่าวคือ มิได้มีการบัญญัติการห้ามใช้ทุ่นระเบิดสังหารบุคคลไว้อย่างเด็ดขาดและชัดเจน ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติข้อ 4 ซึ่งกล่าวห้ามการใช้ทุ่นระเบิดสังหารบุคคลที่มีได้ผลิตจากโลหะหรือวัสดุอื่นใดที่ไม่สามารถทำการตรวจพบได้ด้วยอุปกรณ์หรือเครื่องตรวจหาทุ่นระเบิด อีกทั้งยังอนุญาตให้สามารถใช้ทุ่นระเบิดชนิดส่งจากระยะไกลได้หากมีการจดบันทึกสถานที่ที่ทำการปล่อยทุ่นระเบิดดังกล่าวได้อย่างถูกต้อง

นอกจากนี้แล้ว พิธีสารฉบับนี้ยังมีได้มีบทบัญญัติที่ห้ามการผลิตทุ่นระเบิดไว้แต่อย่างใด คงมีเพียงแต่บทบัญญัติในการห้ามการโอนทุ่นระเบิดที่ปรากฏในข้อ 8 เท่านั้น และมีได้มีการบัญญัติถึงระบบตรวจตราระหว่างประเทศ ทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติตามพิธีสารฉบับนี้ โดยจะเห็นได้จากข้อ 14 ที่บัญญัติไว้แต่เพียงให้รัฐภาคีแห่งพิธีสารฉบับนี้ดำเนินการป้องกันมิให้มีการละเมิดบทบัญญัติในพิธีสารซึ่งเป็นการลงโทษแต่เพียงภายในรัฐภาคีแต่ละรัฐเท่านั้น แต่กระนั้นการห้ามการใช้ทุ่นระเบิดโดยตรงต่อเป้าหมายที่มีเป้าหมายทางทหารในพิธีสารฉบับดังกล่าวนี้ถือได้ว่าเป็นความพยายามในการปกป้องคุ้มครองประชาชนซึ่งเป็นการคำนึงถึงมนุษยธรรมมากขึ้น อีกทั้งยังถือได้ว่าเป็นการยับยั้งการแพร่กระจายของสงครามทุ่นระเบิดได้ในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะแก้ไขและขจัดปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น รวมทั้งปกป้องคุ้มครองประชาชนพลเรือนจากผลกระทบของทุ่นระเบิดได้อย่างสมบูรณ์

การสร้างกลไกในการทำให้หมดสภาพความเป็นทุ่นระเบิด

เนื่องจากทุ่นระเบิดได้ทำอันตรายแก่ประชาชนพลเรือนผู้บริสุทธิ์อย่างมากมายในหลายประเทศทั่วโลกมาเป็นระยะเวลายาวนานแล้ว และได้มีการพยายามที่จะแก้ไขและขจัดปัญหาต่างๆเกี่ยวกับทุ่นระเบิดดังกล่าวหลายหนทางด้วยกัน หากแต่ยังไม่สามารถค้นหาและดำเนินการในการยุติปัญหาดังกล่าวได้อย่างเด็ดขาดและมีประสิทธิภาพมากนัก ดังนั้น นักเทคโนโลยีทางการทหารผู้ซึ่งต้องการมีส่วนร่วมช่วยในการแก้ไขและขจัดปัญหาวิกฤตการณ์ที่เกิดจากทุ่นระเบิดที่เกิดขึ้นทั่วโลกอย่างเร่งด่วน เพราะเหตุว่า กองกำลังทหารและกลุ่มบุคคลที่ไม่ใช่รัฐ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มกบฏ กลุ่มกองโจรและกลุ่มกองกำลังติดอาวุธอื่นๆยังคงต้องการใช้ทุ่นระเบิดต่อไป และยังไม่มียุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพเพียงพอในการควบคุมการใช้ทุ่นระเบิดที่ผิดกฎหมายเหล่านั้น เพราะฉะนั้นวิธีการแก้ไข

ปัญหาเกี่ยวกับทุ่นระเบิดดังกล่าวที่ดีที่สุด ในขณะที่นั่นก็คือ การเปลี่ยนแปลงและแก้ไขเทคโนโลยีทางกายภาพที่เป็นหลักที่สำคัญของทุ่นระเบิดเหล่านี้ ถ้าหากว่าปัญหาหลักที่สุดของทุ่นระเบิดอยู่ที่สามารถมีอายุการใช้งานที่ยาวนานนับสิบปีภายหลังจากที่ฝังไว้ใต้พื้นดิน ฉะนั้นจึงพยายามที่จะสร้างกลไกในการทำลายตัวเอง (Self-Destruction Mechanism) หรือกลไกในการทำให้หมดสภาพความเป็นทุ่นระเบิด (Self-Neutralization Mechanism) ให้แก่ทุ่นระเบิดเหล่านี้ เพื่อจำกัดมิให้ทุ่นระเบิดมีอายุการใช้งานยาวนานมากดังเช่นในอดีตที่ผ่านมา⁸⁰ ดังนั้นเมื่อมีการประชุมทบทวนเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมพิธีสารฉบับที่ 2 ของอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 จึงได้มีการเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับกลไกในการทำลายตัวเองและกลไกในการทำให้หมดสภาพความเป็นทุ่นระเบิดไว้โดยในข้อ 2 ได้ให้คำจำกัดความของกลไกทั้งสองไว้ดังต่อไปนี้

“ กลไกในการทำลายตัวเอง (Self-Destruction Mechanism) หมายถึง กลไกที่ถูกระดมเข้าด้วยกันไว้ภายนอกและติดตั้งเข้ากับยุทธโศปกรณ์ เพื่อให้แน่ใจว่ายุทธโศปกรณ์นั้นจะทำลายตัวเองตามที่กำหนดไว้ ซึ่งกลไกนี้จะทำงานโดยอัตโนมัติ ”

“ กลไกในการทำให้หมดสภาพความเป็นทุ่นระเบิด (Self-Neutralization Mechanism) หมายถึง กลไกที่ประกอบขึ้นและติดตั้งเข้ากับยุทธโศปกรณ์ซึ่งกลไกนี้จะทำงานโดยอัตโนมัติเพื่อที่จะทำให้ยุทธโศปกรณ์นั้นไม่สามารถทำงานได้ ”

นอกจากนี้แล้ว ในพิธีสารฉบับนี้ยังได้บัญญัติห้ามใช้ทุ่นระเบิดสังหารบุคคลที่มีได้ติดตั้งกลไกในการทำลายตัวเอง⁸¹ ตามที่ได้บัญญัติไว้ในภาคผนวก ข้อ 3 ดังนี้

“ ทุ่นระเบิดสังหารบุคคลที่ส่งจากระยะไกลจะต้องได้รับการออกแบบและสร้างให้ทุ่นระเบิดเหล่านี้ติดตั้งกลไกในการทำลายตัวเอง ทั้งนี้จะต้องทำลายตัวเองภายหลังจาก 30 วันที่ถูกฝังลงใต้พื้นดิน และทุ่นระเบิดสังหารบุคคลชนิดที่มีได้ถูกส่งจากระยะไกลและใช้นอกพื้นที่ทุ่นระเบิดจะต้องติดตั้งกลไกในการทำลายตัวเองด้วยเช่นกัน ”

⁸⁰Kenneth Anderson and Monica Schurtman. “The United Nations Response to the Crisis of Landmines in the Developing World,” *Harvard International Law Journal* 36, 2 (Spring 1995) : 367.

⁸¹Protocol on Prohibitions or Restrictions on the Use of Mines, Booby-Traps and Other Devices as amended on 3 May 1996, Article 5 (1).

และข้อ 6 ก็เช่นเดียวกันบัญญัติถึงการห้ามใช้ทุ่นระเบิดสังหารบุคคลที่ส่งจากรยะไกลที่มีได้ติดตั้งกลไกในการทำลายตนเองดังที่กำหนดไว้ในภาคผนวก รวมทั้งทุ่นระเบิดสังหารบุคคลที่มีได้ติดตั้งกลไกในการทำให้หมดสภาพความเป็นทุ่นระเบิดด้วย ดังนั้นทหารและพลรบจะต้องปฏิบัติตามโดยจะต้องใช้แต่เฉพาะทุ่นระเบิดที่ติดตั้งกลไกดังกล่าวที่มีประสิทธิภาพเท่านั้น

ตารางที่ 6 : ตารางสรุปสาระสำคัญพิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2

Protocol on Prohibitions or Restrictions on the Use of Mines, Booby-Trap and Other Devices as amended on 3 May 1996 (Protocol II to the 1980 Convention as amended on 3 May 1996)	
Introduction	State parties (86)
General title	United Nations Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May be Deemed to be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects.
Forum of adoption	Review Conference of the 1980 Convention on the Use of Certain Conventional Weapons
In force	yes
Entry into force	03.12.1998
Meetings of forum	25.09.1995 - 13.10.1995, Vienna, 15.01.1996 - 19.01.1996 and 22.04.1996, Geneva
Date of adoption	03.05.1996
Depositary	United Nations
Number of articles	14 + annex

Authentic text

English; Arabic; Chinese; Spanish; French; Russian

ที่มา : <http://www.icrc.org/ihl.nsf/INTRO/575>**2.3.6 พิธีสารฉบับที่ 5 ว่าด้วยระเบิดที่หลงเหลือจากสงคราม ค.ศ.2003 (Protocol V on Explosive Remnants of War 2003)****2.3.6.1 ความเป็นมาของพิธีสาร**

พัฒนาการในช่วงต่อมาของอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 ซึ่งอาจสร้างความบาดเจ็บเกินขนาดหรือไม่จำกัดผลกระทบ คือการมุ่งถึงความคุ้มครองบุคคลจากอาวุธระเบิดซึ่งหลงเหลือจากการใช้ในสงคราม (Explosive Remnant of War : ERW) ซึ่งเป็นที่สนใจในช่วงปี ค.ศ. 2001 โดยมีการประชุมทบทวนของอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 11-21 ธันวาคม ค.ศ.2001 เพื่อจัดตั้งคณะผู้เชี่ยวชาญของทางรัฐบาลในการตรวจสอบปัญหาของวัตถุระเบิดในยามสงคราม และพิจารณาโครงการเพื่อลดผลกระทบต่อพลเรือนของระเบิดดังกล่าว รัฐสมาชิกที่ได้รับผลกระทบได้ยอมรับคำแนะนำและมีการประชุมในส่วนการเจรจาในช่วงเดือนมีนาคมและมิถุนายน ปี ค.ศ.2003 ซึ่งตารางการประชุมในส่วนสุดท้ายถูกกำหนดให้เป็นเดือนพฤศจิกายน ปี ค.ศ.2003 โดยการเจรจามุ่งเน้นไปที่ 3 ประเด็น คือ

1. ความต้องการให้รัฐสมาชิกที่มีข้อพิพาท ได้กำหนดมาตรการในการกำจัดวัตถุระเบิดซึ่งหลงเหลือจากการใช้ในยามสงคราม
2. กำหนดมาตรการที่เกี่ยวกับข้อมูลทางเทคนิคว่าด้วยเรื่ององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเก็บกู้วัตถุระเบิด
3. ประเด็นเรื่องการเตือนภัยเกี่ยวกับอันตรายของอาวุธดังกล่าวแก่พลเรือนที่อาศัยอยู่ในเขตที่ได้รับผลกระทบจากวัตถุระเบิด

โดยแรกทีเดียวนั้นภาคีและองค์กรที่เกี่ยวข้องทั้งหลายเชื่อว่ากฎเกณฑ์ใหม่นี้ จะถูกนำมาใช้ในปลายปี ค.ศ.2003 ซึ่งรัฐภาคีได้มีการประชุมทบทวนการทำงานของคณะผู้เชี่ยวชาญของทางรัฐบาลในวันที่ 27-28 พฤศจิกายน ค.ศ.2003 เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ในการใช้กฎเกณฑ์ใหม่ในช่วงเวลาดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การเจรจาดังกล่าวมิได้เสร็จสิ้นลงอย่างสมบูรณ์จึงจำเป็นต้องให้

คณะผู้เชี่ยวชาญของรัฐบาลดำเนินการปฏิบัติงานต่อไปในปี ค.ศ.2004 นี้ ซึ่งคณะผู้เชี่ยวชาญของทางรัฐบาลกำลังดำเนินการทางเทคนิคเพื่อป้องกันระเบิดชนิดพิเศษ เช่น ระเบิดที่มีลักษณะการแตกกระจายเป็นกลุ่มหรือ Cluster Bomb และจัดทำโครงการทำให้กฎเกณฑ์เรื่องทุ่นระเบิดทำลายยานพาหนะมีความแข็งแกร่งยิ่งขึ้น

โครงการสำหรับพิธีสารใหม่นี้ถูกร่างขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ.2001 และมีการทบทวนในการประชุมแต่ไม่มีข้อตกลงใดที่ต้องการพัฒนาโครงการดังกล่าว นอกเหนือจากส่วนหลักของตัวการเจรจาหลักแล้วทางคณะผู้เชี่ยวชาญยังมีการถกเถียงกันถึงมาตรการในการลดผลกระทบจากระเบิดที่แตกกระจายเป็นกลุ่มหรือ Cluster Bomb และวัตถุระเบิดอื่นๆ ในระยะเวลามีข้อพิพาทด้วยซึ่งรวมถึงโครงการของคณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศว่าด้วยการใช้ระเบิดขนาดย่อยต่อกลุ่มเป้าหมายทางทหารที่มีที่ตั้งในเขตของพลเรือนด้วย ซึ่งอาจเป็นเหตุให้พลเรือนได้รับความเสียหายและหลักการนี้ย่อมได้รับการรองรับ โดยข้อ 51 แห่งพิธีสารเพิ่มเติมอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ.1949 ฉบับที่ 1 ว่าด้วยการคุ้มครองผู้ประสบภัยจากข้อพิพาทระหว่างประเทศทางอาวุธ ค.ศ.1977 ซึ่งแม้การเจรจาในส่วนนี้จะไม่ใช่เรื่องหลักแต่ก็มีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะเป็นเครื่องมือใหม่ในการคุ้มครองพลเรือนจากภัยของวัตถุระเบิดดังกล่าว⁸²

นอกเหนือจากในส่วนที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นคณะทำงานในการประชุมทบทวนครั้งที่สองว่าด้วยเรื่องอนุสัญญา CCW ยังมีความต้องการที่จะผลักดันให้ตัวของอนุสัญญา CCW ขยายขอบเขตไปถึงกรณีข้อพิพาททางอาวุธที่ไม่มีลักษณะระหว่างประเทศด้วย เนื่องจากในปัจจุบันตามอนุสัญญานี้พิธีสารฉบับที่ 1 ว่าด้วยอาวุธที่ทำอันตรายต่อร่างกายและไม่สามารถตรวจสอบได้ด้วยรังสีเอ็กซ์ หรือโดยการเอ็กซ์เรย์ พิธีสารฉบับที่ 3 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่ก่อให้เกิดไฟ และพิธีสารฉบับที่ 4 ว่าด้วยอาวุธเลเซอร์ที่ทำให้ตาบอด คงมีผลใช้เฉพาะกับข้อพิพาททางอาวุธที่มีลักษณะระหว่างประเทศเท่านั้น จะมีแต่เพียงพิธีสารฉบับที่ 2 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้ทุ่นระเบิด กับระเบิด และอุปกรณ์อื่นๆ เท่านั้นที่มีการนำมาใช้กับข้อพิพาททางอาวุธที่ไม่มีลักษณะระหว่างประเทศ ดังนั้นการที่ขยายขอบเขตของตัวอนุสัญญาแม่บทให้มีความครอบคลุมมากขึ้นย่อมจะส่งผลดีต่อการคุ้มครองพลเรือนในยามที่มีข้อพิพาททางอาวุธได้มากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการแสดงถึงการพัฒนาในเชิงกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศที่สำคัญอีกด้วย การแก้ไขแนวทางดังกล่าวสามารถทำได้โดยที่

⁸²Explosive Remnants of the War and the Movement Strategy on Landmines, Document prepared by the International Committee of the Red Cross in consultation with the International Federation of Red Crescent Societies (Geneva : June 2003) Present in Council of Delegates Conference at Geneva on 30 November – 2 December 2003, p.5.

รัฐภาคี 20 รัฐต้องให้สัตยาบันในการแก้ไขมาตรา 1 ของอนุสัญญา CCW เพื่อกำหนดขอบเขตใหม่ในการนำมาบังคับใช้ ซึ่งในปัจจุบัน (ล่าสุด 15 พฤษภาคม 2003) มีรัฐภาคี 11 รัฐได้พยายามที่จะดำเนินการตามขั้นตอนดังกล่าว ถือได้ว่าทุกๆ ส่วนของการเคลื่อนไหวเพื่อแก้ไขอนุสัญญามีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความมั่นใจในการขยายขอบเขตของรัฐผู้ที่จะร่วมให้สัตยาบันเพื่อขยายขอบเขตของอนุสัญญาให้มีความเหมาะสมกับชนิดของข้อพิพาทที่มีมากในปัจจุบัน ในปัจจุบันพิธีสารฉบับที่ 5 นี้มีผลใช้บังคับตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ปี 2003 แล้ว ซึ่งนับว่าเป็นนิมิตหมายที่ดีสำหรับการควบคุมอาวุธ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัตุระเบิดที่เป็นส่วนหนึ่งของอาวุธเบา

2.3.6.2 ขอบเขตของพิธีสาร

ขอบเขตของพิธีสารฉบับที่ 5 ว่าด้วยระเบิดที่หลงเหลือจากสงคราม จะตกอยู่ภายใต้ขอบเขตของอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 เหตุเพราะว่า พิธีสารฉบับนี้เป็นพิธีสารที่ผนวกแนบท้ายอนุสัญญา โดยเราสามารถสรุปขอบเขตของพิธีสารฉบับที่ 5 ว่าด้วยระเบิดที่หลงเหลือจากสงคราม ว่านำไปใช้ได้ในการณ์ข้อพิพาททางอาวุธที่มีลักษณะระหว่างประเทศและไม่มีลักษณะระหว่างประเทศ แต่จะไม่รวมถึงสถานการณ์ของการก่อความไม่สงบและความตึงเครียดภายใน เช่น การจลาจล การก่อความรุนแรง หรือการกระทำอื่นที่มีลักษณะคล้ายกันแต่ไม่ถึงขนาดเป็นข้อพิพาททางอาวุธ

2.3.6.3 การมีผลบังคับของพิธีสาร

พิธีสารฉบับที่ 5 ว่าด้วยระเบิดที่หลงเหลือจากสงคราม มีผลใช้บังคับตามที่กำหนดใน ข้อ 5 ย่อหน้าที่ 3 และ 4 ของอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980

ข้อ 5 ของอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 กำหนดให้พิธีสารมีผลบังคับใช้ภายใน 6 เดือน หลังจากวันที่ประเทศ 20 ประเทศได้ลงนามผูกพันพิธีสาร และสำหรับประเทศที่ลงนามภายหลังจากที่ประเทศแรกได้ลงนามไปแล้ว พิธีสารจะมีผลบังคับใช้ต่อประเทศเหล่านั้นภายใน 6 เดือน นับจากวันที่มีการลงนาม⁸³

⁸³Ibid., Article 5 of the CCW 1980.

พิธีสารฉบับที่ 5 ว่าด้วยระเบิดที่หลงเหลือจากสงครามออกมาเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน ค.ศ.2003 มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน ค.ศ.2006 และปัจจุบันมีประเทศที่ให้สัตยาบันแล้วทั้งสิ้น 30 ประเทศ⁸⁴ ส่วนประเทศไทยไม่ได้ลงนามหรือให้สัตยาบันในอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 และพิธีสารฉบับที่ 5 ซึ่งออกภายใต้อนุสัญญาฉบับนี้แต่อย่างใด

2.3.6.4 สารสำคัญของพิธีสาร

พิธีสารฉบับที่ 5 ว่าด้วยระเบิดที่หลงเหลือจากสงครามนี้ มีบทบัญญัติอยู่ 11 มาตรา สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ข้อ 1 เกี่ยวกับเงื่อนไขทั่วไปและขอบเขตการใช้ของพิธีสาร กล่าวคือ พิธีสารฉบับนี้จะต้องนำมาใช้ถึงระเบิดที่หลงเหลือจากสงครามบนดินแดนภายในและรวมถึงน่านน้ำภายในของรัฐคู่กรณีและรัฐภาคี และพิธีสารนี้ยังควบคุมถึงสถานการณ์อันเป็นผลจากการขัดกันที่อ้างถึงในข้อ 1, ย่อหน้า 1-6 ของอนุสัญญาฯ ที่แก้ไขเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2001

ข้อ 2 เกี่ยวกับคำนิยาม ซึ่งได้ให้คำจำกัดความของคำดังต่อไปนี้

1.) Explosive ordnance หมายถึง อาวุธยุทธโปกรณ์หรือสรรพวุธทางทหารที่สามารถระเบิดได้ แต่ไม่ใช่ทุ่นระเบิด กัระเบิดและอุปกรณ์อื่นๆ ที่ระบุไว้ในพิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 (3 พฤษภาคม ค.ศ.1996)

2.) Unexploded ordnance (UXO) หมายถึง อาวุธหลัก อาวุธที่ต่อชนวน ส่วนประกอบของอาวุธ ที่เป็นส่วนหนึ่งของอาวุธยุทธโปกรณ์หรือสรรพวุธทางทหารที่สามารถระเบิดได้แต่ไม่ระเบิด (ลูกระเบิดค้ำ)

3.) Abandoned explosive ordnance (AXO) หมายถึง อาวุธยุทธโปกรณ์หรือสรรพวุธทางทหารที่สามารถระเบิดได้ แต่เป็นอาวุธที่ยังไม่ได้ถูกใช้การใดๆ แต่ได้ถูกทิ้งไว้

4.) Explosive remnants of war หมายถึง เศษซากของระเบิดที่หลงเหลือจากสงคราม

ข้อ 3 เกี่ยวกับการกวาดล้าง การเคลื่อนย้าย หรือการทำลายของระเบิดที่หลงเหลือจากสงคราม กล่าวคือ

⁸⁴Ibid., Available from : <http://www.icrc.org>

- 1.) รัฐคู่กรณีและรัฐภาคีจะต้องมีการเตรียมความพร้อมรับมือตามข้อ 3 ของพิธีสารนี้ ในประเด็นเกี่ยวกับอาวุธและเศษซากของอาวุธที่มีอยู่ในดินแดนที่ตนเองมีอธิปไตยหรือควบคุมอยู่ รวมทั้งจะต้องให้ความร่วมมือในการอำนวยความสะดวกในทุกๆด้าน เช่น การเงิน ทรัพยากรมนุษย์ วิธีการทางเทคนิค เพื่อให้มีการเอาอาวุธสงครามออกไปโดยผ่านสหประชาชาติ
- 2.) หลังจากมีการยุติสงครามแล้ว รัฐคู่กรณีจะต้องจัดการย้ายอาวุธสงครามที่เหลือออกไปจากพื้นที่ที่ตนเองควบคุมหรือดูแลอยู่
- 3.) หลังจากหยุดสงครามแล้ว คู่กรณีจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้
 1. สำรวจและประเมินความเสี่ยงที่เกิดจากอาวุธที่เหลืออยู่ในสงคราม
 2. ประเมินและลำดับของความสำคัญ ความจำเป็น ความเป็นไปได้ ในการขจัดเอาอาวุธสงครามออกไป
 3. ทำการกำจัดอาวุธสงครามทั้งหมด
 4. จะต้องดำเนินการจัดเตรียมทรัพยากรต่างๆ เพื่อจะทำการกำจัดอาวุธสงครามทั้งหมด
- 4.) ในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวข้างต้น รัฐคู่กรณีจะต้องปฏิบัติตาม International Mine Action Standard
- 5.) รัฐคู่กรณีจะต้องร่วมมือในกรณีที่เป็นไปได้ตามความเหมาะสม ทั้งระหว่างคู่กรณีด้วยกันเอง กับรัฐอื่น กับองค์กรในระดับภูมิภาค กับองค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง และ NGOs ในการจัดหาวิธีการทางเทคนิค การเงิน วัสดุอุปกรณ์ ทรัพยากรมนุษย์ ที่จะมาช่วยเท่าที่จะกระทำได้ เพื่อที่จะมาร่วมมือกันในการปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อ 3 ของพิธีสารนี้

ข้อ 4 เกี่ยวกับการบันทึก การรักษา และการส่งข้อมูล กล่าวคือ รัฐคู่กรณีและรัฐภาคีจะต้องทำการบันทึกและเก็บรักษาข้อมูลเกี่ยวกับระเบิดที่หลงเหลือจากสงคราม เพื่อให้ง่ายและสะดวกขึ้นในการบันทึกเครื่องหมายและกวาดล้าง การเคลื่อนย้ายหรือการทำลายของระเบิดที่หลงเหลือจากสงคราม ทั้งนี้ การบันทึก การรักษา และการส่งข้อมูล รัฐภาคีควรจะพิจารณาถึง Part 1 ของ Technical Annex ด้วย

ข้อ 5 เกี่ยวกับการระมัดระวังสำหรับการปกป้องพลเรือน สิทธิส่วนบุคคลของพลเรือน และสิ่งของของพลเรือน จากความเสี่ยงและผลกระทบของระเบิดที่หลงเหลือจากสงคราม กล่าวคือ รัฐคู่กรณีและรัฐภาคีจะต้องควบคุมผลกระทบที่เกิดจากระเบิดที่หลงเหลือจากสงคราม เพื่อปกป้องพลเรือน สิทธิส่วนบุคคลของพลเรือน และสิ่งของของพลเรือน จากอันตรายของระเบิดที่หลงเหลือจากสงคราม ซึ่งรัฐคู่กรณีและรัฐภาคีจะต้องปฏิบัติภายใต้หลักทางมนุษยธรรมและข้อแนะนำทางทหาร โดยสามารถดำเนินการทางเทคนิคได้ตาม Part 2 ของ Technical Annex

ข้อ 6 เกี่ยวกับการคุ้มครองคณะทำงานและองค์กรที่ทำหน้าด้านมนุษยธรรมเกี่ยวกับผลกระทบของระเบิดที่หลงเหลือจากสงคราม กล่าวคือ รัฐคู่กรณีและรัฐภาคีจะต้องให้ความคุ้มกันแก่คณะทำงานและองค์กรที่ทำหน้าด้านมนุษยธรรมที่เข้าไปดำเนินงานในรัฐคู่กรณีและรัฐภาคี รวมทั้งจะต้องให้ความช่วยเหลือในการบอกสถานที่ที่มีเศษซากอาวุธที่หลงเหลือจากสงครามให้กับคณะทำงานและองค์กรที่ทำหน้าด้านมนุษยธรรมทราบในกรณีที่ต้องการทราบ

ข้อ 8 เกี่ยวกับความร่วมมือและการให้ความช่วยเหลือ กล่าวคือ รัฐคู่กรณีและรัฐภาคีจะต้องให้ความร่วมมือในการบอกเครื่องหมายและการกวาดล้างระเบิดที่หลงเหลือจากสงคราม และจะต้องให้ความช่วยเหลือสำหรับการปกป้องพลเรือนและสิ่งของของพลเรือน จากอันตรายและผลกระทบของระเบิดที่หลงเหลือจากสงคราม รวมทั้งให้ความรู้แก่ประชาชนภายใต้ความร่วมมือกับคณะกรรมการกาชาดระหว่างประเทศ รวมทั้งองค์กรระหว่างประเทศและองค์กร NGOs และรัฐภาคีจะต้องให้เงินบริจาค (trust fund) แก่สหประชาชาติเพื่อใช้สำหรับดำเนินการภายใต้พิธีสารนี้ อีกทั้งรัฐภาคีจะต้องให้ความช่วยเหลือทางเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ข้อมูลทางเทคโนโลยี และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับอาวุธ หากได้รับการร้องขอ

ตารางที่ 7 : ตารางสรุปสาระสำคัญของพิธีสารฉบับที่ 5

Protocol on Explosive Remnants of War (Protocol V to the 1980 Convention), 28 November 2003	
Introduction	State parties (30)
General title	United Nations Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May be Deemed to be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects
Forum of adoption	Meeting of States Parties to the 1980 Convention, 28 November 2003
In force	yes
Entry into force	12.11.2006

Date of adoption
28 November 2003
Depository
United Nations
Number of articles
11
Authentic text
English; Arabic; Chinese; Spanish; French; Russian

ที่มา : <http://www.icrc.org/ihl.nsf/INTRO/610>

จากการศึกษาในอนุสัญญา CCW และพิธีสารทุกฉบับ จะเห็นได้ว่า อนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 ถือได้ว่าเป็นอนุสัญญาที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประเทศต่างๆ ได้ตระหนักถึงภัยอันตรายของอาวุธตามแบบ และเข้าร่วมลงนามและให้สัตยาบันต่ออนุสัญญา เพื่อร่วมมือกันในการห้ามหรือจำกัดการใช้อาวุธตามแบบเหล่านี้โดยสมบูรณ์ ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนประเทศที่ร่วมลงนามทั้งสิ้น 6 ประเทศ ทั้งนี้โดยเป็นภาคีทั้งสิ้น 100 ประเทศ และประกอบด้วยพิธีสารและพิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมอีก 6 ฉบับ คือ

พิธีสารฉบับที่ 1 ว่าด้วยอาวุธที่ทำอันตรายต่อร่างกายและไม่สามารถตรวจสอบได้ด้วยรังสีเอ็กซ์ หรือ โดยการเอ็กซ์เรย์ ค.ศ.1980 (Protocol I on Non-detectable Fragments 1980) ปัจจุบันมีจำนวนประเทศที่เป็นภาคีทั้งสิ้น 98 ประเทศ

พิธีสารฉบับที่ 2 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้ทุ่นระเบิด กับระเบิด และอุปกรณ์อื่นๆ ค.ศ.1980 (Protocol II on Prohibitions or Restrictions on the Use of Mines, Booby-Traps and Other Devices 1980) ปัจจุบันมีจำนวนประเทศที่เป็นภาคีทั้งสิ้น 87 ประเทศ

พิธีสารฉบับที่ 3 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่ก่อให้เกิดไฟ ค.ศ.1980 (Protocol III on Prohibitions or Restrictions on the Use of Incendiary Weapons 1980) ปัจจุบันมีจำนวนประเทศที่เป็นภาคีทั้งสิ้น 92 ประเทศ

พิธีสารฉบับที่ 4 ว่าด้วยอาวุธเลเซอร์ที่ทำให้ตาบอด ค.ศ.1995 (Protocol IV on Blinding Laser Weapons 1995) ปัจจุบันมีจำนวนประเทศที่เป็นภาคีทั้งสิ้น 83 ประเทศ

พิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 ว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้ทุ่นระเบิด กับระเบิด และอุปกรณ์อื่นๆ ค.ศ.1996 (Protocol on Prohibitions or Restrictions on the Use of Mines, Booby-Traps and Other Devices as amended on 3 May 1996) ปัจจุบันมีจำนวนประเทศที่เป็นภาคีทั้งสิ้น 86 ประเทศ

พิธีสารฉบับที่ 5 ว่าด้วยระเบิดที่หลงเหลือจากสงคราม ค.ศ.2003 (Protocol V on Explosive Remnants of War 2003) ปัจจุบันมีจำนวนประเทศที่เป็นภาคีทั้งสิ้น 30 ประเทศ

แต่ถึงแม้ว่าประเทศต่างๆจากทุกภูมิภาคทั่วโลกเข้าร่วมในการสนับสนุนอนุสัญญาฉบับนี้เป็นจำนวนมากมายกก็ตาม แต่ก็ยังมีประเทศที่เป็นผู้ดำเนินการใช้อาวุธตามแบบภายในประเทศและระหว่างประเทศ และยังเป็นผู้ที่ยังคงมิได้เข้าร่วมลงนามและให้สัตยาบันต่ออนุสัญญาฉบับนี้แต่อย่างใด อาทิ เช่น เกาหลีเหนือ อิรัก เป็นต้น ฉะนั้น ประชาคมระหว่างประเทศจะต้องพยายามดำเนินการทุกวิถีทางในการสนับสนุนให้ประเทศเหล่านี้เข้าร่วมกับประชาคมระหว่างประเทศในการห้ามหรือจำกัดการใช้อาวุธตามแบบ ทั้งนี้เพื่อให้อนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 ได้รับการเคารพและปฏิบัติตามอย่างเป็นสากลในอนาคตอันใกล้นี้ อีกทั้งยังเป็นการแสดงให้เห็นว่าอนุสัญญาฉบับนี้มีใช้เป็นแต่เพียงกระดาษชิ้นหนึ่งเท่านั้น หากแต่จะได้พัฒนาและกลายเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายระหว่างประเทศอย่างถาวรต่อไป อย่างไรก็ตาม อนุสัญญา CCW ก็เป็นมาตรการที่จำเป็นมาตรการหนึ่งในการแก้ไขปัญหาลักษณะเกี่ยวกับอาวุธตามแบบ อย่างไรก็ตาม การห้ามหรือการจำกัดใช้อาวุธตามแบบเช่นนี้จะปราศจากความสำคัญอย่างสิ้นเชิง ถ้าหากยังคงมีการใช้อาวุธตามแบบอยู่ต่อไป ฉะนั้น อนุสัญญาฉบับนี้จึงเป็นก้าวสำคัญในการห้ามหรือจำกัดการใช้อาวุธตามแบบดังกล่าว ซึ่งเป็นเพียงก้าวแรกเท่านั้น หากแต่ความพยายามที่จะห้ามหรือจำกัดการใช้อาวุธตามแบบที่ดำเนินการอยู่ในขณะนี้ จะถือได้ว่าเป็นการปกป้องคุ้มครองชีวิตของประชาชนพลเรือนรุ่นหลังได้ต่อไปในอนาคต

ในส่วนของประเทศสมาชิกอาเซียน (ASEAN) นั้น ประเทศที่เป็นภาคีอนุสัญญา CCW ได้แก่ กัมพูชา (ยอมรับพิธีสารต่อท้าย 4 ฉบับ และพิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2) ลาว (ยอมรับพิธีสารต่อท้าย 3 ฉบับ) และฟิลิปปินส์ (ยอมรับพิธีสารต่อท้าย 4 ฉบับ และพิธีสารแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2) เวียดนามได้ลงนามในอนุสัญญาฯ และยอมรับพิธีสารต่อท้าย 3 ฉบับ ส่วนบรูไน อินโดนีเซีย มาเลเซีย พม่า สิงคโปร์ ยังมีได้ลงนามในอนุสัญญาฯ

สำหรับประเทศไทยซึ่งเป็นหนึ่งในประชาคมระหว่างประเทศก็ได้ให้ความสนใจและให้ความสำคัญต่อหลักการห้ามอาวุธตามแบบตามอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามหรือการจำกัดการใช้อาวุธที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายอันเกินขนาดหรือไม่จำกัดเป้าหมาย ค.ศ.1980 และหากประเทศไทยจะเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฉบับดังกล่าวก็จะต้องมีการเตรียมการ รวมถึงขั้นตอนและกระบวนการต่างๆ เพื่อเข้าเป็นภาคีอนุสัญญา โดยจะต้องทำตามกระบวนการตามกฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายภายในสำหรับการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาต่างๆของประเทศไทยซึ่งจะได้ทำการศึกษาถึงประเด็นเหล่านี้ต่อไปในบทที่ 3